

DE CONCEPTV
ET GENERATIONE
HOMINIS: DE MATRICE ET EIVS
PARTIBVS, NEC NON DE CONDITIONE IN-

FANTIS IN VTERO, ET GRAVIDARVM CVRA ET OFFICIO:
De partu & parturientium infantumq; cura omnifaria: De differentijs non
naturalis partus & earundem curis: De Mola alijsq; falsis yteri tumoribus,
simulq; de abortibus & monstris diuersis, nec non de conceptus signis va-
rijs: De sterilitatis causis diuersis, & de præcipuis Matricis ægitudini-
bus, omniumq; horum curis varijs, libri sex, opera clarif-
simi viri IACOBI RVBEEI, Chirurgi Tigu-
rini, quondam congesti.

*Nunc deinde recogniti & in plerisq; locis castigati, pißuris in super convenientissimâ fa-
ctis primùm in vtero sui, deinde in partu, mox etiam matricis & instrumentorum
ad partum promouendum, & extrahendum pertinentium, illustrati, ornati, & in
vsum eorum qui parturientibus, & obstetricibus consulere debent, typis emulgati.*

Frankforti ad Mænum. Anno M. D. LXXX.

CLARISSIMO ET SPE-
CTABILI VIRO, DOMINO LE-
ONHARDO THVRNEISSERO, sum
Thurn / Electoris Brandenburgici Archiatro
ordinario, & Chimico solertissimo,
Domino & fautori suo
colendo.

MULTAS esse, Thurneiffere clarissime, doctrina Physica
partes, nemo est qui absq, minus sani iudicij nota ambigere
velit. Vulgò namque in Scholijs exordia quadam vsitate tra-
di solent, de elementis, de certo numero primarum qualita-
tum, quibus miranda Sapientia Deus vagabunda materia
quasi metas circumdedit, de loco, de motu, de tempore, de corporibus mixtis, de
differentijs causarum. Quae quidem exordia cognosci necesse est; sed tradenda
sunt ordine, & non miscenda praestigia inanium disputationum. Accidit enim

Et in hoc genere doctrina, ingeniorum vanitate, ut relictis materijs necessarijs, quia videbantur esse nota, procul quasita sint argutia, admirationem paritura propter novitatem: cum revera longe maior sit Sapiencia, mediocri consideratione rerum, quas Deus in natura condidit, in quibus conspici suam Sapientiam voluit, quam ille verborum cavillationes, quarum nulla est in vita utilitas. Mox autem ex illi exordijs Physicis ducenda est inuentus ad affectionem humani corporis, ut nos ipsos, qui certe precipuum opus in hac visibili natura sumus, agnoscere incipiamus. Et quamvis dulcedo cognitionis per se inmitat bona ingenia, tamen & utilitatis magnitudine moveamur, qua quidem in conspectu est. Ratio enim tuenda valetudinis non potest quotidie ex Medicorum prescriptis peti, sed aliqua ex parte singulis propter quotidiana pericula nota esse debet: ad quam cognoscendam profecto necesse est multorum membrorum positus, substantias, qualitates & officia scire, ac observare quae quibus foveantur aut laedantur. Hac quantulacunque cognitio prodest ad vitandos multos morbos: Sapientia enim philosophica diligentia depelli possunt recenti nati morbi, antequam confirmantur, quibus postea Medici frustra adhiberent remedia. Id fieri non potest, nisi corporis humani aedificium aliquo modo notum sit. Deinde nutritrix est multarum virtutum hac ipsa affectio aedificij multarum in nobis partium. Et quia prima virtus est, Agnitio Dei opificis, valde confirmatur ad sensum de Providentia, cum admirandam artem in tota fabricatione hominis consideramus, de qua non temere dictum est, hominem esse parvum mundum: quia mens imago Dei est. Sastigium hominis Cerebrum, nervi & spiritus qui gubernant omnes actiones, caelestem naturam referunt. Culina gigmens alimentum, terra & aqua similior est. Cor autem, quod fons est vitae & vivifici caloris, soli rectissime conferri existimo. Iam singula partes ita apte distributa sunt locis, & distincta materia, figuris, qualitatibus, ut ordine ac arte convincamur, hanc rerum naturam nequaquam casu extitisse, sed esse mentem conditricem, quae de sese testimonium extrare in hominum naturam videtur, quae à nobis agnosci & intelligi velit. Nec tantum convincit nos hic ordo, ut esse Deum fateri cogamur, sed etiam qualis sit, monet, & imaginem gubernationis divinae in nobis circumferimus. Hac cum agnoscamus, cogitemus nos vere Deo cura esse, cum res in ipso optimas, scilicet, sapientia sua radios, in nos transfuderit. In harum maximarum rerum consideratione nos adiuvare affectione natura hominis fatendum est. Ideo enim vestigia Divinitatis multa nobis impressa sunt, ut agnoscamus Architectum, & tota nostra vita ad normam divinae mentis congruat, cuius in nos similitudo transfusa est. Multum etiam prodest ad valetudinis curam & mores regendos agnitio fragilitatis in hoc aedificio

disceis humani corporis. Et si enim fragilitas nostrorum corporum, etiam sine doctrina, ex vestigijs exemplis cognosci potest: tamen aliqui doctrina praemoniti, minus temerarij sunt. Cum igitur ingens sit utilitas, nosse humani corporis aedificium, hac doctrina nequaquam negligenda est. Digna enim est omnino res homine, aspicere rerum naturam, nec aspernari considerationem huius mirandi opificij mundi, quod ideo tanta arte conditum est, ut tanquam theatrum aspiciatur, nosq; de Deo, & de eius voluntate commonesciant. Sed tamen maxime in nobis ipsis & deest, & prodest partium seriem, figuras, complementationem, vires & officia videre. Oraculum esse dixerunt: videri orare, quod et si multa monet, tamen etiam huc accommodetur, ut illa, quae in nobis ipsis admiratione digna sunt, & quae sunt fontes plurimarum actionum in vita, studiosè aspiciamus. Cumque homines ad Sapientiam & Iusticiam conditi sint, ac vera Sapientia sit Agnitio Dei, & natura consideratio, fatendum est, hanc doctrinam cognoscendam esse, in qua causa multarum actionum & mutationum in nobis conspiciuntur. Inter alios autem congesti clarissimus & solertissimus Medicus, Iacobus Ruess, Tigurinus, non contemnendum librum de conceptu & generatione hominis, unde Providentia divina, nostra structura, fragilitas & valetudinis cura, manifesta signa conspiciuntur. Quem autorem cum propter Latinae dictionis puritatem, tum propter elegantem doctrinam, ac insignem multiplicium rerum experientiam summis laudibus vehè cognoscerem, & immensam utilitatem, quae ex huius tanti viri limatis ac consummatissimis lucubrationibus ad industrium & vigilantem lectorem redundare posse videretur, mecum aliquantò diligentius expendissem. Et verò illa ipsa Commentaria ante aliquot annos ab hinc impressa inuenta rariora esse, hisque ut in transcriptionibus librorum fieri solet, mendas non paucas irrepsisse animadvertens: Adhuc à quibusdam tum officij mei, tum utilitatis publicae admonitus, meum impensis cum typis describendum esse recepissem, operae pretium me facturum putavi, si cum multis editione prioris mendis depravatam & obscuratam, suo nitore pristino, quo ad fieri posset, restitui, figurisq; plantè novis illustrari & ab interitu vindicari curarem. Ceterum cum opus hoc de conceptu & generatione hominis, mea qualicunque operae repurgatum, magno cuidam & spectabili viro commendatum ac inscriptum essem, qui & ipsum & impensum ipsi recognoscendo, ac eliminando laborem meum ab iniqua maledicorum hominum censura, malenolam obrectatione vindicaret: Ad T. E. Thurneisserem clarissime, illud peculiariter cum nominis tui clarissimi inscriptione mittere, tuoque acerrimo iudicio subicere volui, quod T. E. doctrina & peritia bonarum litterarum, ac plurimarum rerum experientia singulari, in varijs ne-

EPIST. DEDICATORIA.

gotijs ac consultationibus ita probata & cognita sit, vt de hoc genere scripto-
rum tui iudicij calculo reportato, aliorum iniqua censura non sint extime-
scenda: nec ea cuiquam gratiora fore sperarem, quam vtilitatem & prestan-
tiam ipsorum intelligenti. Nam (vt vulgò dici solet) Artus cuiusque Iudex est
optimus, qui eam cognoscit, nec scientia inimicum, nisi ignorantem, habet.

Tibi igitur, spectabilis ac solertissime Thurneisser, tuorum patrocínio auto-
rem hunc commendo ac consecro: Teq; rogo vehementer, vt eum pro tua sin-
gulari, qua prestat omnibus humanitate, candido atq; beneuolo animo susci-
pias, tuorum patrocínio contra maleuolos protegas, hanc compellationem meam
benignè admittas, institutum Dedicationis probes, meq; in numerum cultor-
um tuorum referas, etiam atq; etiam peto. Id quod si obtinuero, vberimos
consilij mei fructus percipiam, ac nihil eorum, qua ad predicationem & lau-
dem T. E. pertinere poterunt, pratermittam. Quam ea valetudinis prosperi-
tate, eoq; rerum ac studiorum felici successu florere precor, quo viri pietate,
virtute, studij meritisq; erga quamplurimos insignes à bonis omnibus dignis-
sime iudicantur, ac me meaq; studia fauori tuo commendo. Francofordia ad
Maenam, 3. Idus Martij, Anno CIO IO LXXX.

T. E.

Studiofissimè

Sigismundus Feirabenius,
Bibliopola Franco-
fordiensis.

DISPO-

DISPOSITIO OPERIS PER ARGV- MENTA LIBRORVM ET Capitulum.

LIBER PRIMVS, De generatione hominis.

- Cap. 1. De genitali semine, quid sit, vnde & quomodo nascatur.
- Cap. 2. De mixtura vtriusq; sexus seminis eiusq; substantia & forma.
- Cap. 3. De tribus tunicis quibus foetus in vtero munitur ac tegitur.
- Cap. 4. De tribus facultatibus corpus dispensantibus, & ipso Spiritu.
- Cap. 5. De vera partium generatione, & incremento foetus pro ra-
tione dierum ac mensium.
- Cap. 6. De nutrimento foetus in vtero, quibus alimentis alatur, &
quando in infantem excrecat.

LIBER SECVNDVS, De Matrice & eius partibus, nec non de conditione infantis in vtero, & gravidarum cura & officio.

- Cap. 1. Quam necessariū sit matricis anatomen huic operi inferere.
- Cap. 2. De matricis substantia, forma, qualitatibus, & partibus an-
nexis.
- Cap. 3. Quanta vtilitatis sit exacta huius tractationis tenere notitia.
- Cap. 4. De conditione infantis in vtero, et gravidarū cura & officio.
- Cap. 5. Quomodo se infans in vtero, 5. 6. 7. & 8. mense habeat, nec
non de discrimine sexus & formarum.
- Cap. 6. De praeceptis quibusdam praegnantibus vsq; ad partus ho-
ram ad varios casus admodum necessarijs.

LIBER TERTIVS, De Partu, & parturientium infan- tiumq; cura omnifaria.

- Cap. 1. De legitimo partus tempore & forma, & parturientium dor-
loribus.
- Cap. 2. De obstetricum officio & apta sedilis forma.
- Cap. 3. De naturalibus quibusdā praeceptis & medicaminibus par-
tus moram & difficultatem alleuantibus.
- Cap. 4. Quomodo Secundae morā facientes ad facilem exitum per-
mouendae sint.
- Cap. 5. De cura puerperae & infantis recens nati.
- Cap. 6.

Fundación
Uriach

Cap. 6. Quomodo & quibus instrumentis impediti & mortui in-
fantes producendi.

LIBER QVARTVS.

De differentijs non naturalis par-
tus, & earundem curis.

- Cap. 1. De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei sub-
ueniendum.
Cap. 2. De secunda.
Cap. 3. De tertia.
Cap. 4. De quarta.
Cap. 5. De quinta.
Cap. 6. De sexta.
Cap. 7. De septima.
Cap. 8. De octaua.
Cap. 9. De nona.
Cap. 10. De decima.
Cap. 11. De vndecima.
Cap. 12. De duodecima.
Cap. 13. De decimatertia.
Cap. 14. De decimaquarta.
Cap. 15. De decimaquinta.

LIBER QVINTVS.

De mola alijsq; falsis vteri tumoribus, si-
mulq; de abortibus & monstris
diuersis, nec non de cōce-
ptus signis varijs.

- Cap. 1. De mola, exterisq; falso creditis conceptibus.
Cap. 2. De cura mole & aliorum falforum tumorum vteri.
Cap. 3. De imperfectis infantibus, nec non monstris & prodigio-
sis partibus.
Cap. 4. De abortus causis & signis, nec non de abortientium omni-
faria cura.
Cap. 5. De signis conceptus.
Cap. 6. An homines ex dæmonibus, & rursum dæmones ex homi-
nibus, infantes concipere possint.

LIBER

De sterilitatis causis diuersis, et de pre-
cipuis matricis ægritudinibus,
omniumq; horum curis
varijs.

- Cap. 1. De sterilitate virorum & fœminarum, eiusq; causis & signis.
Cap. 2. De cura sterilitatis à phlegmate profecta.
Cap. 3. De cura sterilitatis, à biliosis matricis humiditatibus abortq;
Cap. 4. De cura sterilitatis, si à matricis sanguineis humoribus super
fluis proveniat.
Cap. 5. De cura sterilitatis, ex melancholico humore nata.
Cap. 6. De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate &
frigidityate profecta.
Cap. 7. De generalibus quibusdam præceptis, virorum & fœmina-
rum sterilitati curandæ inferuentibus.
Cap. 8. De suffocatione matricis, eiusq; causa, signis & cura.
Cap. 9. De præcipitatione matricis, eiusq; causis & cura.
Cap. 10. De superfluitatibus menstruum, & eorundem cura.
Cap. 11. De retentionis menstruum causis & cura.

b CONRA

Non parca laus debetur illi & gloria,
 Qui rebus in magnis fuit
 Exercet ingenij vires: & publice
 Prodesse querit plurimis.
 Sed alij rerum partes alias excolunt,
 Laude omnes dignandi sua.
 Excellit ille, principia qui maxime
 Doctrinae cultu ornauerit.
 Jam porro vt princeps omnium rerum est homo,
 Quas mundus hic complectitur.
 Sic principem illi gloriam debebimus,
 Qui nascituro fert opem
 Homini doctrina scriptisque, vt initia statim
 Sine commoda & facillima.
 Quod si quis non multum, nec magna praefticit,
 Conatus est laudabilis.
 Et institutum saltem, quod quidem optimum
 Fuit Iacobo Rueffio,
 Chirurgo insigni, & artis experientia
 Passim celebratissimo.
 Amore hunc Lector te decebit candido
 Multo & fauore prosequi,
 Frui rebus traditis ab eo magis,
 Quam verba carpere & stylum.

¹
LIBER PRIMVS
DE GENERATIONE
HOMINIS.

CAPVT I.

De genitali semine, quid sit, vnde & quomodo nascatur.

Recreationem naturalem hominis, talem enim ob-
seruamus, qualem cuius generis stirpium generatio-
nem animaduertimus. Vt enim illa ex semine sui qua-
que generis telluri commisso germinant, augentur, &
adper-

ad perfectam suam naturae formam naturaliter excrefcunt: ita homo quoque rationalis creatura, sui corporis ratione, ex virigenitura in uterum foeminae, tanquam agrum, proiecta, naturaliter suum trahit principium. Ea ipsa autem genitura, quam sperma siue semen dicimus, sua origine atque natura, superfluum tantum humor est, residuum inquam alimenti, & superfluum tertia in corpore concoctionis, per abstrusa organa ex potissimis corporis membris ad partes genitales deductum, generationi inseruiens.

Semen genitale quid sit.

Vnde nascatur.

Concoctiones quatuor.

Oritur autem ex omnium alimentorum hominis nutritioni inseruiens residuum, eorundem naturali in tertiam usque concoctionem alteratione facta: ex cuius concocti alimenti superfluo, suo modo hoc recollectum, pro aetatis & naturae constitutione, generari comperit. Fit enim cuiusque cibi in animantis alimentum conuersi, usque ad seminis generationem triplex concoctio, sequente nihilominus ea quae omnium concoctionum est purissima. Alimento namque per masticationem ad ventriculum demisso, mox quod sincerum alimentum reliquis destinatur partibus (excremento sicco per intestina ad aluum depulso) per venas meseraicas exugentes, raptum ad vnam veluti portam, ex innumeris canalibus corruatam, iecinori infertur. Vbi ad prioris in ventriculo concoctionis rationem, altera mox etiam in hepate ad ipsum deriuati alimenti fit concoctio: & separatis superfluis, utraque bile scilicet, & humore aquoso à vasculis emulgentibus attracto, ut colatus per renes, inde per vterque meatus in vesicam desuat, residuum per concoctionem hanc hepatis defecatum, sanguis inquam ad cor, velut ad vitalem administrationem transmittitur. In corde rursum tertia semel sumpti alimenti fit concoctio. Illic enim sanguis vitali assumpto spiritu, per singula corporis membra diffusus, rursum quod in se superfluum est per latentes poros excernit. Tandem hic spiritus per vasa spermatica, venae cauae ramos, deriuatum sanguinem, amplius illic concoctum, in spermatis naturam conuertit, minimorum ad hoc vasorum crispatis reuolutionibus & glandulosa testium & quas parastatas vocant substantia, coaduentibus. Sic elaboratus in hepate sanguis,

Quomodo nascatur semen.

sanguis, & in vitalem spiritum magna ex parte conuersus, mox per aortam arteriam eiusque ramos ad omnia reliqua totius corporis membra deriuatur. Inde vero quarto loco (ut hoc praeter institutum subiiciamus) assimilatio fit, vegetante & confirmante hoc succo vitam qui vltimo omnium purissimus cum vitali spiritu remansit, expulso rursum in sudore per poros, si quid impuri vel relictum vel abortum fuerit.

4.

Ceterum ut planior nobis huius generationis & originis ratio constet, eandem stirpem quae quae & si quae cum stirpibus sub eandem rationem cadunt, originem esse, subiecta breui demonstratione declarabimus. Itaque quemadmodum in cuiuscunque generis seminibus, granum ipsum terrae commissum, omnium sequentium alterationum alimentum, & quasi primum subiectum existit, unde in similem sui naturam germinat, augetur & excrefcit: ita sumptus cibis in humano corpore primam variam concoctioni praebet materiam. Et ut illic certissimam discretionem puri ab impuro, & residui à superfluo obseruamus, ita hic naturalem inutilis ab utili separationem certis suis gradibus animaduertimus. Primo enim semen terrae commissum, mox eius humore tumidum, pellicula sua qua conclusum erat sese exiit, sursumque germinando illam, quasi siccum excrementum, inanem proicit, grano interim, ut ad incrementum tendat, progerminante. Incremento deinde ad nudatum usque flore frugem tendente, altera depuratio florem in eminentia rami natum deijcit: denudatam autem flore frugis spem, velut hoc quod purum & utile ex altera purgatione remansit, conseruat. Exinde fruge iam ad instam quantitatem enata, tertia alteratio folia, velut huius gradus superfluum, deijcit fructum vero iam toties excoctum, ad utilitatem alimenti hominum data maturitate, destinat. Iam vero & fructum ipsum latens in eo semen vel rumpit, vel putrefaciendo excutit terraeque commissum, rursum in suae naturae proprietatem festinat, non in se quod est manens, sed ad sui primitiuum unde enatum est similitudinem tendens, ut omnino verum in eo esse constet. Natu-

Similis ratio seminum in stirpibus.

1.

2.

3.

4.

ram similia sibi generare. Quidam enim eius unde enatum est formam & similitudinem naturaliter appetit: unde non è piro mala, ut nec è malo pira, nisi infisionis & plantationis ratione secus fiat, generari videas. Quare idem in hominum generatione, quod in stirpium orzu, agnoscendum relinquitur, ut quoniam ex vno semine membris bene distincta corpora generari videmus, ex distinctis quoque corporis partibus illud oriri credamus. Vnde, quid & quam bene dicant, ipsi viderint, qui genitalem semen tantum ex cerebro generari asseuerant, cum & concoctionum rationi & corporum constitutioni minus hoc sit consentaneum. Certum quidem est, aliquam huius nec paruam etiam partem à cerebro deriuari, potissimam autem ex totius corporis potissimis partibus colligi. Si enim ex vna aut altera tantum parte hoc generari dicamus, illud ipsum non fallaciatione consequi nemo non videbit, easdem tantum partes iterum generari oportere. Rectè itaque dicimus, præter eam quam à cerebro trahit originem, ex toto quoque corpore eiusque partibus potissimis generari, effectu ipso causam docente, maxime cum membra distincta & ad iustam corporis formam perfectè absoluta in prognatis videamus. Habemus pro nobis contra aliorum opiniones ipsum quoque Hippocratem, omnium medicorum facile principem: qui & ipse genituram ex toto colligi corpore asseuerat, & ita quidem, ut constitutioni generantis, generatum quoque respondeat, ex infirmo inquam semine, infirmo, ex valida vero genitura, valido nato homine. Quibus accedit quod & in liberis quoque non raro eas, quæ & parentibus agnitudines vel vitiosæ corporis notæ insunt, obseruamus, quæ genitura vitio in ipsos transisse omnino credimus. His itaque certò constitutis de genitalem seminis origine atq; materia, hæc præmissis sufficiat.

De mixtura vtriusque sexus seminis, eiusque substantia & forma.

Postquam autem uterus, quod genitale feminei sexus membrum est, viri genituram concoperit, suum quoque semen illi admiscet,

Prima foetus
materia quæ
fit.

ita ut ex ambobus utrinque sexus seminibus una mixtura fiat. Circa hanc autem proximam satus materiam, non omnibus idem est iudicium. Aristoteles enim samina menstruum, præparatam dicit esse totius satus, licet crudam materiam, quæ informetur intro misso in hæc virili semine in vitalem spiritum verso, qui artificis instar hanc distinguat, & fabri instar rude ferrum malleo super incudem complicantis, formet. Galenus autem ambo in matrice confusa semina primam satus perhibet esse materiam, & ita quidem, ut sine debita horum mixtura nihil neque concipiatur neque generetur. Licet vero par horum confusio fiat, tamen non eandem eorum esse qualitatem, non est dubium. Calore enim & spissitudine viri genitura muliebri semen superat, quod præ illo magis humidum & frigidum, ideoque & aquosum magis esse, vel temperamenti ratione constat. Nihilominus tamen, licet in tantum qualitate differant, muliebri semen viri genitura par in sattu constituendo præbet auxilium, ita ut utriusque virtute simul ipsa inter semina mutuo coalescant.

Menstruum
quid sit.

Porro cum sanguis menstruus genitura muliebri materia sit, (ut huius etiam non minus quam virilis genitura origo constet) tenendum est, menstruum aliud non esse, naturali ratione habita, quam tertia concoctionis excrementum, singulis mensibus collectum expurgatumque, à mense lunari menstrua purgatione dicta. Quævis enim samina eius quæ purgationem hanc ferre potest ætatis, valetudine modò corporis bene constituta, naturaliter singulis mensibus ab hoc superfluo purgari debet. Et ea ipsa de causa expurgatione hanc Germani florem vocant, quod quemadmodum arbores quæ flores non emittunt, vel sentio vel natura vitio, non fructificant, ita etiam quævis samina, hoc flore, hac inquam purgatione suo tempore destituta, naturaliter neque concipere neque generare possit. Sterilis vero similis, eadem generandi facultate, aut aliquo vitio, aut propter complexionem nimis humidam & frigidam, exhausto calore naturali, destituit.

Mixtu

Mixtis itaque ambobus seminibus & in uterum receptis, mox tenui quadam tunicula ex calore matricis generata concluduntur, & ad formam oui tenuissima pellicula conclusi coagulantur, quemadmodum adiecta hac ipsa figura demonstrat.

CAPVT III.

De tribus tunicis quibus foetus in utero munitur & tegitur.

Generato primum post conceptionem loculo, conclusus in illo spiritus vitalis exierit, & munimenta concepti satus generantur. Et primum quidem ex extrema seminis superficie, propter muliebri genitura humiditatem aquosorem, tenuis membrana generatur, quæ propter humidiorē qualitatem latius extenditur, pellucida primum, post partum autem in fasciolum conclusa, chorion vel secunda dicta. Ex huius autem humiditate superflua generantur & alia dua tunica, quæ à superfluis sattu muniunt, veluti à menstruis post conceptum retentis, nec non alijs quoque superfluitatibus, quæ neque alimento neque incremento satus seruiunt, sed efficiunt magis, nihilominus tamen in matrice intra secundas usque ad pariendi tempus retinentur, quando aut sponte ruptura facta, aut obstetricis ope scilicet, disfluunt.

Secunda itaque tunica Arabice Biles, Græcis allantoides dicta, Secunda Bile. contineat satus partibus adiacens, ab umbilico omnia inferiora concludit,

Prima foetus
tunica Chorion.

cludit, rugosa & sinuosa admodum, sinuosa vesti non absimili, in quam urina, sudores, & si qui alij acriores humores à maturo ferè iam sætu profluunt, destillant, & ad pariendi tempus usque detinentur. Maturiores enim iam infantes non per vteros ad pudentia, sed meatibus quibusdam per umbilicum extra septum hoc urinam excernunt. Ab hac ergo & humoribus alijs factus illa tunica munitur, ne horum acrimonia afficiatur, aut impuritatis aliquid sibi contrahat.

Tertia Abgas.

Tertia tunica, totum sætum interius ambiens undique completur, & ab humoribus & asperioribus exterioribus tunicis tenerum sætum defendit, mollicula & tenuis admodum, eoque à Græcis amnæa, quasi ad agni mollitiem accedens, nuncupata. Quibusdam vero

Armatura conceptus, Arabice abgas dicitur. Harum autem tunicarum differentias cum contenta genitura mixtura, adiecta figura declarat.

CAPUT IIII.

De tribus facultatibus corpus dispensantibus, & ipso spiritu.

Mixta iam & conclusa utraque viri & femina genitura, mox vis siue facultas, anima inquam potètia essentialiter ei ad suas in corpore actiones per agendas attributa, se exerit, & triplici ferè modo conuenienter operari incipit.

Prima facultas naturalis est, facultatum aliarum fomes & basis, animalibus simul & plantis communis. Hac mox à tempore generationis usque ad perfectionem eius quod generatum est operatur, augmen-

augmentando inquam & nutriendo. Locum autem in hepate obri-
net, unde deinceps per venas in totum corpus spargitur. Eius vero operatio prima fronte duplex esse deprehenditur. Alteratrix inquam, quam Immutatiuam nonnulli dicunt, quæ generatim primum seminis substantiam immutat, & ex eo quod ante fuerat in substantiam singularum partium ut singillatim fiat qualibet, conuertit: particulatim vero ex mixtis qualitatibus & elementaribus facultatibus in eam substantiam rursus intendens, per calidum & humidum molliorem substantiam efficit, qualis in animalibus est caro, in plantis vero flores & medulla: per calidum & siccum in animalibus cor, in plantis radices: per frigidum & humidum, in animalibus pilos, in plantis folia: per frigidum & siccum autem in animalibus nervos & ossa, in plantis vero cortices & ligna operatur. Formatrix deinde, quam Informatiuam vocant alij, quæ eam quæ alteratur materiam, effingit ad eius similitudinem, unde suam traxit originem, partibus suo primitiuo similibus singillatim dispositis. Hac ipsa partes quæ causæ esse debent, veluti intestina, vena, arteria & similia, causæ sunt: quæ vero solida, solida itidem. Et breuibus, hæc omnia singillatim vel minutissima quæq; format, & cuiusvis particula superficiem perficit, ita ut nihil otiosum, nihil etiam superfluum existat.

His autem principalibus facultatibus ad naturalem vim in perficiendo animali pertinentibus, aliæ quoque auxiliares vel famulantes potius in super accedunt. Generatrix inquam vel generatiua, in longitudinem, latitudinem, & profunditatem ipsum generatum diducens. Auatrix etiam, quæ per nutritionem auget, & ad iustum augmentum usque perficit. Nec non & nutrix, quæ sætui in utero iam inde à concepto semine seruit fouetque, ut tot ac tantis animalis partibus constituendis sufficiat. Vltima autem huic aliæ quoque auxiliares facultates quatuor accedere perhibentur. Attractrix, quam appetitiuam dixerunt quidam, quæ conueniens nutrimentum singulis partibus sua vi seu instrumento attrahit, veluti pro carnis

1. Alteratrix.

2. Formatrix.

Facultates auxiliares vel famulantes.

1.

2.

3.

B

nutri-

nutrimento substantiam sanguinis, pro cerebri vero alimento substantiam phlegmaticam, & similiter in alijs calida & sicca facultate sua operant. Coctrix vel alteratrix calida & humida vi operant, alimenti substantiam immutat, & diuersa natura alimenta in unam veluti massam redigit. Retentrix vel retentiu, quæ purum nutrimentum retinet (vnde id excoctum singulis membris assimilatur acque vnitur) frigidi & sicci ope vsa. Expultrix vel expulsua, quæ superflua, neque quantitati neque qualitati partium conuenientia, ideoque partibus nullatenus assimilanda, humidi & frigidi ope necessario expellit.

Secunda facultas
vitalis.

Secunda facultas quæ in humano semine principaliter operatur, Vitalis dicitur, & suum in corde locum habet. Ea autem cor vivificat, à quo per arterias annexas vitalis spiritus ad omnia membra, naturali facultate disposita, vivificanda, cor atque arterias dilatando & constringendo procedit. Dilatando inquam, quia quæ cordi motiva vis inest, ipsius cordis motum à medio ipsius in omnes extremitates dilatat. Constringendo autem, quia eadem vis cordis motum ab omnibus extremitatibus rursus ad medium ipsius colligit & constringit. Verumque vero horum pulmonis beneficio fieri videmus, qui folliis instar aërem cordi per arteriam attrahit: is ab eodem rursus ad alias corporis partes per arterias transmittitur. Idem continuo motu pectus movet, nervis & lacertis motis primitus. Summe ergo necessarius hic est, tum propter naturalis caloris circa cor mitigationem, qui ex acre frigido temperandi gratia nimium calorem attrahitur, maxime cum tanti caloris ipsum cor esse cõstet, ut nisi ex aere frigidum per pulmonem sibi subinde temperamentum attraheret, in se mox suffocatum periret: tum etiam propter vitalis spiritus nutrimentum, ex cuius temperamento animalis generatur spiritus, cuius in cerebro sede esse mox dicemus, vnde omnes nervi originem trahentes, per spinam dorsum descendunt, & in corpus hinc inde diuiduntur, nec non & à primitivo suo animali spiritu ope vitalis spiritus conferuantur. Idem tamen ille per anhel-

latus

tum attractus pulmonis ministerio ac, & in vitalem spiritum transiens, multis quoque modis non rari observatione corrumpitur, cerebri inquam dispositione mala, infectione hepatis, affectione cordis, perforatione pulmonis & similibus, exterius quoque accedente nimia aeris corruptione: de quibus in presenti plura dicere, & præter institutum & præter utilitatem aliquam singularem foret.

Tertia facultas Animalis est, quæ regina veluti supremum locum occupat, sedemque in cerebro obtinet. Ea vero triplex certò comprehenditur. Prima enim huius virtus Ordinatrix est, quæ totum cerebrum disponit, & sola suo ordine occupat. In priori enim huius parte Imaginationem, in media Rationem, in posteriori vero collocat Memoriam. Quod enim in prima cellula phantasia concepit, mox id ad Rationis domicilium velut iudicandum transmittit: & quod hic iudicio decerptum, Memoria ad cõservandum & in effectum dirigendum relegat. Altera Sensitiva est, quam licet variam pro sensuum ratione sciamus, hoc tamen fieri modo teneamus. Spiritus animalis (cui modò in cerebro locum esse diximus) procedens ab interioribus cerebri cellulis, mediantibus nervis quibusdam subtilissimis, sensus format, & sua virtute horum nervorum ministerio, ad oculos visum, ad nares olfactum, ad aures auditum, ad palatum vero gustum dirigit, quos ex sensibus capitis tantum numerari videmus. Tertia Motiva, in cerebro generata: cui movere proprium dicitur. Sicut enim Spiritus animalis disponit & dirigit ordines ac proprietates sensuum, uti prædictum, ita eiusdem beneficio motus quoque diriguntur, quibus spirituum virtutes dilatentur, & alia quoque membra dimittantur.

Ceterum ad omnium harum facultatum perfectionem, necessario spiritus exigitur, cuius beneficio & motu continuo tam sensus quam virtutes impellantur, ut actiones suas peragant. Hunc autem dicunt subtilem quandam æream esse substantiam, quæ corporis virtutes continue ad suas peragendas actiones excitet. Et revera hic Spiritus subtile quoddam corpus est, caloris vi genera-

Tertia facultas, Animalis.

1.

2.

3.

Spiritus quid sit,

B 2 tum,

Quomodo
generetur spi-
ritus Natura-
lis.

Quomodo,
Vitalis.

Quomodo,
Animalis.

tum, propter sanguinem in hepate scaturientem, per anhelitum & arterias attractus, indeque per venas ad omnia membra diffusus, corpora viuificans, promouendo motui, mediantibus nervis & musculis, inseruiens. Hic autem primo ad hepar dirigitur hoc modo: Calore existente in sanguine, ebullitio quadam fit in hepate, unde fumus quidam vel vapor prodit, qui mox per venas hepatis depuratus in subtilem quandam acream mutatur substantiam, & Spiritus Naturalis dicitur, qui sanguinem subtiliat, & inde ad singula membra dimittitur. Inde, ab hepate inquā, idem ille spiritus per venas quasdam ad cor transmittitur, ubi motu partium cordis & agitatione mutua magis purus fit, & in naturam magis subtilem conuertitur, & Vitalis spiritus esse incipit, eo quod à corde per arterias ad totius corporis membra se diffundit, & naturalis spiritus virtutem auget & adiuvat. Rursum autem & à corde idem ille spiritus sursum per arterias ad cerebri cellulas penetrans, ibidem plus elaboratur, & in essentiam Animalis spiritus, qui omnium est purissimus, transmutatur, unde mox rursum per sensuum organa ad confirmandos illos aliquatenus dimittitur. Licet ergo idem ille vnus sit spiritus, tamen propter diuersa in diuersis partibus officia, aliter atque aliter intelligitur, vt in hepate Naturalis, in corde Vitalis, in cerebro vero Animalis dicatur.

Caterum hunc Spiritum non credendum est esse Animam illam immortalē homini à Deo infusam, sed tantum instrumentum & vehiculum eiusdem. Nam hoc spiritu mediante tantum, anima corpori coniungitur: neque tamen etiam sine huius ministerio perfecta anima in corpore exercitatio est: id quod multis rationibus probare facile esset, nisi alias isthac de Facultatibus & Spiritu tractatio in longum sat nimis excreuisset.

CAPVT

De vera partium generatione, & incremento foetus pro ratione dierum ac temporum.

Postquam matrix recipiendo genitali semini naturaliter propria (magneti ferrum, & electro crines ac plumas attrahenti, similis) genitale semen receperit, & calore suo in coaguli vel oui formam ambo semina concluderit, à primo statim die vsq; ad sextum vel septimum plurima & subtilissima fibra oriuntur, calido motu nata, in quibus mox hepar cum potissimis organis suis naturali virtute generatur. Vitalis enim Spiritus per sua organa ad conceptum semen dimissus, potissima membra intra decimū diem format atq; distinguit, intromissus inquā per venas quasdam secundina, quibus matrix est affixa, quibus sanguis importatur, & ex quibus vmbilicus generatur, vt ex tertio capite constat. Eodem vero tempore in concreto semine tria alba minuta puncta concreto lacti non dissimilia, loco hepatis, cordis & cerebri oriuntur, hac ipsa figura teste.

Mox etiam vena per vmbilicū directa crassiores sanguinem in semine confusum, alimento idoneum, attrahit, unde ad huius figuram bifurca vena generatur.

B 3

In

Hepatis ge-
neratio.

In altero eius vena ramo sanguis colligitur, ex quo primum he-
par generatur, eo modo quo supra de facultate naturali dictum est.
Vnde facile constat hepar coagulatum & concretum tantum esse
sanguinem, massam inquam quandam sanguineam: nec non etiam
videre licet quam multas & varias in expulsiva & attractiva vir-
tute venas sibi habeat accommodas. In altero vero ramo genera-
tur textura illa vel tela venarum, cum dilatatione aliarum venarum,
nec non ventriculi, splenis & intestinorum in infima ventris parte.
Hinc mox omnes vena tanquam rami ad unum recolliguntur trun-
cum in superiori hepatis textura ad venam cauam. Is truncus mox
ramos venarum ad constituendum diaphragma dimittit, & non
paucos in superiorem partem spinæ dorsi supra diaphragma sitam,
nec non & in inferiorem usque ad femora dirigit.

Cordis gene-
ratio.

Deinde cor cum venis suis ab
umbilico in semen extensis, vitali
virtute generatur, ad spinam dor-
si directis, pro huius figura demō-
stratione.

Ista vero vena calidissimam &
subtilissimam sanguinem attra-
hunt, ex quo cor generatur in mē-
brana cordis vel pericardio, na-
tura carnosum & crassum, pro ca-
lidi membri ratione necessaria.
Vena caua autem extendens se &
penetrans interiorem concavita-
tem dextri in corde lateris, sanguinem pro cordis alimento eo deri-
uat. Ex eodem etiam eius vena ramo in eadem cordis parte, alia
quædam vena suboritur, immota quibusdam vel tranquilla dicta,
eo quod pro aliarum cordis venarum pulsantium ratione non pul-
set, sed tranquilla delitescat, in hoc ordinata, ut excoctum in corde
sanguinem ad pulmonem dimittat, binis arteriarum instar (vnde
vena

Vena immota
vel tranquilla.

vena arteriosa dicitur) circumdata tunicis. Caterum in concavita-
te sinistra in corde partis, maxima vena pulsabilis Aorta dicta ori-
tur, vitalem spiritum per sanguinem cordis in omnes venas pulsa-
tiles corporis diffundens. Vt enim vena caua origo est omnium ve-
narum per quas corpus totum sanguinis nutrimentum attrahit: ita
ab Aorta derivantur omnes venæ pulsátiles, per totum corpus spi-
ritum vitalem undique diffundentes. Cor enim fons & origo vi-
talis caloris est, sine quo nullum nec animal neque membrum foueri
posset.

Aorta.

Sub modo dicta magna Aorta in cōcavitate sinistra cordis, alia
adhuc vena, arteria venosa dicta, oritur. Ea etiam si verè pulsabilis
vena sit, & vitalem spiritum dirigat, vnicam tantum tamen tuni-
cam habet pro sanguinearum venarum more. Ideo vero illa condi-
ta est, refrigerandum aerem à pulmone ad cor refrigerandi gratia de-
rinet, & nimium calorem temperet.

Arteria veno-
sa.

Quia vero ex utraque cōcavitate cordis vena prorumpunt & pul-
moni inferuntur, ex his pulmo quoque formatur. Vena enim à dextra
concavitate cordis procedens, sanguinem producit subtilissimum, qui
dispersis hinc inde fibris in carnem pulmonis mutatur. A magna
vero vena cordis & hepatis, caua inquam & aorta, generatur to-
tum pectus, nec non successus eti-
am cum brachijs crura.

Pulmonis ge-
neratio.

Intra prædictum tempus gene-
ratur etiam suprema & potissima
huius structura pars, cerebrum in-
quam, in tertia huius massæ pelli-
cula. Repleta enim tota seminis
massa animali spiritu, contrahit is
magnam genitalis humoris partem,
& in concavitatem quandam, in
qua cerebrum formetur, cōcludit.
Externè autem operculo quodam
circumque tegitur, quod calore

Cerebri ge-
neratio.

toftum & ficcatur, in os redigitur, & Cranium fit, pro precedentis figura forma.

Sic autem formatur cerebrum, ut vitalium spirituum omnium naturas concipere, retinere & mutare possit, unde etiam & rationis & omnium sensuum initia proueniant. Ut enim ex hepate vena, ex corde vero arteria suam trahunt originem: ita etiam à cerebro nerui mollioris & lenioris natura existentes, oriuntur, non venarum more concaui, sed solidi. Illi autem prima & potissima omnium sensuum instrumenta sunt, per quæ omnes sensuum motus propter vitalem spiritum rite fiunt.

Neruorū origo.

Medulla spinæ dorsæ.

Post neruos ex cerebro etiam medulla spina dorsæ generatur, non ab similibus à cerebro natura, ut vix medulla dici possit, tum quod nullam ad medullam similitudinem habet, tum quod nec substantia illam refert. Medulla enim superflua quiddam est alimenti membrorum ex sanguine ortum, ad humectanda & vegetanda corporis ossa destinatum: cerebrum autem & medulla spina dorsæ ex semine suam trahunt originem, non pro alendis aut vegetandis alijs deputata membris, sed ut per se priuatas corporis partes constituent, propter sensuum motum & usum, ut inde omnes alij nerui sua initia sumant. Ex medulla enim spina dorsæ plures nerui oriuntur, ex quibus corpus sensum & motum habeat, sicut ex facultate vitali & animali bono discrimine constat, ut in superioribus capitibus declaratum est.

Porro hic notandum est, ex ipso semine generari cartilagine, ossa, tunicas venarum hepatis, & arteriarum cordis, cerebrum cum neruis, rursum tunicas & panniculos tum alios tum tegumenta factus. Ex proprio vero factus sanguine generatur ipsa caro, & si quæ carnosæ sunt, velut cor, hepar & pulmo. Deinde vero omnia hæc simul vegetantur sanguine menstruo per vmbilici venulas attracto, quæ ex venarum orificijs in matricem directæ obseruantur. Quæ omnia distincte ab ipso conceptu usque ad decimum octauum diem primæ mensis fiunt, quo tempore semen dicitur, deinceps vero factus & dici

dici & esse incipit, quod veteres quidam his etiam carminibus complexi sunt:

Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine trini.

Bis seni carnem, ter seni membra figurant.

Et aliter.

Iniectum semen, sex primis certe diebus

Est quasi lac: reliquisque, nouem sit sanguis: at inde

Consolidat duodena dies: bis nona deinceps

Effigiat: tempusque sequens producit ad ortum.

Talis enim prædicto tempore figura confit.

CAPVT VI.

De nutrimento foetus in utero, quibus alimentis alatur, & quando in infantem excresecat.

¶ **D**um in utero foetus est, attractio per vmbilicū fouetur sanguine, quo fit ut post conceptum menstrua mulieribus fluere desinant. Foetus enim tum appetere multumque sanguinis attrahere incipit. Sanguis autem mox à conceptu triplici discrimine discernitur. Primam & purissimam eius partem foetus pro alimento attrahit. Secundam minus puram & tenuem sursum matrix per venas quasdam ad vbera propellit, ubi in lac transit, quo iam natus nutriatur infans: eoque fit ut meatus quidam à matrice sursum ad vbera tendant, ut sequenti libro in demonstratione patebit anatomica. Tertia & impurissima sanguinis pars in matrice remanet, & cum secundina in partu & post partum effluit. Inde est quod Hippocrates multum affinitatis inter lac & menstrua esse dicat, cum illud ex

Tria sanguinis menstrui discrimina post conceptum. Lactis generatio.

his fieri contingat. Galenus etiam huius rei gratia eleganter monet, infantem plus ex matre quam à patre habere, eo quod primum semina menstruis augeantur, mox his in utero nutriatur fœtus, rursus natus alatur lacte: & quemadmodum quavis stirpes plus ex terra quam parente planta habent, ita infantes plus ex genitrice. Hinc etiam fieri ait, quod tanto plus matribus tribuatur, quanto plura ipsa dederint.

Ceterū formatus iam & perfectus in utero infans, primo mense urinam per umbilici meatus emittet: postremo autem mense, occluso eo ductu, per pudenda, ut supra in 3. cap. de tribus panniculis est demonstratum. Per anum autem dum in utero est nihil excernit, quia per os nullum adhuc alimentum attraxit. Post 45. diem Hippocrate monente vitam accipit, & cum hac animam diuinitus infusam, multorum iudicio, ita ut tum sentire incipiat. Ab eoque tempore non fœtus porro, sed infans & dici & esse, hac forma, incipit.

Licet vero hoc tempore sentire possit, motu tamen caret, utpote tener adhuc admodum. De motus autem tempore scitè Hippocrates sic monet, Si duplo accipias à conceptu dies, motum deprehendes. Motus autem numerus triplicatus, indicabit diem partus. Exempli gratia. Si 45. diebus formatus fuerit infans, 90. die se movebit, qui dies medium tempus est latentis in utero: nono vero mense prodibit & ad partum festinabit, quanquam puella decimo demum mense plerumq. nascantur. Et hac de formatione, incremento & perfectione pro ratione dierum & temporum.

LIBRI PRIMI FINIS.

LIBER

LIBER SECUNDVS.

DE MATRICE ET EIVS PARTIBUS: nec non de conditione infantis in utero, & gravidarum cura & officio.

CAPVT I.

Quam necessarium sit, matricis anatomen huic operi inferere.

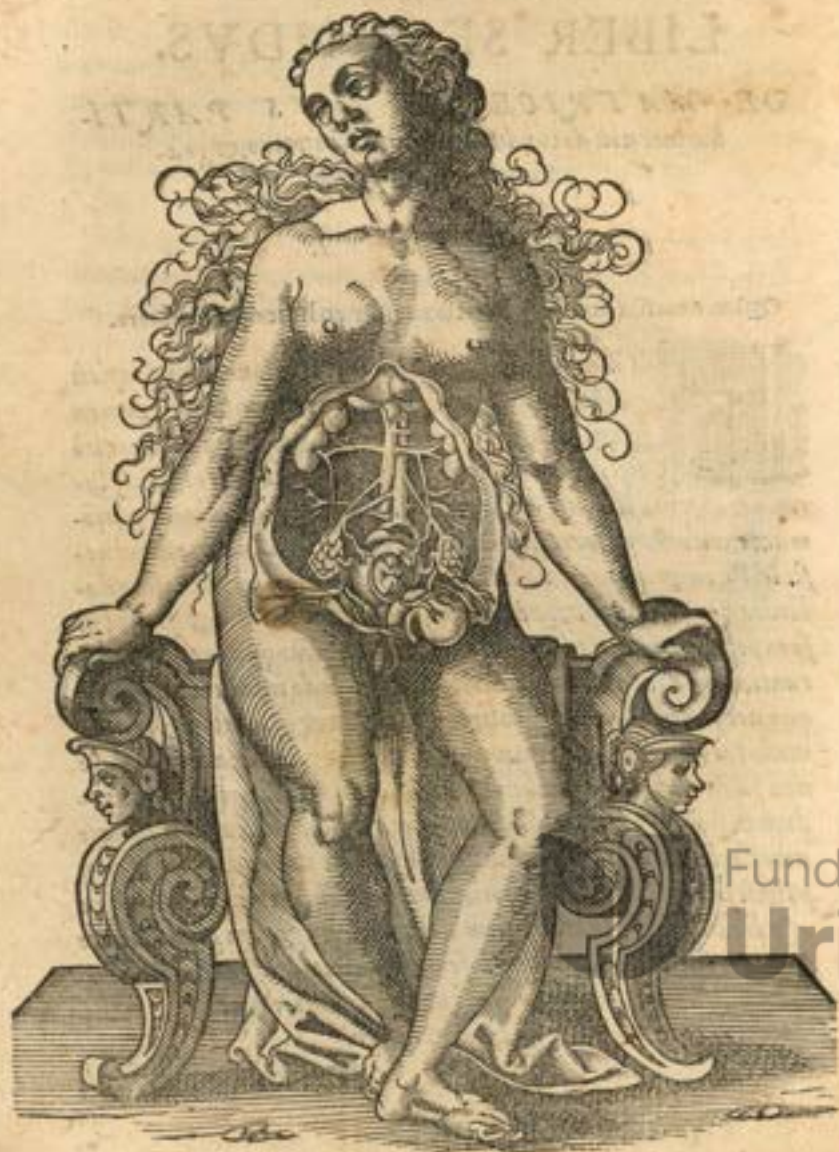

Iam si pro materie & operis ratione, huius capituli tractatio facile omitti posset, circumstantia tamen (quia de pregnantibus res est) hanc non immerito postulare videntur. In quavis enim re, obiecta plurimum docere, sensusq. ad percipiendam rei certitudinem plurimum excitare, rudioresq. ex his plura posse assequi, nemo est qui nesciat. Ut enim cæcus, quia luminis orbis est, nihil artificiosum dabit: ita nec obstetrix harum ignara præceptionum in dubijs casibus se expedire poterit. Quomodo solabitur hac alias quæ propter ignorantiam ipsa formidolosior extiterit? quomodo infanti opem feret, quæ nec partus signa nec prolis conditionem & situm nouerit? quomodo parturienti, cui commoda præcepta ignorantia causa dare non possit? Non ibi consilium, non ibi auxilium. Ergo quemadmodum in speculo quavis obseruantur, ita in hac tractatione summe necessaria præcepta percipiuntur, quæ huic negotio & cura cum primis seruiunt. Ea causa moti, hanc ex celeberrimi doctissimique Andrea Vesalii Anatome feminei corporis figuram cum matrice & alijs uteri partibus proferre volumus, ut hac censpectulo quotquot pregnantibus inseruntur utantur utiliter.

C 2

Ceterum

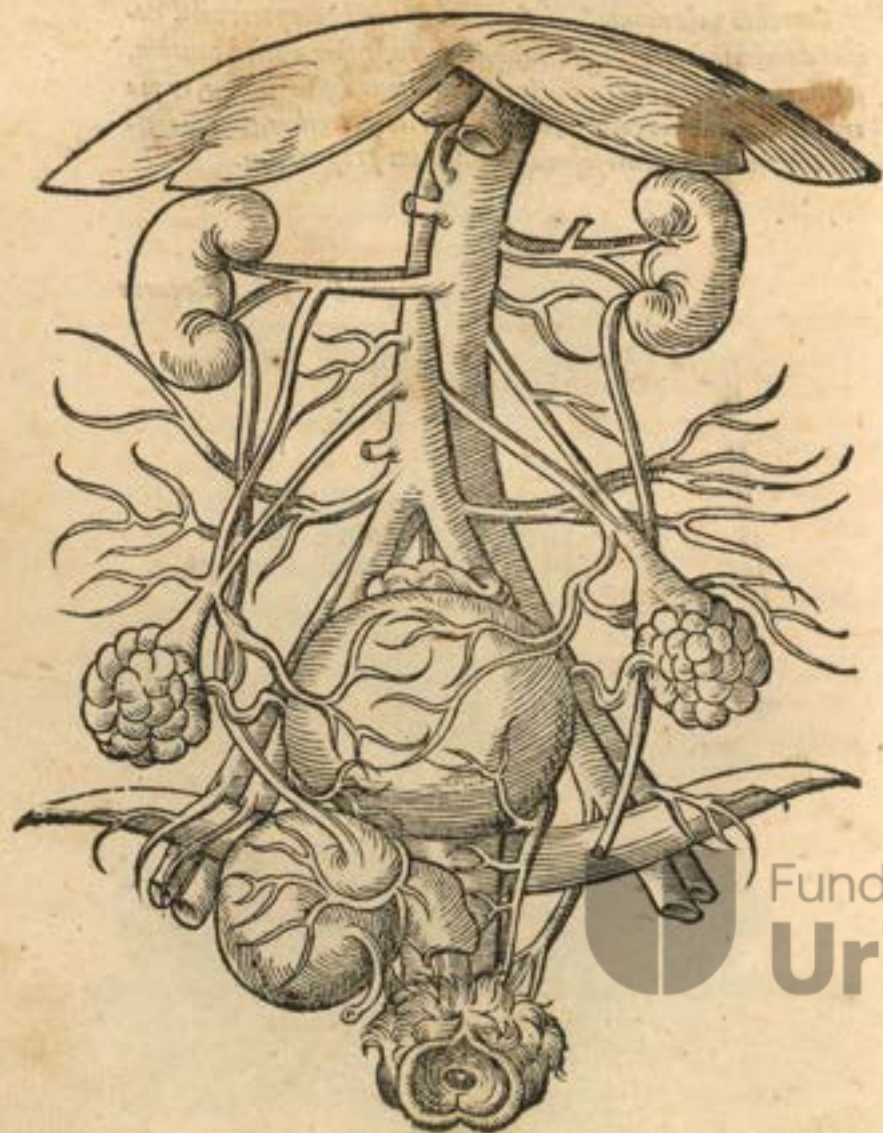
Vix infantis
tempus.Motus tem-
pus.

Ceterum quia in intestinis fœminei & virilis corporis nihil existit discriminis, nisi in genitalibus & vasis spermaticis tantum, sigillatim illa pro nostra tractationis ratione distinguimus, & matricem cum orificio collisus, annexis poris vteribus, & tota eiusdem structura, sequenti figura spectandam proponimus.

C 3 Sequens:

Sequens

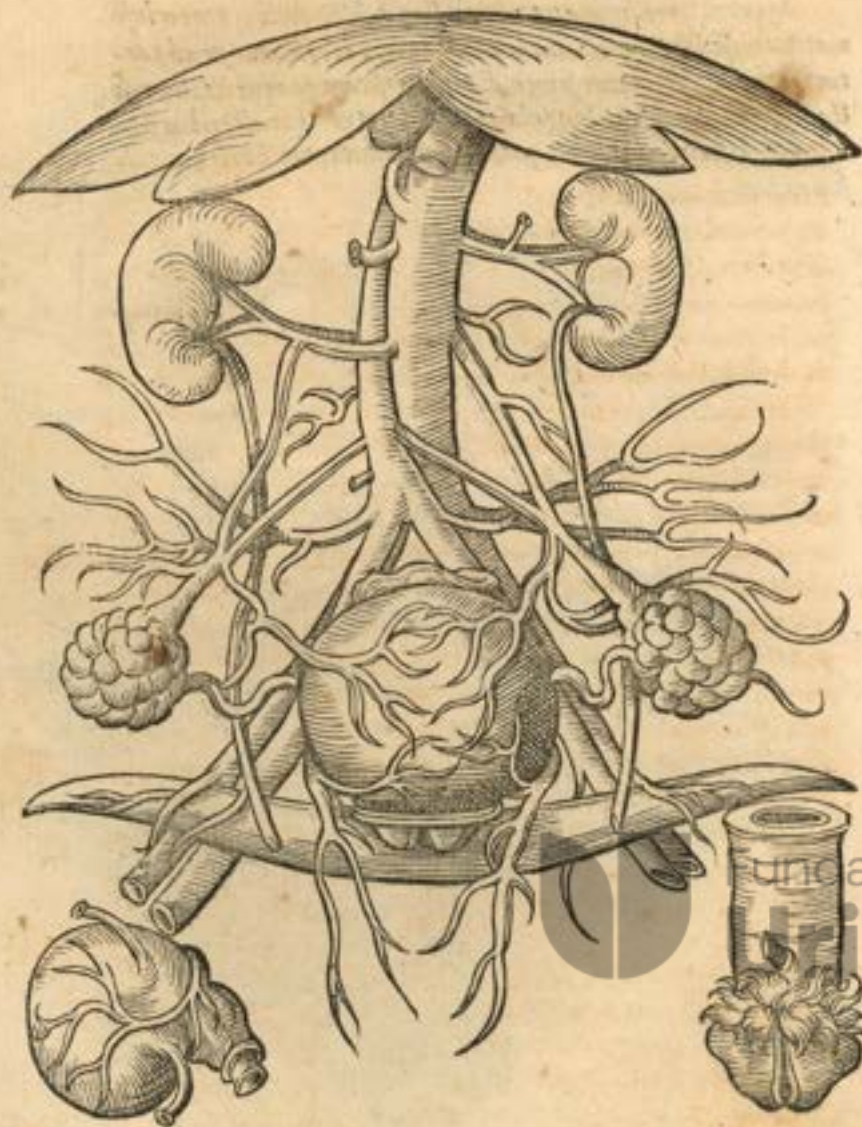
Sequens vero figura uterum ipsum resecto collo, cum ocluso matricis ostendit orificio, intra quod conceptus formatur & ad parturum usque horam detinetur semen. Ea ipsa vesicam quoque à collo vase etiam simul adumbrat. Singula autem literis & characteribus signare superfluum duximus, quia in Anatomicorum libris hæc passim extant.

CAPVT

Fundación
Uriach

CAPVT II.

De matricis substantia, forma, qualitatibus, & partibus annexis.

CAPVT

Matrix membrum semineo sexui proprium, conditum est à natura seminis receptaculum, in quo conceptum retineatur usque dum ad iustam corporis formam excreuerit. Forma huius quadamtenus quadrata, simul tandè rotunda est, vesica non absimilis. Partes huius duæ sunt. Prior, receptaculum, concavitas siue sinus, cuius substantia nervosa, ex nervis, ligamentis & carne mixta confusis, vnius tunica, sensu exiguo prædita, arcto meatu restricta, naturalis humoris recipiendi, alterandi & diuidendi appetens. Ea pars matrix dicitur vel genitale membrum, in quo semen contipitur & formatur. Huius meatus & porta post conceptum tam arctè constringitur, ut hæc ne acus quidè sine periculo penetrare possit, quod certissimè conceptus signum est. Non recluditur etiam hic meatus, nisi in conceptu, coitu, partu & menstrui purgationibus. Posterior, ceruix siue collum dicitur, lacertosa, quasi cartilaginea carne constans, non sine pinguedine tamen, superius rugam habens & per se satis sensibilis existens. Ea pars pudenda dicuntur, in quorum apice duo labra sunt, præputia dicta, quibus uterus & pudenda teguntur, & contra subeuntem communiuntur aerem. Circa fundum huius partis sub osse sacro vesica collum & urinae meatus cernitur, quibus & colon subest. In media parte colli matricis panniculus virginalis est tenuissimo reticulo non absimilis, multis cõtextus fibris, cuius corruptio, virginitatis est diminutio. Hunc alij eugion, centonem & hymenæ vocant. Porro in hac eadem parte à dextra & sinistra duo cornua prominent, ligamēta matrici dicta, quibus & firmatur & ab utraq; parte spina dorsii affixa hæret. Ligamentis illis & testiculi, sua natura minores & duriores quàm virorum, annexi sunt. Utraq; autem hæc albis & tenuibus nervis, vasis inquam seminalibus, cincta sunt, ex arterijs compacta. His itidem venula ex vena cava ductæ affixæ sunt, per varios ramos in matricem diffusa, ad vegetandum factum in utero, & menses suo tempore reddendos.

Matricis forma.

Partes. Receptaculum.

Collum vel ceruix.

Hymen.

Cornua siue ligamenta. Testiculi.

Renes.

Mammæ.

Renes ligamenti quibusdam pone spinam dorsi vtero appendent, calidi & succi temperamenti, per quos omnis ex renis in vesicam deferenda attrahitur colaturq, aquosa humiditas. Mammæ, frigida & humida qualitatis, venis & arterijs intertextæ, spongia non ab-similes, molli carne pulmonis instar constantes, sanguinem dealban-di & in lac conuertendi vim habent. Vt enim hepar attritum chy-lum in sanguinem, ita mamma sanguinem ipsum in lac transmutant. A mammis porro in matricem duæ vena descendunt, quæ sangui-nem illinc in lac mutandū hauriunt. Quo fit vt nato infante, men-strua statim his meatibus ascendant, & in lac transire incipiant, nec non mulierum tumescant & indurentur vbera, donec lactando pa-pilla laxata sint.

Qualitates
matricis.

Quia non parum matricis qualitates cognouisse iuuat, eas bre- uiter his notis obseruare poteris. Calidam in ijs, quibus pulsus ve- lox, sitis frequens, vrina colore intensa, amor Veneris, delectatio ci- ta, sperma copiosum, pili crispætes, menstrua ad colorem subflauum declinantia, tertiumque diem non excedentia. Frigidam, quibus pulsus tardus, sitis rara, vrina tenuis & alba, nullus amor Vene- ri, semen paucum, delectatio nulla, ignauia socors, pilorum pau- citas, menstrua ad albedinem declinantia. Siccam, quibus pulsus durus, vrina tenuis, labia sicca, delectatio pauca, menstrua rara. Humidam, quibus pulsus mollis, vrina spissa, labia lubrica, delecta- tio nulla. Et hoc modo simplices qualitates cognoscuntur. De com- positis vel mixtis aliud est iudicium.

CAPVT III.

Quanta vtilitatis sit exactam huius tractationis tenere notitiam.

- I. **D**iligenter Lectorem hic monitum esse velim, probe estimare quanta vtilitatis sit exactam huius tractationis tenuisse noti- tiam. Quid enim sanitati omnibusque humani corporis partibus, & tuendis & restituendis, hæc notitia magis accommodum? Quid animos formabit melius, quàm tam excelsa structura consideraf- se fi-

se finem? Quid iucundum atque decorum magis quàm propria na- tura corporisque, quod vsque incolimus, tam artificiosam tenuisse formaturam? Partium etiam harum proportio considerata, so- brietatis iubebit esse memores, ne plus a quo repletis illis, debita con- coctio perfici nequeat. Cum primum enim prima concoctio natura- liter non procedit, mox etiam omnes fallunt alia: quo fit, vt cor- ruptis humoribus infectoque sanguine repleatur corpus, maximis- que detur morbi occasio. Genitalium item membrorum & vaso- rum seminalium abstrusa & tortuosa conditio situsque, quid aliud quam temperantia documenta præbent? vt ea propagando huma- no generi tantum, releuandisque corporibus & tuenda sanitati ser- uiant. Nec dubium, ea ipsa causa naturaliter quoque humani ge- neris viribus derogatū esse, porroque derogari plurimum, propter immoderatum harum partium usum. Quid quod diligenter perpen- sa harum rerum structura, & mirabili natura in perficiendo ho- mine artificio, nostri quoque nunquam non admonemur officij? vt quantum in nobis est diligenter conseruemus, quæ tanto negotio vix dum natura produxit: & charitatis memores, non in ea mutuo seuiamus, quæ natura communi parente procreata posidemus cor- pora, eadem vnus corporis variorum membrorum compage per- pensa, quàm in vno corpore natura quàm optime finxit & sociali lege constrinxit. Et quod summum est ex tam artificiosa nostri cor- poris structura profundissimam Dei sapientiam, bonitatemque stupendam, nec non propria conditionis finem, illius inquam glo- riam nostramque salutem agnoscere, & summa gratitudine tanto conditori nunquam non respondere, monemur ac discimus.

CAPVT IIIL.

De conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio.

Conceptum semen vsque ad 45. diem in iusti infantis formam mutatur, & tunc quorundam doctorum iudicio vitam acci-

Infans quando dicatur.

Cura grauidarum.

Artes & acta
fectorum &
veneficorum.

pit, eoq; non factus porro, sed infans dici debet, licet motu ob mirē teneram conditionem adhuc careat. Tenero enim tunc arborum florū simillimus est, qui quavis aura pluuiaq; facile deiicitur: eaque de causa summa cautione opus est, ne quid periculi grauidis aliquo modo contingat, vel metu repentino, terriculamentis, incendijs, fulgure, fulminibus, monstrosus hominum bestiarumq; aspectibus, gaudio, dolore, maroreq; nimio: vel nimio exercitio motuq; currendi, saltandi, equitandi: vel repletionē ex cibo potuq; velne correpta morbo aliquo, acutioribus vtantur medicaminibus imperitorum vsa medicorum consilio. Rursum ne malis vetularū, veneficarum & scortorum vtantur artibus, quarum & tollendarum & puniendarum cura in primis magistratibus, vt pote plebis patribus, debebat esse propria. Quot enim virgines, quot item viduae his implicite artibus scelerata dedere infanticidia? Sedē multis pauca commemorabo, quibus longo admodum tempore pestes illae per totum orbem liberrimē vsa sunt, reliqua reliquis aestimanda relinquam, saltem maleficiū harum artibus proditū aliquantulum. Cum primum compressa aliquam in se mutationem fieri animaduertunt, veluti appetitus varius, cibi potusq; soliti fastidium, vomitus continuos, nauseas matutinas, passiones cordis, deliquia, dentium dolores: statim malis instructa artibus arctissime se praecingendo prima experimenta faciunt, vt factum in vtero conceptum extinguant. Sed cum nullam inde opem senserint, maiora tentant, daemonis instinctu maleficam aliquam accedentes vetulam, his morbis curandis egregie instructam, & longa experientia famosam, rogantes de menstruatorum retentorum cura, petentes hac ciendi medicamen & consilium: ea enim retenta parere dolores in praecordijs & femoribus, multosq; ciere vomitus. Malefica rei non ignara vetula, pharmacā iubet a pharmacopolis petere, nec non aliunde quasdam herbas colligere, monendo, vt his in vino vtantur, alijs suffiantur, aliae calcis imponant, alijs quotidie mane & vespere aqua decoctis pedes & crura abluant, de nonnullis etiam decoctis mane & vespere bi-

ri bibant. Sed cum neque hac cura prodest, venas in vtroque pede aperire monet, quo facto, statim perit quod in vtero conceptum fuerat. Haec obseruantibus interdum patribus & matribus familiars, nec non etiam quibusdam alijs, & quod res est ceram conijcientibus, mox tormina ventris, dolores pectoris & capitis praetextūt, & quod res est dissimulant. Rediuntibus vero mensuris quando se factu norunt esse liberat, alijs quoque easdem artes communicant, vt eò plura infanticidia fiant. Nonnulla autem obstetrices etiam, nec non chirurgi & imperitiores medici, interdum plus nimium credulitate quid magno malo consulunt. Sed omnia hac & obseruare & praecupare sancti magistratus interest. Iam vero ad rem redeamus.

Post tertium & quartum à conceptu mensem mouere se in vtero infans, & aliquantulum explicare incipit, artumque suum domesticum in latius diducere, quo fit vt turgere vterus, & in longum, latum & profundum diduci incipiat. Sub partus autem tempus facie versus genua propendit, vtraque crura attrahit, ambas super genua manus abijcit, naribus in medio positis, in globi modum conuolutus, anteriori parte tergū matris respiciens, posteriore vero ventri matris obuertens. Et licet quidam Anatomici diuersum sentiant, nos tamen vti non rara experientia deprehendimus subiecta figura spectandum proponimus.

Motus infantis in vtero.

CAPVT V.

Quomodo se infans in vtero, quinto, sexto, septimo & octauo mense habeat, nec non de discrimine sexus & formarum.

Post tertium & quartum mensem infans in vtero vberiori alimento nutritur, non vegetatur magis magisque, donec pariendi tempus aduenerit. Sciendum autem quando sexto mense natus fuerit, vitam naturaliter retinere non posse, eo quod (licet distincte formatus) nondum tamen iusta perfectionis sit. Si vero septimo mense nascatur, viuet facillime, quia tum satis perfectus existit. Quod vero octauo mense nati rarissime viuere possunt, cum qui septimo nascantur plerumque in viuis maneat, non sine ratione sit. Septimo enim mense semper mouetur infans ad partum, quo tempore si tantarum virium fuerit, ad partum prodit: si non, in vtero remanet, donec satis inualuerit, per duos inquam menses reliquos. Post eum morum mensis septimi si non exeat, in alium se vteri locum transmouet, adeoque eo motu debilitatur, ut si sequenti octauo mense ad partum procedat, viuere propter eum motum omnino nequeat. Neque enim sola hac, sed duplici motione infans ad mortem debilitatur. Primo, quando post motum septimi mensis octauo mense nascitur, uti modo diximus. Deinde, quia (pro astrorum ratione) septimus quisque mensis noxium & damnosum cuiusque fatui motum parit, Sole inquam eo tempore semper in opposito signo stante: & , quod octauus mensis Saturno proprius sit, hosti omnium quæ vitam accipiunt.

Sciendum item masculos in dextro matricis concipi latere ex vberiori semine, ex dextro viri testiculo prodeunte: femellas autem in sinistro, ex sinistri testiculi semine. Dextrum enim latas propter hec ar calidius est, sinistrum vero frigidius. Principaliter autem vberior feminis caliditas masculis prognerandis causa est.

Quod etiam pueri parentibus suis interdum similitudine formæ respon-

Cur septimo mense natus infans possit viuere.

Duo lethiferi motus infantium.

Discrimen sexus.

Similitudo formæ eum parentibus.

respondent, idem virtute seminis sit, ut cuius semen virtute plurimum superat, infans ei magis forma respondeat. Sed & hic astorum motus aliquid posse creditur, ut quando semen sub bonis planetarum concipitur aspectibus, egregiam hoc formam: quando vero malis, tetram vicissim conciliet. Et hæc quidem hætenus.

CAPUT VI.

De præceptis quibusdam prægnantibus vsq; ad partus horam ad varios casus admodum necessarijs.

DEinceps salutaria & necessaria aliquot prægnantibus præcepta dabimus, quibus instructæ certosciant, quomodo se à conceptu ad partum vsq; gerant, ne quid illis periculi eueniat, aut præceptorum negligentia difficilem sibi partum faciant.

1. Ante omnia hilari sint animo, luctu & curis ne conficiantur, gaudijs mediocribus dent operam. Hæc enim & infantem ex hilarant, & facultates fœtus omnes excitant, & in membris eius confirmant, ut ex 3. cap. constat.
2. Deinde omni motu vehementi ac laboribus difficilibus abstineant, & modico vtantur exercitio, subito nō exilient aut assurgant: non currant etiam, neq; saltitent, nec equitent, neq; se comprimant aut coarctent, aut onus aliquod maius subleuent. Somnus quidem illis apprime conuenit.
3. Rursum, frigidiores & asperiores ventos, æstus magnos, iram, animi perturbationes, terrores, Venerem nimiam, & omnem edendi & bibendi intemperantiam caueant.
4. Vitæ grauidarū frugalis & mediocris sit, crudioribus & crassiuscibis, qui facile concoqui nequeunt, abstineant: puta, lentibus, fabis, milio, carne bubula, salsa, & frigida, frugibus, lacte, caseo & similibus. Vtantur autem gallinarum pullis, ouis, pulmentis varijs, auiibus, ouilla & vitulina carne. Proderit interdum & cinamomo & myristica nuce cum saccharo vti. Pro potu vinum album medio-

Primis

Primis quatuor à conceptu mensibus (Hippocrate monente) 5.
venas non aperiant, cucurbitulis & scarificatione abstineant, catapotia nulla sine periri medici consilio sumant. Eo enim tempore fœtus ligamenta adhuc admodum mollia & debilia sunt, eoq; facile fœtus destruitur, & alimentum illi subtrahitur.

Quod si contigerit prægnantium aluum durum fieri, spinachiam non paucò butyro conditam, lactucas etiam aqua molliatas, cum sale, vino & aceto sumant. Quæ si aluum non laxauerint, supposito- 6.
rijs vtantur, & melle & vitello, vel sapone Veneto confectis. Si vero tanta constipatio fuerit ut nec illa cura profutura sit, consilio periri medici potione ex decoctione foliorum senæ vnâ cum cassia nouiter extracta vtatur, quam medicus pro constipationis ratione semper aut plus aut minus præbere poterit.

Quod si cum grauius symptomatis conceperint, & post conceptum vsque syncopam passa fuerint, bibenda erit aqua acetosa & 7.
rosarum calefacta, mixta cinamomo & tabulis quibus Manus Christi nomen est, vel Diamargariton. Vel aqua rosarum & buglosse cum paucò cinamomo, chariophilis & croco tritis permixta, in pan- no aliquoties complicato ea aqua merso tanquam epithema pectori erit imponenda.

Quod si ante tempus paritura videntur, veluti mense septimo 8.
aut alio immaturo tempore, & iam pariendi dolores senserint concitatos, vel propter nimium aliquod exercitium, vel propter alui duræ compressionē vel propter febrim aut morbum alium aliquem: super prunas ex thure suffitum excipiant. Hoc enim fecisse, & matri- ci & infanti non parum addit virium. Deinde anteriora abluant alumine, gallis & consolida maiore in aqua pluuiali, vino & aceto decoctis. Quod si propter syncopam infirmiores futura sint, Diamargariton vel manus Christi sumant, eo quo prius modo diximus.

Quod si cibi nausea illis obrepserit, vel cibum sumptum conco- 9.
quere nequeant, hoc Syrupò vtantur.

E

Syru-

R. Syrupi malorum granatorum ʒ. j. f.
 Musci,
 Ligni aloes ana. ʒ. j.
 Cinamomi ʒ. f. Misce cum.
 Aqua acetosæ ʒ. iij.
 Fiat haustus.

Syrupum hunc quotidie ieiuna bibant bene calidum. Pro confor-
 tatione ventriculi etiam utantur hisce tabulis: R. Confectionem
 Diambra mane & vespere, sumptoque cibo itidem. Imponant etiam
 ori ventriculi sequens emplastrum:

R. Mastiches,
 Cinamomi,
 Rosarum rubearum,
 Salvia,
 Mentha,
 Balaustij ana ʒ. f.
 Olei de Gytomyjs
 Terebinthina q. f.

Fiat emplastrum, de quo sume q. f. ad illinendam alutam latitu-
 dine & forma scuti, quod tegatur serico. Vel hoc unguento utan-
 tur:

R. Mastiches,
 Mentha,
 Thuris albi, aequalia pondera.

Tritica singula oleo misceant communi, & os ventriculi perun-
 gant.

10. Quod si per vteri gerendi tempus menstrua senserint, lac dulce
 in quo chalybs extinctus sit parabunt, ex eo bibent, comedent, pul-
 menta & ossulas coquent. Sudare etiam bis vsæ rebus poterunt.

R. Plantaginis maioris,
 Inula campanæ,
 Pentaphylli,

Scer-

Scercoris columbini,
 Culmorum fabaceorum & auenæ ana M. j.

Omnia in aqua simul decoquantur, & sudores euocentur insi-
 dendo.

Sunt etiam nonnulla quæ raro iusto tempore, sed nimis cito & 11.
 ante tempus pariant: ea dum grauida sunt, balnea pro pedibus &
 cruribus sibi parent, in quibus quotidie vna ante cœnam hora & tri-
 bus post cœnam horis rursus vna desideant, & satis calefacta crura
 calidis pannis abstergant. Balnea autem talia erunt:

R. Saxifragia,
 Chamameli,
 Salis,
 Anethi ana M. j.

Item etiam hoc electuario mane & cubitum itura poterunt.
 R. Electuarium latificans, cum becn albo & rubeo tritici mixtum.
 In primis vero hoc (quod multa experientia cognitum est) valde
 præderit. R. Pelliculas ex ventriculo gallinarum extrahat, has tri-
 tas aliquot diebus mane vnius florenti pondere cum vino ieiuna su-
 mant. Et hæc quidem generalia præcepta sunt, multis aptata cafi-
 bus, ut singulis certo constet quomodo se à conceptu vsque
 ad partus horam gerere debeant, quorum notitia
 non tam utilis, quam vsus necessa-
 rius existit.

LIBER
LIBER TERTIVS.
DE PARTV, ET PARTVRI-
entium infantiumque omnia
ria cura.

CAPVT I.

De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus.

INSTANTE iam nono mēse, infantis alimen-
tum in vtero deficere incipit, propter infantis ad
quam excreuit magnitudinem. Iam enim magnus
multo alimento indiget: quod quia sufficiens per ve-
nulas & umbilicum porro attrahere nequit, magno impetu in vte-
ro mouetur, adeo ut ligamenta, venulas cum tunicis quibus inuo-
latus

TERTIVS.

19

latus est, secundum inquam, cum duabus reliquis tunicis, de qui-
bus supra dictum est, perumpat,
& pro huius figura ratione se ad
partum expediat.

Hac indicatione obstetrices &
alia qua interdum pregnantibus
adsunt mulieres, veros partus do-
lores obseruent: qui re ipsa nihil
aliud quam perfecti iam infan-
tis impetus sunt, quibus impellun-
tur & rotantur, deorsumque ad
inferiora exeundi gratia conten-
dunt. Ruptis enim ex impetu mē-
branis & reclusa matrice, humo-
res disfluere incipiunt, quibus li-
beratus iam infans mox aerem
sentit, & huius vitæ cupidus, exi-
tum matricis versus voluitur, ca-
pite orificio matricis obuerso. Et
hæc legitimi & maxime naturalis
partus forma est, si caput primum
ad exitum ducatur, deductis ad
latera manibus & super coxas ap-
plicatis, uti præsens adiecta figura
ostendit. Non naturalis autem
partus dicitur, si harum conditio-
num aliqua defuerit. Curabit itaq;
obstetrix, ut maturè ad quemvis
partum excipiendum, apto sedili,
cultero, spongia, vinculis, calidoque
ex lilij oleo, quo & parturientis
vterum & manus suas cōmode per-
angat, instructa sit.

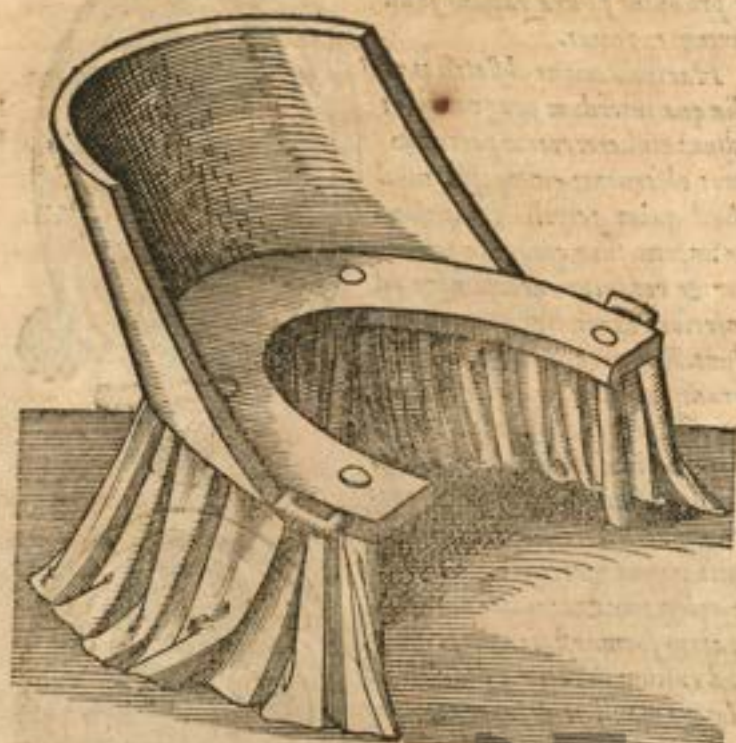

Partus dolo-
res quid.

Naturalis par-
tus qui.

De obstetricum officio & apta sedilis forma.

Quod autem ipso partus tempore obstetricum officium sit, & quomodo actio ipsa procedat, deinceps dabimus. Primo tempore nōrit, & veros dolores obseruet, pregnantem etiam verbis consoletur, nec non confirmet, & ad obsequendum hortetur alacriter. Reliquas simul praesentes cohortetur itidem, in primis ad pias fundendas ad Deum preces, deinde ad faciendam simul suam ut possunt officia. Quo facto ad sedile pregnantem deducat, quod tali forma instructum esse debet.

Sedile

Sedile ipsum semicycli forma sit, quatuor suffultis pedibus, subter a tergo aliquantulum retrorsum deducto, panno nigro subtus ad terram vsq; propendente obductum, earatione, ut tecta sit parturiens, reliquaq; interdum, si necesse fuerit, mulieres ubiq; manus ad mouere possint. Sedes ipsa pannis munita & obducta sit, ne ladata enitens mulier, aut infans alicubi propter dolores & motus matris forte impingens.

Sedile quale sit.

Postquam autem in sedili iam enixura pragnans confederit, obstetrix vnam aliquam a tergo mulierem illi adhibeat, quae pragnantem comiter utroque brachio complexam teneat, & si opus sit, feruentibus doloribus & nitente pragnante, vterum eius utraque manu comprimat, deorsumque aliquantulum infantem compellat. Alias vero duas a lateribus sistat, quae nitentem & verbis hortentur & ad opem quamcunq; parata adsint.

Hoc facto, obstetrix ipsa prona assideat, & manus suas vterumque parturientis, oleo liliorum alborum, amygdalarum dulcium & adipe gallinae mixto perungat. Hoc enim fecisse, multum ijs prodest quae obefiores sunt, & quarum pudenda arctiora, quibus item os matricis siccum, & quae primo iam parturiunt. His & albumen oui miscuisse consulerit.

Postremo omnibus hisce ad hunc modum preparatis, pragnantem ad enitendum cohortari incipiat, manusque ut debet comiter operi admoueat, digitis inquirendo infantis situm, eique dum dolores sunt commodè viam laxando, collumque matricis ubi opus est cautè distendendo, & si qua infans constiterit aut impeditus fuerit, digitis percommodè ex obliquo in directum deducendo, & ad facilem partum promouendo. Prodeuntem infantem apte excipiat, statimque umbilicum relicta quatuor digitorum circiter longitudine, resacet, duploque filo acriter constringat, quam proxime ad ventrem infantis fieri poterit. Quo facto, diligentem secundinae rationem habeat, hanc moueat & ad exitum sollicitet, matrice adhuc diducta & aperta, antequam restri-

Resectio umbilici.

Et de-

Et adenuo conuineat. *Ve autem in refecando vmbilico diligens cura*
Secundæ. adhibeatur, tuniculas omnes vno nomine Secundas dictas, distincte
hac figura spectandas dare volumus, quomodo in vtero cohæreant,
& sese mutuo trahant. Secundina enim trium tunicarum pannicu-
lus est, totum inuoluens fætum, venis & arterijs matrici affixus,
per quas sanguinem pro nutrimento fætus attrahit, & attractum
per vmbilicum ad infantem dimittit.

Refecto vmbilico lotoq; infante, siccus iam eius vmbilicus pul-
 nere ex bolo armenia, sanguine draconis & myrrha confecto in-
 spergi debet, pannoq; complicato imposito comprimi. Hoc enim &
 sanguinis fluxui & alijs medetur casibus. Utendum etiam hoc pul-
 uere conuoluto iam vmbilico, & reiectis ligamentis. Sic enim &
 probe sanatur & formatur egregie.

CAPVT III.

De naturalibus quibusdam præceptis, & medicaminibus partus
 moram & difficultatem alleuantibus.

Duplicia im-
 pedimenta
 partus.

Quoniam de partus impedimentis releuandis hic erit tractatio,
 notandum ante omnia partum impediri dupliciter, naturali-
 ter & non naturaliter. Quando non naturaliter impediri contige-
 rit, pro-

rit, procedendum erit iuxta præcepta sequenti quarto libro tradi-
 ta. Quando autem naturaliter, præceptis hoc capite traditis erit v-
 tendum. Ante omnia tam perita rei existat obstetrix, vt quantum
 in ipsa est, omnia partus impedimenta commode declinet. Quod si
 autem partum impediri siccitate aut angustia colli matricis conti-
 gerit, ex elleboro aut pipere trito parturientis naribus inspiran-
 dum aliquantulum. Comprimendum item eius os, detinendus spiri-
 tus, prouocandumq; sternutamentum, quo spiritus deorsum com-
 pulsus infantem ad inferiora detrudat. Quo & hac sequentia simi-
 liter faciunt. Bursa pastoris arida trita, in vino aut iusculo cicerum
 sumpta, valde proderit. Item pars mellis vniuersæ coclearis mensura
 cum dupla aqua calida sumpta. Lac quoque mulieris alterius cum
 artemisia coma mixtum, & calidum vmbilico impositum. Nec non o-
 leum laurinum in aqua calida aut iusculo cicerum sumptum. Gra-
 na etiam piperis duo sumpta & partum & secundas impellunt. No-
 strum quo nos potissimum impedito partu & deficientibus dolori-
 bus vtitur medicamen hoc est:

Quomodo
 prouocandus
 partus.

Hauftus.

R. Troiscorum de myrrha ʒ. j
 Croci grana X.
 Cinamomi ʒ. j.
 Misc cum aqua
 Artemisia vel
 Pulegij ʒ. ij.
 & fiat haustus vnus.

Hauftum hunc prægnans calidum sumat, quo sumpto ad lectum v-
 niuers circiter horæ spacio redeat, donec vim huius experta de nouo
 excitatis doloribus surgens ad labores redeat. Si vero ne hoc profu-
 turum sit, infans autem præmisso capite ad partum impeditus ad-
 huc hæreat, mox harum pilularum septem præbenda, quibus sum-
 ptis rursus aliquantulum quiescat.

Pilulæ.

R. Gummi Bdellij,
 Myrrhe,

F

Semi-

Seminis jaiuae,
Syracis liquida, id est statles,
Castorei,
Agarici, ana ℥. s.
Diagridij grana vj.

Misce cum medulla cassia extracta q. s. & formentur pilula ad modum cicerum. Duo hæc pharmaca ocytocia omnibus ferè peritioribus medicis probantur & in vsu sunt.

Pessarium.

Pessario etiam uti licebit, quod longitudine & crassitudine digiti ex lana pura conficies, sericoq; obduces, quod succo ruta in quo scammonium dissolutum sit intinctum, ritè adhibere poteris. Sunt quæ lapidem aquilinum vel iaspidem à sinistra coxa appendant. Hæc si frustra tentata fuerint, cundo se aliquantulum prægnans exerceat, deinde hoc encathismo utatur, balneo inquam supra ven-

Encathismus. trem usque ascendente.

R. Althæa herba & radices, M. vj.
Maluæ,
Chamæmeli,
Meliloti,
Apij, cuiusque M. iij.
Seminis lini,
Fænogræci ana. lb. ij.
Foliorum lauri,
Lauendula ana M. ij.

Vnguentum. Omnia hæc aqua bulliant, in quam prægnans insideat, aut spongiæ ea calida tinctas ventri & tergo imponat aliquoties. Quo sufficienter factò, calidis pannis foueatur, & ad lectum deducta hoc vnguento ungatur.

R. Amygdalarum dulcium,
Pinguetinis gallinæ,
Olei de lilij,

Musci.

Muscilagenis althææ ana ℥. s.

Misce cum cera q. s. & fiat vnguentum. Proderunt hæc ad secundas expellendas, ut sequenti capite docebimus. Hoc factò, offulam ex duorum ouorum vitellis cum vino veteri decoctam, his speciebus mixtis, præbebis.

R. Cinamomi ℥. s.
Corticum Cassiæ ℥. ij. (vel potius eò amplius cinamomi loco cassiæ, quam prorsus inutilem seplasiarj hodie ostendunt.)
Craci ℥. s.
Savina,
Betonice,
Capillorum Veneris,
Distamni,
Fænogræci,
Baccarum lauri,
Mentha ana ℥. j.
Os de corde cerui,
Margaritarum præparat.

Misce cum saccharo, & fiat pulvis crassiusculus. Quod si ante infantem secundina prodeat, exitumq; infantis impediat, rescandæ ea fuerit, umbilicus vero ligandus, & pessarium subscriptum collo matricis inferendum.

R. Bismalæ cum radicibus M. ij.
Artemisia M. j.
Rutæ ℥. j. s.
Fænogræci,
Seminis lini ana ℥. j.
Ficus numero X.

Misce, & cum aqua q. s. decoctio fiat, cui percolata addantur hæc:

Olei liliorum,

F 2 Olei

Olei lini, utriusq. 3. ij.

Musci granum 1.

Electuarium. In hac decoctione madescitum pessarium collo. matricis inferatur. Electuario etiam hoc mox utatur.

R. Myrrhe,

Castorei,

Calami arom. ana 3. ij.

Cinamomi 3. j.

Croci 3. s.

Macis,

Sauina ana 3. j.

Mellis despumati lb. s.

Electuarium confice cum aqua melissa & artemisia, in quibus decocta sint.

Fenogreci,

Seminis lini,

Granorum iuniperi, ana

Cochlearium unum.

Porro cum ex impedimentis talibus debilitata fuerit parturient, pro confortatione illi in insculis species. Latificantis, vel Manus Christi perlata, aut Diamargariton prabendum.

CAPUT IIII.

Quomodo secundæ moram facientes ad facilem exitum promouendæ sint.

Cause impediri secundarum.

- Secunda nato iam infante multis modis impediri possunt. Primo propter debilitatem matricis quæ ex impetu infantis & frequentis eius motus contingit: item propter partus difficultatem, nec non propter continuam matricis distensionem & restrictionem, quibus adeo debilitatur, ut sua virtute (sicuti aliqui natura solent,) secundas expellere nequeat. Deinde si secundæ matrici intus affixa hæreant, quod propter copiam humoris superflui in utero decenti

detentisape fit, propter quam matrici his humoribus infestata secunda facile agglutinantur. Hæ non aliter, quam inserta obstetricis manu erunt reuellenda. Tertio, si nato infante statim omnes quæ in matrice sunt aqua disfluant, quibus destituta secunda siccantur, nec non matrix etiam & collum eius propter eam siccitatem asperiora fiunt. Aquæ enim illæ & infanti & secundis lubricam viam præbere debebant: quare his elapsis, uterius oleis & succis intus & extra perungendus erit. Quarto, quando os matricis propter partus dolores intumescit, ut plerumq. fit, nisi provida cura hoc mali declinetur. Quinto, quando in primo partu os matricis nimis adhuc est restrictum. Eandem ob causam, quando obesiores fuerint fœmina, infantem & secundas enituntur difficultus. Quando itaq. moram aliquantulum quacumq. de causa fecerint, omnem ob-

Suffocatio matricis.

Secundæ quomodo solici- tandæ.

Suffitus.

detentisape fit, propter quam matrici his humoribus infestata secunda facile agglutinantur. Hæ non aliter, quam inserta obstetricis manu erunt reuellenda. Tertio, si nato infante statim omnes quæ in matrice sunt aqua disfluant, quibus destituta secunda siccantur, nec non matrix etiam & collum eius propter eam siccitatem asperiora fiunt. Aquæ enim illæ & infanti & secundis lubricam viam præbere debebant: quare his elapsis, uterius oleis & succis intus & extra perungendus erit. Quarto, quando os matricis propter partus dolores intumescit, ut plerumq. fit, nisi provida cura hoc mali declinetur. Quinto, quando in primo partu os matricis nimis adhuc est restrictum. Eandem ob causam, quando obesiores fuerint fœmina, infantem & secundas enituntur difficultus. Quando itaq. moram aliquantulum quacumq. de causa fecerint, omnem ob-

Suffocatio matricis.

Secundæ quomodo solici- tandæ.

Suffitus.

detentisape fit, propter quam matrici his humoribus infestata secunda facile agglutinantur. Hæ non aliter, quam inserta obstetricis manu erunt reuellenda. Tertio, si nato infante statim omnes quæ in matrice sunt aqua disfluant, quibus destituta secunda siccantur, nec non matrix etiam & collum eius propter eam siccitatem asperiora fiunt. Aquæ enim illæ & infanti & secundis lubricam viam præbere debebant: quare his elapsis, uterius oleis & succis intus & extra perungendus erit. Quarto, quando os matricis propter partus dolores intumescit, ut plerumq. fit, nisi provida cura hoc mali declinetur. Quinto, quando in primo partu os matricis nimis adhuc est restrictum. Eandem ob causam, quando obesiores fuerint fœmina, infantem & secundas enituntur difficultus. Quando itaq. moram aliquantulum quacumq. de causa fecerint, omnem ob-

dum, comprimendum os, detinendus halitus, & sternutamentum, uti supra dictum, est pronocandum. Si vero neq. hac impulerint, Cassiam (vel cinamomum potius) pondere nucis, crocum & cinamomum duarum fabarum magnitudine, trita in insculo rubeorum cicerum ebibenda porriges. At hoc non succedente, haustum supra cap. 3. descriptum calidum illi prabe, post quem sumptum, cum quieverit aliquantulum, nonnihil ex elleboro & opopanace, pura lana insolutum, collo matricis inseratur: & sine dubio secundis breui liberabitur. Tanta enim hoc virtutis est, ut mortuos etiam infantes cum secundis efficaciter expellat. In hoc casu unguento Basilico matricem deungere pro expellendis secundis itidem non parum proderit. Horum si nullum eas expulerit, tantumq. periculi fuerit ut de vita parturientis desperandum sit, consentientibus marito vel cognatis, pilula sequentis descriptionis septem praebeantur, quibus sumptis lecto decumbat, donec harum virtus novos dolores concitaverit, & secundas expellere caperit. Nam & haec tanta virtutis sunt, ut mortuum infantem & secundas etiam simul expellere possint. Nihil tamen hic temere sine periti medici consilio fiat.

Pilula.

R. Castorei,
Myrrha,
Seyracis liquida ana ℥j.
Corticis cassia, (vel cinamomi potius,)
Aristolochia rotunda Lugduno missa, an. ℥ss.
Agarici ℥ss.
Diagridij grana vj.
Croci,
Sileris montani,
Savina ana grana iij.
Opij Thebaici,
Assa foetida ana granum j.

Misce cum Cassia extracta q. s. & formentur pilula ad modum cicerum, & ex his septem praebeantur cum aqua pulegij vel artemisiae.

fa. Emplastrum etiam illud, si opus fuerit, umbilico imponatur, Emplastrum. hoc modo parandum.

R. Colocyntidis decocti in aqua partem unam, & tantundem succi ruta, quibus miscebis myrrham, semen lini, sanogracum, hordei farinam, cuiusq. cochlearium, decoquantur omnia simul: emplastrum autem ex his confectum toto ventri ab umbilico ad pudenda usq. imponatur. Probatum quidem aliquando hoc est, sed tamen illo non temere sine periti medici consilio erit utendum. Et hac quidem de secundis educendis dicta sint.

CAPUT V.

De cura Puerperae & infantis recens nati.

Liberata infante & secundis puerpera, obstetrix spongiam puram calida mersam sumat, ipsamq. in sedili adhuc desidentem leniter ubi opus est abluat, & si quid de matrice propendeat, oleis calidis rosarum, violarum vel chamameli deungat, & calida pannis forum in suum locum dirigat. Quo facto ad lectum deducatur, ubi locus satis temperatus sit, illic supina recumbat, crura exporrigat, & quantum satis est distingat, reliqua corporis parte tam erecta, ut sedenti magis quam iacenti similis sit, quod si quid restat superflui, commodius disfluat. Quod si primis diebus nimis cito fluxus illi cessarint, ut saepe fit, pulvis ex elleboro aut pipere naribus singulis diebus semel aut iterum erit inspirandus, pro impellendo fluxu, pro ut videbitur requirere necessitas. Quod si fluxus abundauerit, oq. puerpera infirmior facta fuerit, multum quiescat, & siccioribus cibis utatur, gallinis puta & caponibus elixatis & assatis, nec non quibusvis in sartagine tostis. Liquidioribus cibis omnibus absteineat: his enim fluxus abundantior fieret. Utatur & confusione Diatriasandali, ea enim & confortat & restringit, buccella una aliquoties sumpta. Vel si placet sequenti pulvere aut iragmate utatur cum pane supra prunas tosto & vino dulci madesa-

Cura matris primo à partu tempore.

R. Spe-

R. Specierum Dianthos,
Diaplyris,
Diamargariton,
Diacaryophyl.
Diagalanga,
Diatriasandalon, ana ʒ.ʒ.ʒ.
Diamusci,
Diambra ana ʒ.ʒ.
Sacchari q.ʒ.

Misco & fiat pulvis siue tragema, & seruetur in scatula.

Cura infantis
recentis nati.

Infantem autem iam locum & fascijs inuolutum antequam
vel ubera sugat vel aliquem cibum sumat, matrem in lecto decumben-
ti à sinistro latere cor prope adbibendum esse primo tempore mul-
ti dicunt. Naturaliter enim (ut persuasi sunt) omnes ab infante mor-
bos matrem attrahere, & sine sui ipsius nocumento per fluxum ut
ri quicquid mali attraxerit rursus excernere. Praeservare enim
hoc infantem per totam vitam à morbo comitiali & lepra. Singu-
lus dum cibo & lacte diebus abstinet una hoc hora fieri volunt. Eo
ipso autem tempore sapiens infanti in os inferendi sunt coralli rubei
preparati saccharo & butyro recente mixti, quia & hij infantem à
praedictis morbis usque praeservant. Suspendantur etiam à collo
eius & brachijs coralli rubei & grana Paeoniae, confortant enim,
nec non hilarem ac vegetum faciunt. Et haec de prima puerpera &
infantis post partum cura.

CAPUT VI.

Quomodo & quibus instrumentis impediti & mortui infantes
producendi.

Quandoquidem matricis partes duae sunt, quarum utraque
neruis, rugosa carne & obestiori spissitudine constat (ut supra
cap. 3. monuimus) sciendum est, interiori eius partem, cuius
porta insensibilis quasi & angustissima est, nec unquam nisi in coitu
menstrui

menstrui & partu aperitur, tantam dilationem admittere posse,
ut producendo infanti facile sufficiat, sine omni & prolis & matris
nocumento, si naturalis partus extiterit. Hanc autem viam quan-
do infans per se (ut alias natura solet) neque inuenire, neque aperire
propter restrictionem interioris portae, & propter claustra eius
impedita, valuerit, tunc obstetrix perunctis manibus digitos inse-
rat, eamque angustiam quam commodissime poterit in latitudinem
tantum diducat, in longitudinem vero nequaquam, ne ligamenta
matricis rumpantur, & incurabilis morbus praecipitatio matricis
sequatur, eius inquam inuersio, cum exitu & eminentia colli ma-
trici. Itaque obstetrix in dilatando interiori partem antrosum
moueat, ut caput infantis quod proximum est inde se exerat, & in
exteriorem partem, collum inquam matricis, prodeat. Nam modo
dicta dilatio interioris partis neque matri neque proli quicquam in-
commodare poterit, utpote quam & natura ipsa in facili partu spon-
te diducit, & post partum restringit iterum.

Praecipitatio
matricis.

Quod si autem propter angustiam alterius partis, colli scilicet,
infans prodire nequeat, sed capite illic, reliqua vero corporis parte
adhuc in interiori receptaculo hareat (quod tamen ubi recte proce-
ditur raro contingit) tunc sciendum, exteriori portae genitalia inquam,
magis diduci & dilatari posse, omnesque partus difficultates facilius
propter quod receptaculum interius, eoque obstetrix rursus pro rei quali-
tate ea quoque portam diducat latius, ut totus ad partum infans prodeat.

Quod si praedicta haec nihil auxilij dederint, ita ut subinde im-
motus adhuc infans hareat, omnesque partus dolores cessauerint,
rursus ad lectum deducenda erit parcuriens, & sequentibus iuuā-
da medicaminibus, quae talia sunt ut & mortuos infantes, retentas
secundas, abortus quoque & molas expellere possint. Ante omnia, cum
primū ad lectum deducta fuerit, sequentem hanc potionem satis cali-
damumat, eaque sumpta omni alio cibo abstineat, & vnius aut alterius
rins hora spacio tranquilla quiescat, donec huius vim & efficaciam
egregie persenserit.

Hauftus.

G

R. Ficus

R. Ficus incisas vij.
Fenograci,
Seminis artemisiae,
Rutae ana 3. ij
Aqua pulegij &
Artemisiae ana 3. vj.

Fiat decoctio ad mediam partē, coletur, & colatura addantur
Trochiscorum de myrrha 3. j.
Crocigrana iij.
Sacchari q. s.

Fiat haustus vnus, & aromaticetur cum cinamomo q. s.

Suffitus. Post praedictum quietis tempus rursus ad partus labores deduci poterit, vbi Suffimenta sient trochiscis ex his speciebus paulatim supra prunas iniectis, ita vt omnis sumus ad solam tantum matricem perueniat.

R. Castorei,
Sulphuris,
Galbani,
Opopanacis,
Stercoris columbini,
Assae fetida ana 3. s.

Misce cum succo Rutae & fiant trochisci ad formam nucis auelanae. His fumigia facere proderit.

Emplastrum. Quod si nihil inde opis comparuerit, Emplastro hoc ventri imposito vti poterit:

R. Galbani 3. j. s.
Colocynthis sine granis 3. ij.
Succorum rutae,
Artemisiae,
Cera noue q. s.
Fiat Emplastrum.

Decocto hoc pannus liniatur latitudine ventris formatus, vt ab umbi-

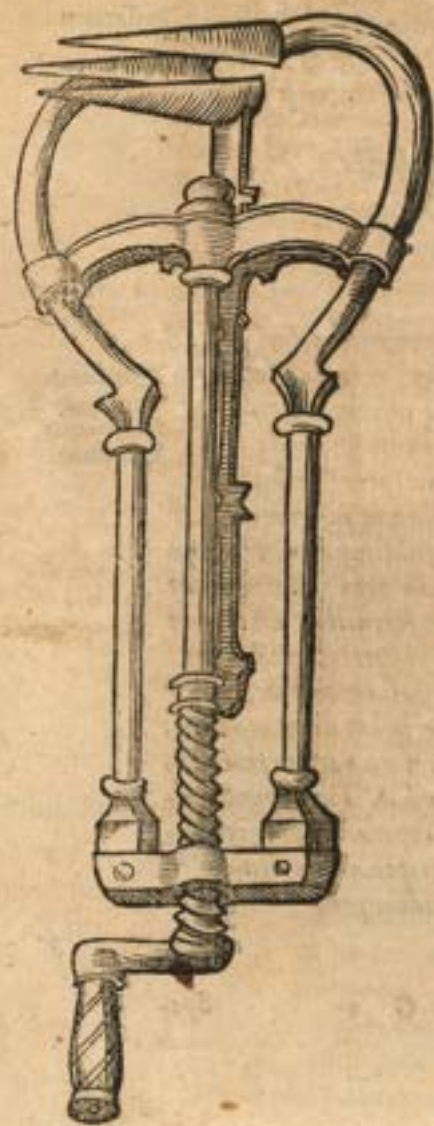
umbilico ad padenda vsq; & vtrinq; ad latera peringat: quod vni-
us aut alterius, si ita opus sit, horae spacio retineat. Vel Pessarium Pessariorum
digiti magnitudine & longitudine ex lana confectum & serico ob-
ductum, sequenti decoctione madefactum, collo matricis inseren-
dum, & duabus illic horis relinquendum.

R. Aristolochiae rotunda ē Gallia adnecta,
Sagina,
Colocynthis sine granis,
Staphisagria,
Ellebori nigri ana 3. s.

His tritis fiat pessarium cum succo rutae q. s.

Ceterum post omnia haec adhibita, in primis vero si obstetrix ri-
te dilatatis matricis partibus viam facere infanti non valuerit, Quando &
omnino instrumenta his vsibus accommodata, erunt adhibenda. Quomodo in-
strumentis
utendum.
Quando autem necessitas horum vsus postulauerit, prius verbis confir-
manda erit misera parturiens, deinde expedienda instrumenta, &
preces pie ad Deū fundenda: eoq; facto ita sedili insideat, vt anum
quantum potest tergo sedilis obuertat, crura vero quam maxime
potest attrahat, & quam late potest, opem ferentibus astantibus
mulieribus reliquis, diducat, vt commode obstetrix, quod instru-
mentis erit agendum, exequi valeat. Quod si alia ratio placuerit, &
commodior obstetrici visa fuerit, ad lectum ipsam deducat, in quo,
capite aliquantulum retrouerso, sublimius vero natibus surrectis,
cruribusq; quantum potest attrahis, decumbat. Tum deuncto al-
terutro quod ex his placuerit instrumento, operari & progredi in-
cipiat. Vtraq; enim haec deinceps descripta, ad aperien-
dum, dilatandum & educendum pra-
parata sunt.

Speculum matricis.

Apertorium.

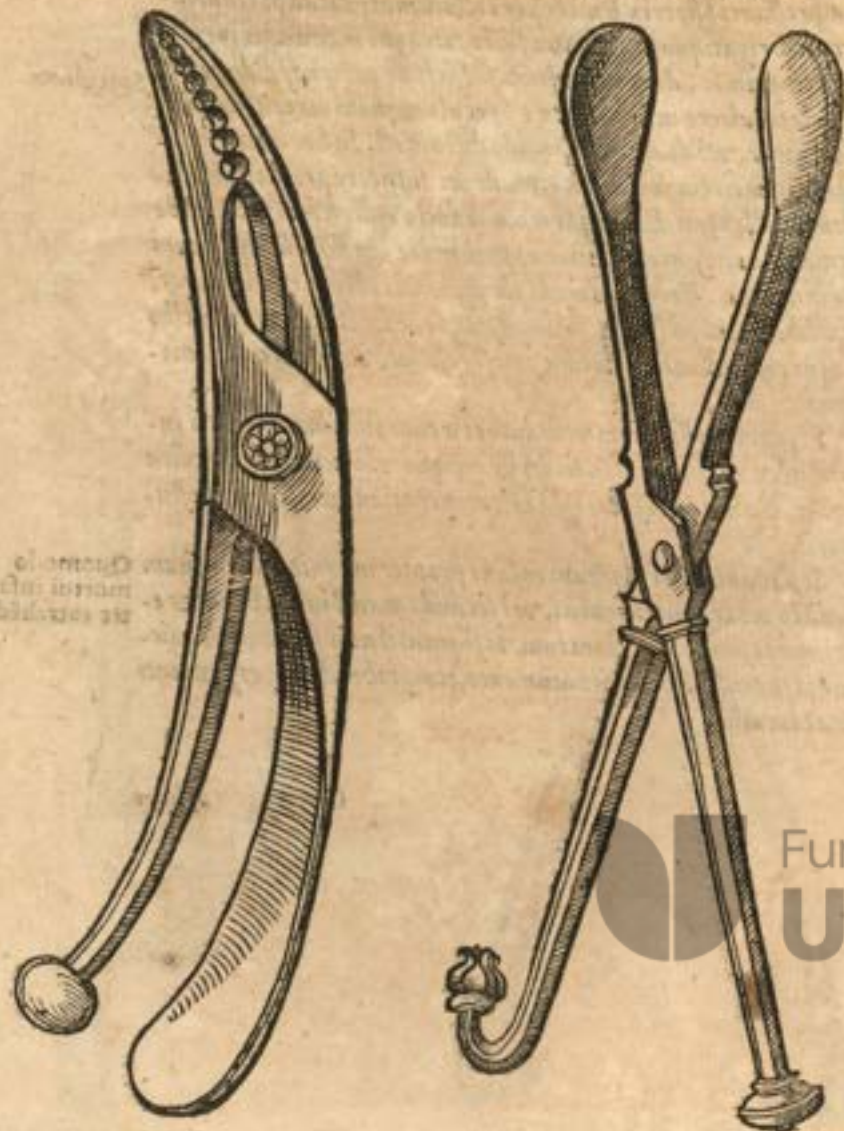
Alterum ex instrumentis illis, apertorium inquam, vñlūm Apertorium. & compressum obsterrix leniter per collum matricis ad portam inferiorem dirigat: quo sufficienter facto, vtraque manu apertorium infra comprimat, donec quantum sufficit os matricis diduxerit. Vel si placet altero instrumento, Speculo inquam matricis, eodem modo utatur, vti de apertorio modo dictum est. In hoc autem vertebam toties circumuolui oportet, donec sufficere propter dilationem intellexeris. Eo autem modo diducto matricis orificio, obsterrix manibus infantem leniter apprehendat, & si possibile est cum secundis educat. Vterum deinde parturientis abluat & perungat, particuliberatam ad lectum deducat, atque aromatibus, nec non cibo potuque conuenienti quantum potest reficiat, vti supra cap. 3. monuimus.

Speculum.

Hoc progressu etiam vtendum erit cum omnibus mortuis infantibus & molis, nec non secundis quoque vbi nimium impedita fuerint, quando necessitas ipsa talem operationem & curam postulat.

Si fiat autem vt mortuus infans propter magnitudinem suam prædicto modo educi nequeat, vel secundæ manibus prehendi & educi non possint, curandum tunc vt sequentibus instrumentis quicquid id fuerit, sine matris nocumento, comprehendatur, & prudenti cura educatur.

Quomodo mortui infantes extrahendi.

Altero igitur ex his instrumentis, rostro inquam, emortuum infantem comprehendat, comprehensum dextra manu trahat, sinistra vero portas verasque, antrosum repellat, ne ligamenta rumpantur, & precipitatio matricis sequatur. In hoc casu, si postulaverit necessitas, huic instrumento forcipem qua dentes eruantur adhibeas, vel depellam hic forcipem longam & tersam, qua ita utatur commode, ut si possibile sit, ad quod protrahendum est, educat facilliter.

Quod si contigerit etiam inflationem aliquam, vel concretum in praputijs matricis sub cute apparere sanguinem, ex partus laboribus & difficultate abortum, venulis aut fibris ruptis propter dilatationem, ut fit, nimiam: vel interius tumor aliquis sanguineus enatus fuerit, quibus & infans & secunda ante partum multum impediri solent: cum tumorem, siue ante siue post partum apparuerit, obstetrix, ubi materia tenuior & maturior visa fuerit, puro cultello incidat, concretum sanguinem exprimat, & inflationem deprimat, qua commaculata sunt abstergat, infantemque si nondum natus fuerit ut poterit producat. Pessarum deinde saepe inferat, oleo rosarum deungat, & quotidie donec sanata fuerit obliget. Eo enim modo.

& nos non semel in his casibus
progressi sumus.

LIBER
LIBER QVARTVS.
DE VARIETATIBVS NON NA-
turalis partus, & earundem curis.

Quan-

QVARTVS.

29

Quandoquidem partus, qui contra naturam se exhibet, multi sunt, & in his casus varij, de his sequente libro discemus, quomodo inquam, & quot modis contra naturam fiant, nec non qua opera & arte curandi singuli, eo fine tantum, ut pericula eiusmodi partus agnoscantur citius, & quantum fieri potest praecaveantur diligentius.

CAPVT I.

De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei subueniendum.

SAEPE contingit hac adscripta forma infantem ad partum venire, praemis inquam pedibus manibusque deorsum ad femora deductis. Eo casu autem curabit obstetrix, ut oleo conuenientibusque linimentis instructa sit, exitumque infantis vngendo & demulcendo tantum inuuet, ne retro feratur, sed uti capit ita retere pergat. In primis autem operam dabit ut utraq; infantis brachia deorsum porrecta, apprehendat, firmiterque teneat, nec retrorsum reducere permittat, sed hoc ipso modo ad partum prodire compellat. Quod si autem infans hac forma prorumpens, & propter magnitudinem suam & deducta per latera brachia, matricis angustia ita coarctetur, ut totus ad partum prorumpere nequeat. tum vterus parturientis cum infante oleis perungendus erit, & el-leborum parturienti pro impellendo partu naribus inspirandum, nec non vterus eius utraq; manu comprimendus leniter, ne sursum

H vergat,

vergat, sed ut oportet deorsum tendat, donec totus in lucem prodeat.

CAPVT II.

•• Secunda contra naturam partus forma, quæ & quomodo iuuanda.

Contingit rursum in pedes aliquando partum procidere, manibus tamen non penes latera ad femora, ut in superiori forma, ex porrectis, sed supra caput surrectis. Quod ubi sit, obstetrix nullo modo talem partum excipiet, nisi admodum paruus & gracilis infans, & diductum admodum matricis extiterit officium, ut facili exitus sine matris & infantis nocumeto omnino sperandus sit: nec tamen cum prius excipiet, quin ante uterum & infantem diligenter perungat. Multo autem consultius erit & utrisque salutaris, partum in uterum repellere, & ad legitimam formam conuertere, quod hoc modo fieri poterit. Supina in lecto reclinabit se parturiens, capite retro demisso, sublimioribus nati bus: quo facto, obstetrix ventrem ipsius præcordia versus mediocriter stringet, ut in uterum infantem ipsum repellat, & alia forma prodeundi occasionem ministrat. Ante omnia autem curabit ut faciem infantis tergo matris obuertat, deinde infantis nates & crura umbilicum matris versus eleuet, ut ad legitimum partum acceleret. Tutius experimentum in hoc casu non est, ut pote in omnibus contra naturam venientibus partibus periculosissimum.

CAPVT

CAPVT III.

Tertia non naturalis partus forma, quæ & quomodo iuuanda.

Quod si vno tantum pede infans prodeire contigerit, brachijs quidem circa latera demissis, retrouerso autem ut figura habet pede altero, parturienti omnino non instandum, sed ad lectum deducenda vel alias reclinanda erit, eoq; quo ante modo docuimus procedum ope aliarum quæ illi adiumentum gratia ad sunt mulierum, remittendo inquam altero quoque pede in uterum. Quo facto, aliquoties se in lecto volutabit parturiens, capite demissior, nati bus vero sublimior recumbens, donec aliquantulum conuersus infans esse deprehenditur, tunc ad labores reducenda, & omni qua fieri potest opem iuuanda. Ea volutatio in omnibus similibus partibus fieri poterit, ubi inepto modo infans apparuerit. Interim ubi opus erit, potionibus quoque & alijs medicamentis supra positis erit reficienda & ad partum impellenda. Quod si autem in hoc casu contigerit retrouersum illum pedem volutatione illa matris, aut alia obstetricis opera, directe ad partum exeri, statim curabit obstetrix ut comprehensis brachijs, alias circa latera deductis, infantem quod potest producat commode, eo quo in prima forma modo docuimus.

H 2 CAPVT

LIBER
CAPVT IIII.

De quarta non naturalis partus forma, & eius cura.

Evenit interdum transverso modo apparere infantem, & in latum procidere, quod ubi sit, parturiens neq; urgenda neq; hoc modo expetendus infans. Sic enim infantem nasci posse sine conversione aliqua, & natura & res ipsa impossibile esse ostendunt.

Quocirca dabit operam obstetrix, ut ad legitimam naturalis partus formam infantem renocet, submovendo inquam nates, & ad exitum dirigendo caput. Si hac non successerit, volutando sapius quid possit sentet, donec ad legitimam formam conuersus fuerit.

CAPVT

QVARTVS.
CAPVT V.

31.

De quinta contra naturam partus forma, & eius cura.

Quod si distortis pedibus atq; brachijs ad partum properare infantem contingat, obstetrix parturienti non instet, sed à sedili ad lectum deducat, ubi illius vterum prædicta saepe forma recumbentis retrouersus comprimat, vel aliquoties volutari iubeat, do-

nec ad commodiorem formam infans conuersus fuerit. Si nihil hoc profuturum videbitur, obstetrix utrumq; pedem in vnum coniungat, manus vero circa latera si vsquam potest deducat, & tutissimo quo poterit modo ad partum dirigat. Tutissima tamen via fuerit, infantem in vterum conuerti, & illic ad legitimam formam componi.

H. 3.

CA-

LIBER
CAPVT VI.

De sexta forma, & eius auxilio.

Quod si retroq. genu in partum infans prociderit, manibus circa femora demissis, obstetrix dextra inserta r. trunq. genu sursum versus impellat, donec pedes prorumpere contigerit, ibi tum sin-

stra pedes prehendat, dextra vero manibus circa latera retentis, infantem ad exitum sollicitet. Hoc si non satis tutum fore videbitur, ad lectum deducenda erit parturiens, ubi supra dicto modo reclinata, tandiu se volutabit, donec ad meliorem partus formam infans conuersus fuerit.

CA-

QVARTVS.
CAPVT VII.

12

De forma septima, & quomodo iuuanda.

Vbi vero altera manu tantum ad partum infans properauerit, altero brachio circa latera deducto, pedibusque rite in uterum exporrectis, eum obstetrix nequaquam excipiet, neq. ad partum plerius procedere permittet, sed parturientem ad lectum de-

ducat, ubi anni altius & capite demissius recumbere possit. Ibi tum venter eius retrò leniter stringendus, ut infans in uterum recidat. Ipsa etiam obstetrix, si opus sit, neq. sponte infans reciderit, inserta manu humeros eius reprimat, eminens vero brachium ad latera reducat, ut naturali forma in utero disponatur, & ad facilem partum possit prorumpere.

CA-

LIBER
CAPVT VIII.

De forma octaua, eiusque cura.

Multum periculosus est hic par-
tus inter eos qui se contra natu-
ram offerunt, cuius formam hic de-
scriptam vides: dabit ergo operam
obstetrix, vt summa cura adhibita
totum hunc partum in vterum re-
uocet. Manus itaque primum
cum parturientis vtero perungat
oleo, quia laboribus hic non paucis
opus. Deinde si poterit inserta ma-
nu altera iuxta infantis brachia,
humeros eius ita impellat vt totus
in vterum recidat. Rursum vero
ne ad eandem partus formam re-
currat, inserta manu relapsi infan-
tis brachia ad latera deducat, eoque
modo ad naturalem formam redigat. Si hac non successerit, ad le-
ctum deducenda parturiens, vbi post quietem habitam, eo modo
vri prius tradidimus, est procedendum. Hoc si frustra fiat, neque
ad aliam formam mutatur sit, ad sedile reducenda, vterus vero
eius mulierum astantium opera vndiquaque & deorsum compri-
mendus, obstetrix autem peruncta matrice & vrisque obijci-
tibus, illa in vnum quantum potest coniungat, & eo modo primum
pentem partum excipiat. Minus in hoc partu periculi erit,
si nihil in suo officio obstetrix remissior, infans
autem in partu gracilior ex-
isterit.

CAPVT

QVARTVS.
CAPVT IX.

De forma nona & eius cura.

33

Quod si natibus ad partum primo infans prociderit, obstetrix
yncta & inserta manu anum infantis subleuet, & caput ad
exitum vertat. Festinandum in hoc casu non est, ne in deteriorem
aliquam formam recidat. Neque etiam possibile sit infantem nasci

posse sine summo matris infantisque detrimento. Itaque si inuerti in-
serta manu non possit, ad lectum deducenda parturiens, vbi si infir-
mior fuerit, conuenientibus reficienda est cibus, & iam saepe
dicto procedendum modo, donec commodi-
oris partus forma venerit.

I CAPVT

LIBER
CAPVT X.

De forma decima, eiusq; cura.

FIt interdum vt inflexa ceruice se partus exhibeat, prout ad partum humeris, retrouerso autem capite surrectisq; pedibus ac manibus. Eo casu obstetrix retro submouebit infantis humeros,

vt capite primum comparere possit. Facile enim hoc fieri poterit, quia summos aliquantum humeris, caput orificio matricis per se proximum fiet. Quod si aliter tentanda res fuerit, ad lectum ducenda reclinandaq; erit parturiens, & praeceptis supra traditis utendum.

CAPVT

QVARTVS.
CAPVT XI.

34

De forma vndecima, eiusq; cura.

QVando manibus & pedibus simul ad partum inclinat infans, cauendum ne quid ob hanc difficultatem & informem speciem periculi accidat. Obstetrix itaq; hoc agat, vt submouendis infantis

occupata pedibus, caput apprehendat, & quantum potest ad exitum primo dirigat. Submouenda & brachia sunt, nisi sponte se ad latera deduxerint. Hac si non successerit, priori conuersionis modo est utendum.

I 2

CAPVT

LIBER
CAPVT XII.

De forma duodecima, atq; eius cura.

Contra priorem formam interdum fit, vt in pectus aliquando partus procidat, retro manibus pedibusq; coniectis & auersis. Omnium periculosisimus hic habetur, quapropter his præceptis hoc casu diligenter intendendum. Primo manus suas & parturientis vterum perungat obstetrix, quo facto inserta manu brachia

infantis requirat, eaq; prehensa, donec & caput apprehenderit, & miter teneat, omni cura in hoc adhibita, vt caput ad exitum primo reuocet. Deinde brachia infantis submouebit, & ad latera dirigit; hoc enim facto, & citius partus prorumpet, & minus erit periculi. Postremo, si neutro horum infans educi poterit, tutissimum erit parturientem ad lectum deducere, & iam saepe dicto modo procedere, si forte ad commodam partus formam ea mora se infans accommodet.

CA-

QVARTVS.
CAPVT XIII.

35

De forma decimatertia, & eius cura.

Qua in simplici partu ratio est, eadem quoq; in gemino & trino esse obseruatur. Vt enim simplex partus vnâ tantum vere naturalem formam, plures vero non naturales habet: ita geminus quoque. Itaque quando contigerit naturali forma partum comparere geminum præmissis ad exitum capitibus, curabit obstetrix vt alterum ex his, qui claustris commodius obseruari videbitur, legitime excipiat, alterum autem, dum prior prodit, non dimittat, ne in vte-

rum relapsus in aliam formam transeat, sed nato altero confestim & illum vt debet excipiat. Partus hic sine periculo leuior erit, quia prior infans viam posteriori tam facit planam vt sine omni difficultate prodeat. Curandum item vt in gemino hoc partu Secunda ad exitum maturè sollicitentur, ne vterus infantibus liberatus mox concidat, illasq; illic retentas magno malo detineat.

I 3 CAPVT

LIBER
CAPVT XIII

De forma decima quarta, & eius cura.

Non naturalis gemini partus & hac forma est, quam hac figura spectandam proponimus, obuersis scilicet ori matricis utriusq; infantis pedibus. Periculosus satis eiusmodi partus est, sed prudentia obstetricis corrigendus. Vterum itaq; parturientis perungat, ut eo leuior partui via sit: quo facto, curabit ut alterius infantis brachia comprehendat, & ad latera deducta firmiter teneat, caput-

que ad exitum leniter sollicitet. Eo nato, mox altero prehensio, procedat similiter. Quod si neutrius brachia apprehendere potuerit, ita ut saltem partus bona spes non sit, ad priorem formam recurrendum, si forte ea quae in lecto sit opera & conuersione citius infantes in lucem edi possint.

CAPVT

Q V A R T V S.
CAPVT XV.

36

De vltima non naturalis partus forma, & eius cura.

Alia non naturalis gemini partus forma est, quam hic spectare licet, altero inquam infante in caput, altero vero in pedes demisso, qua quidem ex naturali & non naturali partus genere composita est. Vbi vero duos se hoc modo infantes ostendere contigerit, obstetrix priorem in naturalem formam versus primo educat, alterum vero in pedes demissum submouebit, & si fieri possit, reuocabit in uterum, ut idem ille ad naturalis partus formam disponatur etiam. Quod si autem in meliorem formam conuertere nequeat, manibus eius confestim apprehensis ad exitum sollicitandus erit. Tutius tamen foret hunc ad naturalem conuertere formam, in quod obstetrix vngendo, dirigendo, submouendo, voluendo & conuertendo diligenti incumbet opera, ne forte ex tali non naturalis partus forma offendantur uterus, & inflationibus tumescant praepuriae, unde sine periculo partus non prodeat, aut impediatur diutius.

Quae quidem pericula omnia, prouida cura aut declinari aut ad minimum aliquatenus corrigi possunt.

LIBER

LIBER
LIBER QVINTVS.

DE MOLA ALIISQVE FALSIS
vteri tumoribus, simulq; de abortibus & monstris di-
uersis, nec non de conceptus signis
uarijs.

CAPVT I.

De mola, exterisque falsis creditis conceptibus.

Mola quid sit.

Quotquot vnquam de mola scripserunt, hanc im-
pugnationem esse falsam dixerunt, quæ si quando ad
partum veniat, informis carnis frusti similitudine
prodeat. Hanc nonnulli à molon, quod rotundum
Græcis sonare dicunt, eo quod ipsius quoq; forma ro-
tunda

QVINTVS.

37

tunda sit, vel à Persico moli vocabulo, quod illis informe quiddam
vel rudem massam significat, dictam volunt. Vel potius, ut doctio-
res quidam scribunt, quoniam induratus tumor ad tactum ferè la-
pidosus, mola lapidis instar, in vtero sentiatur, siue toto, siue ostiolo
tantum: vnde motus difficultas mulieribus hoc malo occupatis, tan-
quam graui pondere pressis, accedit: nam & Græci mylen, id est, mo-
lam appellant. Hanc autem informem massam Auerrois & Pau-
lus Aegineta ex debilitate vtriusque, virilis inquam & femine se-
minis, generari perhibent: vel ex bonorum seminum corruptione,
quæ circa primum conceptus tempus contingat. Alij vero hanc ex
menstruorum generari copia dicunt, quia propter magnum matrici-
cis calorem interdum coagulentur, & in informem carnis massam
redigantur. Qui vero penitus rerum rimantur naturas, hanc co-
piosiorem muliebri semini tribuunt, in libidinosis viribus potissimum fa-
minis, quæ ex sicciore natura maritis minus concipientes semi-
nis, matricis appetitu copiosius suum ipsarum semine cieant, quod men-
struis auctum matricis calore coaguletur, & propter defectum vi-
rilis seminis legitimi opificis, in talem massam concreascit. Non e-
nim sine virili semine quicquam generari potest, ut nec ex fami-
ne solo quicquam. Muliebri enim semen in vtero conceptum vi-
rile concludit tantum, vnde tunica quæ in secundas postea transe-
unt, ex illo solummodo generari possunt. Et ut in ovo, ita hic quoq;
res habere cernitur. Vt enim ex albumine & vitello per se nihil ge-
nerari potest, nisi galli semen inspersum sit, licet multo maior horum
præ hoc semine existat copia: ita ex muliebri quoque solo nihil, nisi
virile semen accesserit. Quod si autem hoc paucius, mulieris verò
copiosius fuerit, tunc menstruis aucta molam generare solent, quam
quodam quinto, sexto aut septimodemum anno, quadam nunquam
eniti possunt.

Vnde nasci-
tur mola.

Multa præterea alia quoque falsa & vitiosa conceptiones
sunt, ex quibus non tantum mola sed alia quædam informes etiam fi-
gura, manca & mutila ex defectu vtriusque seminis itidem gene-
rari

Falsi & vitiosi
conceptus.

K

rari solent. Fit etiam ut vitio seminis noxia quadam in matrice cum infantibus generentur animalia aut animalium forma, taceo alienas formas ex brutis, uti non semel factum, conceptas. Sæpius etiam observamus quasdam quasi imprægnatas turgere, & tamen infantem nunquam eniti: eo quod tantopere liquida utraq; simul concepta semina fuerint, ut ex defectu caloris matricis coagulari nequiverint: unde fit, ut ex tam diuersis conclusis humoribus postea sequatur hydrops.

Signa molæ.

Mola autem generatio præ omnibus alijs tumoribus certa quadam quibus agnoscatur habet indicia. Et primo quidem quod ad corporis constitutionem, molam gerenti tabescunt & mollescunt membra, torpor quidam inest, turgent cum oculis labia, pallidior est facies, durior tactu venter tumidus, punctiones & tormina ventris plurima, retinentur menses, oculorum vertigo & caligatio molestat, pulsus cordis continuus, membrorum tremor, cibi nausea, vomitus frequens & copiosus, maculæ in facie frequentiores, pupille oculorum eminentes, aspectus toruus. Quia autem ex his signis vero etiam conceptui multa sunt communia, certum hic discrimen est constituendum. Tot igitur modis molam à vero conceptu differre tenendum.

Primo, ubi menstrua comparuerint, mola in utero generari nequit, quia ex retentis menstruis & debiliori virili semine nascitur tantum.

2. Quando ante tertium mensem post conceptum magna in utero motio contigerit, mola indicium est. Tam citus enim motum in vero conceptu esse nequit.

3. In mola generatione vterus tumet citius ac magis.

4. Alia quoque infantis, alia vero mola motus forma est. Infans enim ex latere in latus mouetur, mola non item.

5. Mola manu compressa, statim loco cedit, sed mox in eundem remota manu locum recurrit. Infans autem ut non cedit, sic neq; recurrit.

6. In

6. In mola conceptu multo durior prægnantibus venter existit, quam ijs quæ infantem gestauerint.

7. Multo tardior est, magisq; torpida, quæ molam quam quæ infantem conceperit.

8. Vbera in mola conceptu non tam tumescunt ac durescunt, quam in conceptu infantis.

9. Membra in mola generatione tabescunt & mollescunt, quod in infantis conceptu non fit.

10. Infantis partus ultra undecimum mensem ad summum differri nequit, mola autem partus aliquando in quintum aut sextum annum, interdum etiam ad finem usq; vitæ.

Constituto tam certo inter molam & verum conceptum discrimine, rursum eadem ab alijs quoque falsis vteri discernenda est tumoribus. Fit enim ut multe etiam tumescant, aut propter conclusum in utero aerem, unde tympanitis: aut propter diuersorum humorum retentorum copiam, unde hydrops oritur. Quæ autem ex concluso tumescunt aere, tumore ac duritie vteri eas superant quæ ex retentis turgent humoribus. Tympanitis etiam interdum concidit, recedit, & de loco mouetur in locum, nec sine doloribus sentitur: hydrops autem, id est, retenti humores, raro mouentur, sed continuo ventris sonitu perstreperunt. Inter hos ipsos autem tumores & molam suam quoque discrimen est. Nam in gestatione mola multo durior existit venter, quam in istis tumoribus. In hydrope tumescunt crura, in mola vero minuantur ac tabescunt. In tympanide durior est venter tympani instar resonans, in mola vero non item. Et hac ratione similium horum tumorum discrimina observari possunt, & quam difficulter curari queant intelligi.

Discrimen
molæ ab alijs
vteri tumori-
bus.

CAPVT II.

De cura molæ & aliorum falsorum tumorum vteri.

IN cura molæ diæta ante omnia talis instituenda est, ut eam ad calidum & humidum declinet. Vbi etiã missione sanguinis opus fore videbitur,

K :

debitur, malleoli vena aperiatur. Inde expurganda erit materia ea ratione quam deinceps in Retentione menstruum traditam videbis. His pramissis ea quæ interne purgant & curant, adhiberi quoque externæ cura possunt. In primis autem encathismo utendum, in quo quæ molam gestauerit, singulis diebus mane & vespere vacuo ventriculo de subitæ ad umbilicum vsq; insideat. Balneum autem hoc sic erit parandum.

R. Bismalua cum radicibus M. vj.

Malua,

Branca vrsina, (aut quoniam ea caret regio nostra, herba violarum)

Parietaria,

Chamameli,

Meliloti ana M. ij.

Fænograci,

Seminis lini ana lbij.

Contritis his quæ conterenda sunt, sacco omnia concludantur, & in aqua cui agra insidebit, bulliant. Eum etiam saccum bene calidum pudendis & lumbis imponere perutile fuerit. Post balneum hoc calidis foueatur pannis, & lecto decumbens, hoc circa pudenda & lumbos vnguento vngatur.

R. Olei amygdalarum dulcium 3. j. f.

De lilijs,

Pinguetinis gallinae,

Muscilagini sem. lini,

Fænograci ana 3. f.

Cera alba q. s.

Misce, & fiat vnguentum.

Electuarium. Electuario etiam sequente, magnitudine auellana nucis singulis diebus mane & vespere utetur.

R. Cinamomi 3. ij.

Corricis aristolochia longa,

Cassia

Cassia fistula, (vel eius loco potius cinamomi pondus augeatur) ana 3. j.

Asari,

Lacca,

Seminis ruta,

Fructus sylvestris sauina,

Crociana 3. f.

Sacchari lb. f.

Saccharum dissoluatur succo vel aqua rosmarini. Confectio in morsellis fiat. Electuarium hoc alia quoque ratione illi præberi poterit, in ossula inquam ex vino veteri & duorum oñorum vitellis cum saccharo decocta, inspersa conueniente huius Electuarij dosi.

Pilule etiam sequentes mirè efficaces sunt, ex quibus sumat 3. f. Pilulæ. vel 3. j.

R. Nigella Romana,

Aristolochia rotunda,

Distamni Cretici,

Seminis nasturtij,

Sylvestris fructus sauina,

Scrapini,

Seminis ruta,

Ammoniæ thymiamatis,

Rubea tinctorum,

Myrrha,

Castorei, ana 3. j.

Fiant pilule cum succo sylvestris raphani & melle. q. s. Dosis sit 3. j. vel 3. ij.

His saltis suppositoria quoque, matrici inferenda, quæ molam impellant, & ex interiori receptaculo matricis in exterius pronocent. Erunt autem eiusmodi.

R. Asphalti,

Boracis,

K 3

Castorei,

Castorei,
Centaurea maioris,
Distamni,
Ellebori albi,
Galbani,
Gentiana,
Opopanax,
Savina,
Serapini,
Scammonij, ana 3. s.
Crocij ʒ. j.

Trita omnia excipe succo porri, & fiat suppositorium.

Uti licebit interdum etiam Trochiscis de myrrha, de quibus 3. capite libri 3. dictum est. Nam & molam pellunt, & facilem exitum faciunt.

Tumores ex
tympanitide
& hydrope
quomodo cu-
randi.

Ceterum in tumoribus qui ex concluso aere & retentis contingunt humoribus, diata ita instituenda est, ut tota ad calidum & siccum declinet. Purgationes etiam & phlebotomia fieri poterunt pro qualitatum copia. Quibus praemis, encathismus praescripta forma parari poterit additis insuper sequentibus:

R. Calamintba,
Ruta,
Pulegij,
Foliorum lauri,
Absinthij sicci,
Anisi,
Marathri,

Cymini, aqua portione singula. Similia quoque eiusdem naturae sumi plura poterunt, pro tumoribus minuendis ac reprimendis. Pars etiam modo dictarum herbarum sacculo inferenda, & dum balneo insidet, lumbis imponenda erit. Post balneum ex confectioe hac nucis auellanae magnitudine, in vino albo veteri sumat,

mat, in quo asarum prius infusum sit, quod sic fit:

R. Specierum Diacurcumae,
Diacymini ana 3. iij.
Sacchari albi lb. s.

Saccharum dissoluatur in aqua ruta, & fiat confectio in tabulis vel morsellis. Vel si placet, potionem hanc calidam sic confectam post balneum praeberere poteris:

R. Persicorum nucleos x. noviter excorticatos quibus cum duorum ouorum vitellis confusis & mixtis addes puluerem subscriptum:

R. Galanga,
Cinamomi,
Piperis longi,
Zingiberis,
Caryophyllorum,
Crocij,
Nucis muscatae ana 3. s. fiat pulvis.

Horum omnium decoctio fiat cum vino optimo. Colentur, & colatura addatur saccharum, fiatque potio clara. Vel, quod magis placet, simplicium materia in decoctione maneat, & simul omnia calido potu sumantur. Multum prosunt in hoc casu etiam species hiera picra in potu aliquo vel pilulis sumpta.

Quando autem ex retentis diuersis humoribus tumor extiterit, tum materia talibus remedijs expurganda erit, qualibus in retentione menstruorum & ad urinam mouendam uti consueuimus, cuiusmodi hoc est: R. Semina apij, anisi, feniculi, petroselinij, cardamomi & folia ruta. Singula aequali pondero trita, cum vino dulci bibantur. Probantur etiam hic confectio Diagalanga & Electuarium de baccis lauri; nec non oleo ruta, hyoscyami & liliorum alborum, cum Trochiscis de agarico.

Emplastrum etiam tale confici ventrig. tumido imponi poterit. Emplastrum

R. Semi-

R. *Seminis ruta,
Nasturtij,
Cumini,
Centaureæ minoris,
Maiorana,
Anisi,
Mentastri, ana M. j.*

*Incidantur & conquassentur omnia, fiatque cum vino em-
plastrum.*

CAPUT III.

*De imperfectis infantibus, nec non monstrosis & prodigiosis
partibus.*

Multifariam rerum experientia temporumq; testimonio fieri vi-
dimus, monstra multa & imperfectos aut vario figuratos infan-
tes nasci. Id autem cum primis Dei iudicijs est adscribendum, dein
de vero & seminis vitium, unde hac enata, agnoscendum, utpote
quod aut nimium abundans, aut nimis paucum, aut corruptum ex-
titerit. Harum autem formarum deinceps aliquot figuras dabi-
mus, non ut omnia comprehendamus, sed ut ex paucis aliquam iu-
dicatorum Dei per varia contra naturam monstra veluti pro-
gnostica, cognitionem proponamus, & quantum
referat semini vitium inesse
videamus.

1. *Natos infantes tales vidimus, defectu membrorum, mutilos,
manibus inquam aut pedibus carentes, iuxta aliqui & perfecta
totius corporis forma: quod imperfecto semini
tribuendum dicimus.*

L

2. Natus

2. Natus est qui brachijs in vniuersum careret, reliqua corporis
formae rectissime habens. Pedes huius manuum quoq; officio fungi
vidimus, arripiendo, secando, ori inferendo, nec non etiam alea
& chartis ludendo. Quod & alter quidam ore &
mento prestare potuit.

3. Natus est etiam quidam & ad perfectam viri staturam ex-
creuit, capite & humeris tantum geminus, ita vt caput alterum
ante alterum retro esset, mira inter se similitudine. Barbis etiam &
oculis sese referebant mutuo. Idem erat cibi appetitus, fames ea-
dem, vox simillima, idem vxoris quam habebat, & excernendi
vtriusq; capitibus erat desiderium. Annum excede-
bat trigesimum, quando hunc vi-
dere contigit.

L 2

4. Natus

4. Natus est etiam, et in virum excreuit, qui caput aliud umbilico exereret, quod pro more alterius quoque cibum caperet.

Scahu-

5. Scahusia Heluetiorum anno 1543. infantes duo nati sunt, coniuncto altero latere, capitibus duobus, brachijs quatuor, totidemque pedibus, umbilico vno, faminei sexus uterque. Ex his alter mortuus in lucem prodijt, alter veracius prodians, continuo expirauit. His per omnia similes alij quoque anno 1553. in Einsiedeln nati sunt.

L 3 6. Nati

6. Nati sunt etiam gemini pectoribus sibi affixis, & mutuo obversis faciebus, uno umbilici constricti vinculo: alij rursus, tergoribus annexis, singillatim umbilici vinculis propendentibus. Vtraque autem harum formarum distinctis membris visa est, nullo deficiens, nullo etiam superanti.

7. Nati

7. Nati sunt etiam quidam abundantibus membrorum partibus, ut alij membris non rite formatis, alter quidem singulis pedibus manibusque digitos habens duodecim, alter, retrouersis manibus & in obliquum transuersis pedibus, recte alias habentes.
8. Fit etiam interdum, ut aliquando duo vel tres, vel plures infantes, etiam uno tempore in matrice concipiantur, & suo tempore, simul etiam, puta, alter post alterum in lucem prodeant, aliquando vero non uno tempore omnes, sed dilato mense uno aut altero. Quorum prius ex copia & efficacia vtriusque seminis fieri tenendum est: alterum autem ex diuersi temporis conceptu (quem superfætationem vocant) id quod aliquando fieri facile natura patitur.

9. Anno

9. Anno 1519. Tiguri Herma-
phroditus vel androgynos natus est,
supra umbilicum egregie formatus, sed
circa umbilicū rubeam carnis massam
habens, sub qua membrum muliebri,
infra hoc, loco conuenienti, virile quo-
que.

10. Anno 1503. in Hassia infans
quidam fœminei sexus bene distinctis
membris natus est, nisi quod auribus
oculis & naribus in vniuersum care-
ret, & in facie solum os haberet.

11. Anno 1529. in quodam Hercynie sylue superioris pago hæc
figura infans natus est, & in iusta statura virū excreuit, vniuersa
corporis figura mas recte habēs, nisi quod vbera haberet, & ex ipsi-
us pectore corpus alterius propenderet, sine capite & humeris,
brachiorum informem figuram protendens, manibus
plus ad pedum quam manuum formam
accedentibus.

M

12. Anno

12. Anno 1552. in Anglia non procul ab Oxonia in formis quidam partus natus est, capitibus duobus, brachijs quatuor, manibus totidem, vtre vno, membro muliebri, sede vna. Ex vna parte pedes transuersi duo erant, ex altero vnus tantum, ritè exporrectus, forma duorum pedum, digitos habens decē. Horum alter diebus quindecim, alter verò vnosupernuixit. Lachrymarū hoc tēpore raro. Alter ex his letus admodum, alter vero somniculosus & tristis extitit. Viginti digitos transuersos erat longitudo & latitudo ipsorum.

Causæ monstrorum.

Quod si de causa eiusmodi conceptuum & partuum queratur, quales hactenus multos vidimus, sciendum ante omnia hac sine Dei Opt. Max. providentia non fieri, sed pro puniendis & admonendis hominibus hac saepe iusto iudicio permitti. Nimirum quoque libidinis studium in causam trahimus, quo fit ut humana semina admodum debilia & imperfecta fiant, unde debilem quoque & imperfectum factum sequi necesse est. Seminis enim defectu præcedente, consequens est factus quoque defectum consequi: & contra, si superfluum semen fuerit, ex superfluo superflua generari facile colligitur.

Quod si quando duo infantes in vtero concreuerint, aliquando fit hoc ex liquido & corrupto semine: aliquando vero terroribus alijsq; aduersis casibus, quibus fit ut gemelli in vtero iam ante concepti, collidantur, ruptisq; seminibus concrecant aliquatenus. Vt enim

enim pinguedo lactis, concreta licet, facili tamen aliquo motu turbatur & corrumpitur, & arborum flores quouis vento & imbre deiiciuntur citius: ita concepta quoque semina facili casu ut disfluant corrumpi possunt, ut disfluendo aut omnino misceantur, aut saltem aliquatenus concrecant, unde informem aliquem partem sequi necesse est, quem primus author Deus sic formari ad penam & admonitionem hominum permittit.

13. Generantur etiam plurimifidis labijs ad formam leporini oris, aut in vna, aut vtriusque labiorum parte, eoque malo succrescunt, quod ex terroribus aut subitanis aspectibus leporum, porcorum aut aliarum pecudum fieri tenendum est, subito hoc terrore conceptum semen afficiente. Ex appetitu rursus & terroribus multi nascuntur, qui varias maculas & figuras corpori impressas habeant, puta, crinium, murium, variorum colorum, racemorum, flammularum, fructuum, rerumq; aliarum. Quæ quia quotidiana & crebra sunt, nolimus ea singulari figura complecti.

14. Contingit etiam generari quosdam & aliquosq; adolescere, de quibus insipienti non constet cuiusnam sexus sint. Imperitiores, illos vtriusque sexus esse autumant, sed longe falluntur. Fit enim casu aliquo, ut ex terroribus subitis etiam circa hac membra semen aliquid vitij contrahat. Exempli gratia. Contigit nobis talem offerri infantem, de quo non satis constare cuiusnam sexus esset. Prominebant quidem testiculi, membrum præterea nullum. Infra testiculos ruptura erat, unde vrina efflueret. Sed quia propter virgæ prominentis defectum (nec enim tota aberat, sed intro conuersa ad modò dictam rupturam deflecebat) hanc natura vrina viam dedisset, non pro femella nec androgyno, sed pro masculino hunc haberi & baptizari placuit. Fatebatur autem mater se ex viso quodam adeo terrorem, ut hinc infanti hoc contractum esse conijceret. Ceterum quia quæ talia sunt intellectu magis quam oculis percipiuntur, nec huic peculiarem figuram effingere voluimus. Sed nunc ad figuras redeamus.

15. Anno 1547. Cracovia mirabile sane monstrum natum est, quod & triduo vixit. Caput erat humana forma non ab simile, nisi

quod flammescerent oculi, nasus vero longus & aduncus tibia instar existeret. In membrorum iuncturis, ad vlnas, cubitos & genua, canina eminebant capita, manus pedesque anserinis pedibus similes, oculi supra umbilicum duo. Cauda pecuina à tergo, hamū extremitate referens. Sexu erat masculus. Informis autem huius monstri causas soli Deo transcribimus, & tamen pro nostra rationis capen Sodomie quoque peccatū hoc mon-

stro detestatum colligimus.

Quod ex brutis tam varia nascuntur forma, minus mirum est, cum Plinius ideo in Africa tam varias animalium tradat haberi formas, quod ex diuersis animalibus congressus & conceptus fiant.

13. In Saxonia circa initia predicationis Lutheri, natum monstrum bouinis pedibus quatuor, oculis, ore nasoque vitulum referens, supra caput catinem rubeam formati tonsurae sacerdotalis habens, à tergo forma cuculle monachicae dependente. Undiq; verò fissuris plenum videbatur esse.

M 3

17. Ante

17. Ante annos aliquot in ditione
Vurdenberg a monstrum fœminei se-
xus natum est, capitibus duobus, bra-
chjs quatuor, pectore & ventre vno,
pedibus duobus.

Natus est etiam alicubi infans
mæculini sexus capite elephantis.
Et eodem tempore androgynos
quispiam.

18. Arimini sine oculis & naso puer natus est. In agro Piceno,
infans sine pedibus atq; manibus.

19. In

19. *In Veienti agro puer natus est unimanus & liceps. Frusino-
ne autem alius, biceps & brachijs duobus.*

20. *Theani*

20. *Theani Sidicini infans natus est manibus quatuor, pedibus-
que totidem, capite & ventre vno, binoq; membro samineo. Pri-
uerni autem puella quadam sine brachijs nata, reli-
qua corporis parte rectissime con-
stituta.*

N

21. *Amiterni*

21. Amiterni puer natus brachio vno, pedibus tribus. Ibidem & aliter quispiam, pedibus tribus, reliqua corporis forma recte habens.

22. Roma

22. Roma puella quaedam quatuor nata pedibus. Nursia autem puer quidam bene formatus, sed aperto ventre, ita ut nudum intestinum conspiceretur, circa nates vero solidus, qui mox emissâ voce expirauit.

N 2

23. Vena-

23. Venafri puer natus tribus manibus totidemq; pedibus. Vul-
fuijs gemelli nati, tergis sibi affixi, capitibus duobus, brachijs qua-
tuor, totidemque pedibus, yterq; sexus fœminei.

24. Anno,

24. Anno 1512. Rauena monstrum natum est, quod habebat cornu in capite, alas duas, brachia nulla, pedem vnicum ut auis rapax, oculum in genu, sexum vtrunque, in medio pectore ypsilon & crucis effigiem. Hoc aliqui sic interpretati sunt: Cornu portendere superbi-
am: alas, leuitatem & in-
constantiam: carentiam
brachiorum, defectum bo-
norum operum: pedem ra-
pacem, rapinam, vsuram
& auaritiam omnimodā:
oculum in genu, solum ad
res terrenas respectum: sexum vtrunque, Sodomiam. Propter
hæc autem peccata Italiam sic eo tempore bellicis contritionibus
affligi. Vt vero virtutis & signum esse salutis: quare si vitij his re-
lictis, ad virtutes & ad Christi crucē, id est, vnicū eius recurrāt meri-
tum, respirationē & pacem denuo inuenturos esse. Fiebant autē hæc
Ludouico, Gallorum rege, sub Iulio ii. pontifice Italiam vastante.

Rabi Moses in Aphorismis particula 25. sic scribit: In Sicilia
accidit Eclipsis solis magna, & illo anno mulieres filios deformes
ac bicipites peperere plurimos.

Quæritur hic, Verum bruta concipere possint ab hominibus,
vel etiam vicissim homines à brutis. Hoc autem fieri posse tribus
affirmamus rationibus. Primo, naturali appetitu. Secundo, prouo-
catione natæ ex delectatione. Tertio, virtute attractiua matris,
quæ in brutis & hominibus similis est. Exemplum in præteritis.

An bruta ab
hominib. pos-
sint cōcipere.

Plutarchus enim in *Parallelis minoribus* hac habet: *Ariston Aristonymus Ephesus filius Demostrati*, cū odisset mulieres, cū a sinā rē habuit, quā tēpore reuoluto puellā formosissimā peperit, Onosce lin nomine: auctor *Aristoteles secundo Paradoxorū*. Et iterū, *Fulvius Stellus* mulieres cū haberet odio, cū equa coiuit, quā mensibus gestationis euolutis puellā forma egregiā peperit, quā ille *Eponam* (forte *Hipponā*) nominauit. Est autē huius nominis dea quā curā equorū gerit, ut scribit *Ctesilanus lib. 3. rerū Italicarū*. Rursum ex *Fulvio* quodā & equa *Hippo* puella nata fertur, ut apud *Plutarchum* legimus.

Quemadmodum vero natura in homine se alterare potest, ita in brutis quoque fieri experientia docet. Nā in *Heluetijs* equa a tauro subacta, exacto tempore pullū peperit, equinis tantū pedibus, forma vero, crinibus & cauda vacca similem. In *Gallia* vero equa a ceruo subacta, pullū peperit, posteriori parte cerua similem, quem nullus alius equus cursu aquare potuit, ipsumque *Lodouicus rex* a possessore dono accepit.

CAPVT IIII.

De abortus causis & signis, nec non de abortientium omnifaria cura.

Causæ abortus duplices. Internæ.

A Bortiri mulieres, id est, immaturū parere fætū, internis & externis de causis cōtingere tenendū est. Internæ, aut ex ipso fætu, aut ex ipsa matrice considerantur. Si ex ipso fætu contingat, propter coryledones sit nimium infirmas, quarū infirmitate sit ut acetabula hæc cito rumpantur, & abortus sequatur. Rursum si tūmores quoque, quibus infans in utero inuoluitur propter debilitatē rumpantur, retentiq; & conclusi humores disfluant, quo fluxu lubrica matris sit & infirmatur, fætusq; humido nutrimento destitutus, deficit: nec non etiam si humiditates virulenta profluant, & expulsuam vim matricis stimulent. Est quando ex parte matricis interna de causa abortus cōtingit: id sit, quando debilis est mulier, & tabescens fætui alimentū subtrahit, ut neq; augmentū, neq; generandis mēbris materiam habeat sufficientem. Porro etiam ex parte matricis ab-

ortui

ortui causam præbent, patula amplitudo orificij matricis, nimiaque eiusdem humiditas, & mala qualitatū temperatura, ventositas item in matrice conclusa, & eiusdem vlcera & apostemata: nec non alia etiam agitudines, ut sunt, fluxus sanguinis nimius, fluxus ventris immoderatus, tensesmus, tussis, sternutatio assidua, & quæcūq; corpus nimium concutiunt: imò & agritudo acuta qualibet, quæ mulieris corpus ita afficit, ut fætus nutrimenta dissipet. Externæ autē causæ quæ extrinsecus accidunt & abortū promouent, itidem multæ sunt: qualia sunt, cadere, currere, saltare, equitare, immodicè exerceri & percuti. Rerū etiam quæ extra corpus sunt inconueniens & applicatio & vsus, veluti aeris aut nimium frigidi aut calidi. Frigiditas enim ingens fætū perimit. Caliditas autē nimia aerem fætui intercipit, & in utero suffocat. Hoc & calidiores thermae pariunt, si primis post conceptū mensibus ipsæ mulieres vtantur. Tetri etiam fætores abortū prouocant, veluti lampadum & candelarū recens extinguitur, teste *Aristotele*. Inconueniens quoque cibi potusq; ratio: veluti appetitu impellente, sale, carbonibus, luto aut similibus vesci, quibus aut mali humores, aut noxia conciliatur siccitas. Esuries quoque, magna fætui plurimum nocet: repletio autem nimia citius vijs alimentis obstructis, suffocat. Exercitium porro immodicum, labores nimij, somnus immoderatus, torpor continuus, vigilia quoque intempestiua & immodica. Alia item accidentia, qualia sunt, furor subitus, ira grandis, timor ingens, metus nimius, gaudiū impronsum, appetitus iners, desiderium rerum non parabilium, coitus nimius, libido insatiabilis. Et hæc de causis.

Signa autem futuri abortus, siue internis siue externis de causis proueniant, duplicia sunt. Primo ante conceptum prognostica quædam sunt earum quæ abortiri solent, veluti, humiditas superflua, pinguedo repentina & insolita, ut si contra suam ipsarum naturam repente pinguescant, quæ semper macro graciliq; corpore esse consueuerunt. Vel quæ circa renes & lumbos vsq; dolent, vel in alios periculosos morbos subito incidunt. Deinde post conceptum his

Externæ causæ.

Signa abortus.

notis

notis de abortu secuturo certissimus esto, quando mamillas primo turgidas & induratas repente mollescere obseruaueris, si nimij fluxus contigerint, continuaq; mēstrua fluxerint. Porro etiā si horrores, frigora & dolores capitis cū oculorū vertigine pręgnantē repente corripuerint. Quę omnia prognostica mox secuturi aborti existūt.

Quomodo
mortuus fœtus
obseruan-
dus.

Fœtum autem iam in vtero mortuum esse hinc constare potest, cum eius in vtero motus nullus percipitur amplius, cum pręgnantis concidunt oculi, quando color in fuscā mutatur albedinē, cum tormina magna circa vmbilicū & lumbos accidunt, quō sit, vt propter emortuum fœtum inferiores partes comprimantur, nec non stranguria & tenesmos accidunt. Rursum, quando aures, labia, nariumq; extremitas pallido frigore rigent, & tumescit facies. Venter quoq; licet non concidat, mollescit tamen, ita vt in altero latere recumbentis duram quandā massā tactu possis percipere. Anbelitus si fœteat, certum indicium est iam quoq; cępisse putrefieri.

De cura ab-
ortuum.

Ante conce-
ptum.

Resat causis & signis cognitis, curā quoq; nouisse, & certam abortus vel declinandi vel corrigendi rationē. Et primo quidē ad declinandū abortus periculū etiā ante conceptū certa ratione opus est. Si enim propter debilitatē mulier abortiri cōsueuerit, ante conceptū cibo potuq; conuenienti cōfortabitur, vt pinguiusculo corpore melius habeat. Si amplitudo orificij matricis in causa fuerit, cōuenienti medicina adhibita erit coarctandū, & superflui humores ritē euacuandi. Si autē conclusa in matrice ventositas causa esse deprehēdatur, ea supra dicto modo vbi de mola actū, minuēda atq; dissipanda. Deinde, licet iam mulier cōceperit, adhuc tamē abortus declinari certa cura poterit. Et primo quidē, temperatum aerem, quę concepit, inhabitet, exercitium corporis primis tribus potissimum mensibus modicum sit, nē nimio exercitio debilia adhuc fœtus ligamenta rumpantur. Somnus non sit nimius. Venter non durum sed modicē laxatū habeat: si autē durior fuerit, clystere ex cassia extracta, saccharo & oleo cōmuni confecto, interdū soluat. Periculi hoc nihil habet, nec vt imperitorum est iudicium, mors clysteribus

Post conce-
ptum.

Venter quo-
modo laxan-
dus.

acceleratur,

acceleratur, sed indurata alui functio reuocatur. Si qui tamen illis adhuc abhorrent, alijs rebus ventrem laxantibus vti poterunt, cassia inquam extracta, vel manna in iuculo sumpta, vel ad formam electuarij vel boli deaurati parata. In primis vero hic cauendum, ne tribus aut quatuor primis gestationis mensibus validiora medicamina pręgnantibus dentur, ne debilia adhuc ligamenta fœtum remittant. Vbi venę sectione opus fuerit, altera mediarum in brachijs aperienda. Hoc autem non amplius quā semel faciendum, ne alimentum fœtui, diminutione sanguinis, subtrahatur. Sed medio gestationis euoluto tempore hoc fecisse erit tutius. Post conceptum etiam ab omni ira impręgnata sibi temperent, nimio gaudio abstineant, terrores & pauores caueant, & quęcūq; animum subito commouere possunt. Nimio item coitu in primis tribus prioribus, tenero adhuc fœtu, mensibus abstineant. Gemmas & preciosos lapides gestare perutile est, vt sapphirum, hyacinthū, coralliū, corneolā, adamantem, iurchesiū. Cibus potusq; temperatus sit: acuta, vt porrū, cepe, allium, sinapi, & his similia, vitentur omnia, & cū his quęcūq; menses prouocant, quęq; alui astringūt. Quicquid cibi appetit, eo potiatur omnino: appetitu enim explendo prohibere, abortum parit presentissimum. Ideoq; curandū ne coram pręgnantibus sermo fiat de cibis non parabilibus, vel si sponte appetitu alieno ducantur, ab illo desiderio ratione commoda quauis, quantum fieri potest, retrahantur.

Deinde quia fit vt in pręgnantibus sepe corrupta materia pluri-
ma sit, quę si in ventriculū defluat, appetitum corrumpat, & 2.
nauseā vomitumq; inducat, indeq; exhalans, sursum ad caput tetros vapores summittat, vnde vertigo cū alijs plurimis cerebri agitudinibus consequitur: ad cor autem si vergant, deliquia & syncopen generant: si ad crura descendant, plurimum illa tumescere faciant. Ideo ad tot tantāq; declinanda pericula de ventriculi confortatione ante omnia curam habere oportet. In primis autem hoc vnguentum proderit.

Ventriculus
quomodo
confortan-
dus.

R. Olei spica odorifera 3j.
 Olei mastiches,
 Olei de cydonijs ana 3f.
 Margaritarum,
 Corallorum rubeorum preparat.
 Mentha nobilis,
 Calami aromatici,
 Gallie muscata ana 3f.
 Musci granum j.
 Cera alba q.f.

Misce & fiat linimentum forma liquida. Hoc unguento singulis diebus ante prandium ventriculus perungendus erit, calido fomento imposito. Quo facto, Diamargariton semper sumendum, vel sequens Electuarium hoc modo paratum.

R. Conserua rosarum,
 Borraginis,
 Buglossa ana 3f.
 Specierum diamargariton 3ij.
 Corallij preparati,
 Margaritarum preparat. ana 3f.
 Pulueris de gemmis 3f.

Misce omnia, & cum syrupo rosarum fiat electuarium, quod puri auri folio deauratur.

2. Quia etiam propter ventositates tribus primis mensibus abortus fiunt plurimi, impragnatarum cibis his speciebus usq. erit cediendus.

R. Cinamomi,
 Nucis muscatae,
 Cardamomi ana 3f.
 Zingiberis 3ij.
 Piperis longi 3j.
 Croci 3f.

Ex his puluis fiet, quo in omnibus cibis uti licebit. Vbi autem auge-

rica perit ventositas, utendū erit confectū diagalange, diatrion pi-
 pereon, diacyminu, & similibus. Ventrū autē & ilia oleo liliorū pro-
 derit perungere. Caterū pro reprimendis vaporibus in caput exha-
 lantibus, semper post sumptū cibū fruges siccificas sumenda sunt, pu-
 ta, pira, cydonia, mespila, coriandrum saccharatū vel diacydonion,
 quod præ omnibus Auicenna probatur. Salsamenta itē aceto, aqua
 in qua aurū sit extinctū, cum cibo sumpta, probantur plurimū. Salu-
 brius etiā fuerit assatis quā elixis vesci carnibus & piscibus, aro-
 matibus non mediocriter conditis. Vinū clarum sit, salubre, & dilu-
 tum modice. In secunda mensa auellanam saccharo opertam sume-
 re utile est. Pro crurium autē inflatione remouenda caules brassi-
 cæ vel flores chamamali vino & aceto decoquantur, & super his
 fomentatio fiat. Quidam lutum album aqua ferrata miscent, pauco
 insperso aceto, & fomenta eiusmodi cruribus imponunt.

Quod si autem propter renum & lumborum aegritudines abor-
 tus timendus sit, magna accedente inflammatione, quæ ex urina
 obseruari potest, hoc unguento lumbi deungendi sunt.

4. Lumborum
& renum cu-
ra.

R. Oleum myrtinum,
 Rosarum,
 Mastichinum ana 3j. f.
 Succu plantaginis maioris,
 Barba Iouis vel semperuiua ana 3f.
 Boli Armenia,
 Hordei cremati,
 Terra sigillata,
 Sandali rubei,
 Rosarum rubeorum,
 Succu acacie,
 Myrobalanorum,
 Hypocisthidos ana 3f.

Terenda terantur, & cum aceto, cera alba & terebintina q.f. mi-
 sceantur, & fiat unguentū. Huius unguenti usus si aliquot diebus præ-
 cesserit,

cesserit, sequens emplastrum postea renibus atq; lumbis erit imponendum.

R. Mastiches 3. s.
Ladani 3. iij.
Cera citrina 3. ij.
Bistortæ,
Nucum compressi,
Myrobalanorum,
Hypocisthidos,
Acacia,
Terra sigillatæ
Rosarum rubearum,
Boli Armenia ana 3. j. s.

Adde his aliquantulum Olei Mirtillorum vel Terebinthina, & fiat Cerotum, quod super corium extendi queat.

Quod si ex frigida causa abortus secuturus videbitur, unguento hoc abstinendum, & sequenti emplastro erit utendum.

R. Mastiches 3. vj.
Ladani 3. iij. s.
Cera citrina,
Colophonia,
Picis navalis,
Stryacis calamita ana 3. j. s.
Nucum cupressi,
Mente,
Bistortæ,
Gallia muscata,
Thuris,
Galbani,
Gummi Arabici,
Myrrha ana 3. j. s.

Cum terebinthina emplastrum fiat. Sub hoc si pruritum mulier senserit,

senserit, aliquot diebus tolli, deinde vero reponi debet, neq; in totum omitti, quia renes & lumbi hoc confirmantur plurimum.

Quod si nimium soluta prægnantis aluus fuerit, restringenda erit electuario sic confecto.

R. Diamaraton, (id est, cerasorum acidorum conditorum,)
Diacydoniten,
Elect. de cornis
Conseruæ rosarum ana 3. j.
Capitum glandium,
Terra sigillatæ ana 3. j.

Misce cum syrupo de granatis, & fiat Electuarium in forma liquida, hoc mane & vesperi ante cibum sumptum, probatur plurimum. Laudantur hic Hippocrati cancri ex riuis & fluminibus collecti. Omnes item cibi aqua ferrata cocti, vel succo Acaciæ temperati. Vinum quoq; ea aqua dilutum. Cibus non tenuis & humidus sed siccus & crassus. Dactyli, id est, palma fructus cum iure coquantur. Si hæc aluum non astrinxerint, clystribus astrictiuis prius conueniet.

Quod si tenesmo laborauerit, ita ut abortus timendus sit, omnia ea surpanda de quibus supra dictum, quibus aluus laxari possit, nec non clysteres & suppositoria quoque. Diata etiam secundum eam præscriptam formam erit instituenda.

Si noxijs humoribus imprægnata abundauerit, unde plures sequi morbi possint, veluti tertiana, quartana & synocha, quæ propter diminutionem alimenti, Hippocrate monente, facile abortum pariunt, vel paroxysmi grandes sint, cum magnis capitis doloribus æstusq; nimio, tunc contra æstum sic occurrendum:

R. Aquæ rosarum,
Betonica,
Salvia,
Aceti,

6.
Quomodo aluus restringenda.

7.

8.

Solani ana ʒ. j. Omnium sandalorum ana ʒ. f.
Boli Armenia ʒ. j. Terra sigillata, Croci ana ʒ. j.

Misce cum albumine oui, & fiat epithemū super tempora. Vti licebit etiā confortationis loco Diatriasandali, Cōseruis rosarū borraginis & Buglossa. Quod si matricē quoq; inflāmari contigerit, lūbri ci terēdi sunt, ex quibus mixto aceto, succo ruta & oleo cōmuni fiat epithema. Vel emplastrū de Sandalo vel colū albū erit imponendū.

9. Quod si secundo aut tertio gestationis mense propter abundantes humores phlegmaticos alba menstrua fluere incipiant, quibus cotyledones afficiuntur, & orificium matricis nimis sit lubricum, ideoque mulierem abortum salutem timendum sit, omnino procedendum eo modo vt de Ventositate discutienda suprā diximus.

Varia experientia abortum prohibentia.

Præterea tamen & alia experimenta probantur. Osiculū quod saltum (astragulum) leporis vocant, gestandum, & ex illo, quotidie ieiuno adhuc ventriculo bibendum. Lapis item stellatus, auro vel argento ita inclusus, vt nudum corpus queat contingere. Gestant nonnulla vngū ex vrsi pede. Cinis etiā ex erinaceo combusto collectus & oleo subactus, vnguentū præbet huic affectioni valde accommodum. Sub oleribus vermiculi inueniuntur, qui si vini à collo mulieris suspendantur, nunquam abortum faciet, neq; ante tempus pariet, vt quidam polliceri audent, penes quos rei fides esto. Tantam enim vim partū impediendi habere aiunt, vt nisi remoueātur, prægnans enī nequeat. Quare in tempore semper esse remouendos. Lapis ætites probatur etiā contra abortus & partus præproperos, qui rursus partum nimis tardum quoq; promouere fertur.

10. Sunt porro & alia quædam externa, quæ extrinsecus accidunt, & tamen naturali causa mulieribus etiā abortum conciliant, veluti si prægnans calcet serpentem, viperā, onicorum, (vt quidam scribunt,) vel mortuum amphisbanam. Hoc quidam & castoreo in sinu gestato tribuunt.

11. Quod si contigerit post conceptū fluere menstrua, continuo restringēda non sunt, nisi horū disfluxu infirmior fiat mulier. Si mediocriter

criter fluxerint, permittendū hoc, quia multam viscositatē & confusos humores, & abundantē sanguinem retentū in vtero portendunt. Si largius, mediocriter restringēdi erūt, acacia, hypocistido & semine lini aqua decoctis, per encathisum adbibitū. Si crura tumuerint, quod plerūq; tribus prioribus mensibus contingit, hepatis & ventriculi ratio habēda est, vt superfluis allenentur humoribus, cibiq; diuersa præbeatur qualitas. Si hepar prægnantibus indureseat, difficile est hoc corrigere, quia, Galeno teste, in hoc affectu ferendis validioribus medicaminibus sunt impares. Quapropter lenissima quæq; illis erunt adbibenda.

Quoniam vero sit vt fœtus mortui tardius aliquādo, interdum vero nunquā in lucē edantur, sicut & secundo, maxima mulieribus pericula simul & ægritudines, syncopas & deliquia plurima, fieri tenendū est, æstiuo in primis tempore, propter aëros ex putrescente fœtu vapores sursum halantes, & cor cū cerebro adeo infestātes, vt sapius mentis compotes porro non sint. Itaq; omnis adhibenda cura, vt mortui fœtus maturē expellantur, miserāq; famina tantis liberentur periculis, quod quomodo fiat, in superioribus libris prolixa tractatione docuimus.

CAPVT V.

De signis conceptus.

Verum mulierū conceptum licet cognoscere sit difficile, tamen multis signis coniectari licet, & argumentis quibuscūq; experientia confirmatis assequi. Certum signū creditur, si mulier decimo aut proximiorie post concubitum die propter humores alba aut rubra menstrua senserit. Retentio quoq; mensium pro signo habetur, fallit tamen, quia præter conceptum quoq; contingit sapius. Omissio ergo hoc, alias persequemur notas, & veri conceptus prognostica ex ipsius mulieris petita corpore, singulis membris examinatis, initioq; primum à capite facta.

Capitis dolores, vertigo & oculorum caligatio, si simul concurrant, conceptum portendunt.

Pupillæ

Pupilla oculorum minuantur.
Oculi tument, & in fuscum colorem transeunt.
Venula oculorum rubescunt & tumescunt sanguine.
Oculi multum concidunt.
Palpebrae remissa fiunt.
Varij colores conspiciuntur in oculis, & in speculo observantur.
In facie rubea suboriuntur pustulae.
Venula intra nasum & oculos sita tument sanguine, & cernuntur clarins.
Vena sub lingua subniridis fit.
Cervix est calida, spina dorsi frigida.
Vena & arteria turgida sunt, pulsus observantur facilius.
Vena in pectore sita, primo nigrescunt, postea flauescunt, aut coloris caerulei fiunt.
Vbera tumescunt, & cum doloribus indurescunt.
Papilla rubescunt.
Si frigida bibatur, frigus sentitur in vberibus.
Fastidium cibi potusq; obrepit.
Varij suboriuntur appetitus.
Naturalis appetitus suo destruitur.
Vomitibus continuis, ventriculi debilitas.
Ructus acerbis & inertes.
Fastidium vini.
Pulsus cordis inordinatus.
Gaudia cita, post haec dolores subiti.
Tormina circa umbilicum.
Lumborum agritudo.
Infima pars ventris affecta tumoribus.
Interiores compunctiones in corpore.
Post concubitum septem diebus recensa genitura.
Post coitum frigus & horror exteriorum membrorum.
Vis attractiva matricis augetur.

Matrix

Matrix siccatur statim.
Magna in coitu delectatio, post conceptum autem Veneris fastidium.
Restringitur matrix. Sed quia alijs quoque de causis fit hoc, certo discrimine observari potest quando conceptum portendet. Tum enim gracilis est & mollis: si autem alia de causa restricta sit, velut nimio calore aut tumore, tunc existit durior.
Genitalia mulieris usque ad septimum mensem corrugantur.
Vterus rotundus fit & tumescit.
Circa conceptus initium sentiuntur dolores ventris & dorsi, quasi pulsatiles.
Retinentur menstrua, vena enim, unde ea effluunt, per acetabula sanguinem alendo per umbilicum fatui deferunt: & partim sursum ad vbera ea materia hauritur, ubi in lac mutatur. Sic autem & Hippocrates admonet, dicens: Quando retinetur menstrua, nec febres aut paroxysmi consequuntur, & simul fastidium cibi obrepit, omnino tenendum est, mulierem esse gravidam.
Intumescunt cum doloribus crura.
Corpus debilitatur, & pallescit facies.
Pulsus primo acriter, mox sentitur leniter.
Alui excrementa difficiliter, propter compressa intestina, excernuntur.
Vrina alba est, supernatante nubecula, multiq; in vrina observantur ut in radijs solis atomi, in primis vero quando primo mense ad fundum multa eiusmodi subsidunt, motoque in quo sunt vase, lana instar diducantur.
Posterioribus mensibus vrina rubea aut flava, tandem vero nigra fit, supernatante rubea nubecula.
Hippocrates melle aqua mixta conceptum experiri docet, ut si hoc sumpto mulier lecto decumbens ventris tormina senserit, conceperit: si vero non, nondum impragnata sit.
Quod per suffimenta quidam hoc experiri volunt, parum ad

P rem

rem facit. Hippocrates enim, non conceptus, sed sterilitatis & cunctitatis notas sic observari docet. Qui autē suffumigijs pro conceptu indagando aliquid tribuunt, suffitum ex re supposita ne ad naves penetret detineri dicunt. Talem coniecturam etiam ex supposito allio & amistolochia adhibita sumi volunt. Sed quam probabili ratione, ipsi viderint.

Certius erit experimentum, urinā mulieris triduo in vitro conclusam obstruere, quo tempore exacto per sindonem puram destilletur, & si concepit, minuta animalcula pediculorum instar comparerebunt: hac si rubea sint, masculum, si alba, fœmellam conceptam esse portendere dicunt.

Pro certo & hoc quidam afferunt. Si urina mulieris pelui anea contenta nocte una acus terfa imponatur, crastino, si mulier conceperit, ea acus rubens erit variegata maculis: si non, nigra erit & æruginosa.

Succum cardui si sumat mulier, sumptumq; cuomuerit, certum conceptus signum esse creditur. Et hac de promiscuis conceptus signis.

Verum autem masculus an fœmella concepta sit, signis his observari traditur.

Si masculus, oculus dexter movetur crebrius, & colore nativo sinistro oculo habet melius.

Dextra mamilla præ sinistra turget & indurefcit: papillarum color mutatur citius.

Lac nascitur citius, & si emulgeatur, radijsq; solis in vitro opponatur, coalescit in clarā massulā, margarita pellucida non ab similem.

Si lac prægnantis urinæ ipsius inspergatur, continuo ad fundum concidit: si sal adhibeatur, non dissolvitur.

Dextra gena rubicundior est, totusq; faciei color, Hippocrate monente, habet melius.

Minus torporis sentitur.

Primus motus plerunq; die sexagesimo in dextro latere sentitur acrior.

acrior. Nam sic & Hippocrates de situ docens admonet, in dextro latere masculos, in sinistro vero recumbere fœmellas, eo quod maiori calore masculi opus habeant, quem ab hepate in eodem latere sito attrahant.

Si circa quadragesimum diem post conceptum menstrua fluant. Venter circa umbilicum sit acutior.

Iter ingressura mulieri pes dexter præponitur, & in assurgendo dextra se citius quàm sinistra suffulcit & subleuat.

Pulsus in dextram magis velox quàm in sinistra.

Si vero fœmellas conceperint, omnia his diversa fiunt, & hæc plerunque signa observantur.

Primus motus 90. die ut plurimum fit post conceptum.

Motus fit in sinistro latere.

Gestantur fœmella magnis doloribus.

Tumescunt crura & membra genitalia.

Color est pallidior.

Appetitus vehementior.

Fastidium è diverso celerius.

Circa diem 30. post conceptum fluunt menstrua.

Si pulvis aristolochie cum melle subigatur, & hoc ipso lumbi cum genitalibus perungantur, sexum conceptum observare creditur esse facile: ut si prægnantis sputum dulce fuerit, masculum: si amarum, fœmellam gestat.

Aetas quoq; mulierum non parum refert. Quæ enim iuniores sunt fœmina, citius masculos generant: quæ vero seniores, citius fœmellas, propter caloris defectum in matrice, ex ætate contractum.

Puella etiam magis generantur humidioribus & frigidioribus natura parentibus, ex semine plus satis humido, frigido & liquido.

An autem infans in utero recte valeat, certis signis observari potest. Si sana sit soboles, mamilla, Hippocrate teste, duriores sunt. Si sana non sit, aquosum lac sponte de uberibus promanat.

Rursum si uterum gestantibus sapius menstrua fluant, Plinio teste, non sanum & viuacem, sed infirmum portendunt infantem.

Porro, obefiores samina infirmiores plerumq, gestant liberos.

Si hydrops pragnantem corripiat, eiusq, nares, aures & labia rubescant, mortuam in utero sobolem portendunt.

Si geminos gestet mulier, ex quibus alter masculus sit, de famella magnum est periculum, Aristotele teste, quia impari alimento vegetantur in utero. Minus periculi est, si famella sint. Nam sub Maximiliano Imperatore quadam tres puellas vno partu enixa est, quae omnes ad iustos peruenere annos.

Si ante vel circa purgationem menstruam concipiat, infelli & venenati genitura humores miscentur, ex quibus leprosus ut plurimum generari compertum est, (Alioqui conceptum non fieri nisi incipientibus aut desinentibus mensibus doctiores tradunt.)

Superfoetatio

Si semel concipiat mulier, & post tempus aliquod concipiat iterum, posterius in utero genitura agre viuet. Aristoteles enim perhibet quandam vno partu geminos puellios viuos enixam, post quintum mensem adhuc alium, sed iam ante in utero mortuum.

Si post nonum mensem prodeat infans, plerumq, infirmus & debilis existit.

Si virgo iuuenicula concipiat ante primos flores, sobolem egregiam & perfectam generat.

His omnibus praemissis, & hoc tenendum, quod de futura sobole obstetrices observare solent, an inquam deinceps plures liberos mulier enixura sit. Quot enim nodos in umbilico infantis recens nati observauerint, tot adhuc deinceps masculos generari dicunt.

Et hac de conceptus signis, omisiss multis quae perhibentur alijs, dixisse sufficiat.

CAPVT

An homines ex demonibus, & rursum daemones ex hominibus, infantes concipere possint.

DAEMONII imposturas infinitas esse, nemini dubium est: inter quas & illud habet, ut (sacra scriptura teste) in angelum lucis quoq, se transformare, & hominum etiam figuras assumere, & iusto permittente Deo, referre possit, id quod varia rerum testatur experientia. Quare hoc in quaestionem vocare minime opus erit.

An vero cum hominibus rem habere, in primis vero, an mulieres impragnare possit, quaestione non indiget. Coire posse, permittente Deo, forma hominum sumpta, nemo negat. Nam & Diuus Augustinus idem testatur, dicens, Constantem esse famam ex eorum quibus hac consigerunt testimonio petitam, esse spiritus quosdam daemones & syluanos, qui mulieres aliquoties sollicitauerint & compresserint. Id autem veteribus non modo probatum, sed apud nos etiam multis exemplis est compertum. Superioribus enim annis scortum quoddam noctu a demone forma hominis compressum, confestim in agritudinem maximam incidit, ita ut breui uterus & genitalia ipsius tabe vel gangraena absumpta sint, & nullo prohibente medicamine, ilia quoq, & inguina eius exciderint. Erat & cuiusdam lanij seruus, qui iter faciens & de libidine cogitans, mox obuium daemonem egregia mulieris forma habuit, cum qua, ignarus se cum demone rem habere, concubuit. Sed mox pudenda eius inflammata, cito tabe exulcerata sunt. Solet autem hac Deus iustus pro puniendis sceleribus & admonendis hominibus iusto iudicio permittere.

Negat hunc actum Cassianus, dicens, Impossibile esse spiritualem creaturam cum hominibus rem habere posse, neq, hoc credi debere: quoniam, si actus precedat, aliquando & effectum sequi necesse est, id est, generari aliquid, quod tamen nulla constet experientia. Rursum, si hic actus possibilis demonibus esset, citius illos in se mutuo conuerteret, quam cum hominibus commisceri. Ergo quod res est, pro summa daemone impostura & puerua persuasionem hominum hac habenda sunt,

Merlinus.

sunt, eatenus, ut non credamus, demones, mulieres nec impragnare, neque vicissim demones mulierum forma sumpta à viris impragnari posse. Nam sine humano semine hominem nunquam natum esse (excepto unico vnici Dei aeterno filio Iesu Christo domino & Salvatore nostro vnico, ex Spiritu sancto concepto, & ex Maria semper virgine nato) simpliciter uti re verissimam affirmamus. Quare quod de Merlino quodam refertur ex damone nato, non aliter quam nomini ipsius respondentem nostra vulgata lingua fabulam, recipimus. Huius historiam qui cognoscere cupiet, in Vincentij historialis Speculi lib. 21. cap. 30. prelixè inueniet. Natura quidē lege similia similibus generari certum est, ergo ex damone homo nasci non potuit. Neque nunquam tantum demonibus permisisse Deum Opt. Max. cognouimus, ut illi liberos ex hominibus procreare, & suam quasi sobolem in homine ad Dei similitudinem condito, possent cōstituere. Ceterum si saga & venefica huius mater extitit, non puduit hanc in demonis gratiam tantum proferre mendacium ad peruertendos falsa opinione hac multorum animos. Concubuisse potest, at non hominē ex illo concepisse. Si non concubuit, tamen praestigijs vterum illius inflare potuit, ut se ex illo grauidam esse putauerit. Exalto etiam tanto tempore, quando vterum gestare solent mulieres, dolores quoque in vtero graues concitare, & aliunde sublatum infantem doloſe supponere: tumores etiam illos ventositate aliqua concitatos, cōtinuo soluere & reprimere potuit. Nam & tale quiddam nostrorum quoque temporum experientia constat. Constantiae enim formosa quadam cuiusdam eius famula, Magdalena nomine, à damone compressa, postquam in carcerem coniecta illi (piorum verbi Dei ministrorum consilio diuinis morationibus) per penitentiam valedixisset, tantos in vtero ex eo tempore cruciatibus sensit, ut in singulas ferè horas infantem sibi enitendum esse crederet. Sed saepius adhibitis obstetricibus, clauos ferreos, ligna, vitra confracta, crines, stuppam, lapides, ossa, ferrum, & huiusmodi per matricem excreuit innumera, quae nimirum malus ille

ille demon subdoli & malitiose supposuit & importauit omnia.

Alias quasdam huic quaestioni inseruientes historias idem Vincentius naturalis Speculi lib. 3. cap. 26. & 27. citat. Quendam inquam iuuenem sub crepusculum in mari lauante crinibus mulierem apprehendisse, quam domum perductam uxorem sibi duxerit, filiumque ex ipsa suscepit. Ipsa vero usque ne verbum quidem loquente, maritum aliorum instinctu qui spectrum ipsam esse dicerent, simulata pueri ex ipsa suscepti maturatione, nisi suam referret originem, illam loqui compulisse. Illam vero tristitia prolocutam euauuisse, adultumque puerum hunc in mari lauante meruisse etiam, ipsum vero nullibi ad litus maris deinceps inuentum esse expositum. Itaque non verum fuisse hominem hunc, licet forma veri hominis natus & educatus fuerit. Phantasticam autem mulierem hanc Succubum demonem fuisse, credidisse multos. Non absimile est quod praeditto loco assert, Colonia inquam Agrippina in palatio quodam ad Rhenum litus multos primates quodam tempore consedisſe, qui dum forte in aquas despicerent, vidisse militem quendam parua nauicula vectum, nauiculam cygno praeſeſcente, argentea collo iniecta catena, trahente, dimisso cum nauicula cygno in litus exiisse, ibidem uxorem duxisse, multosque ex illa liberos procreasse. Aliquot autem annis exactis renatante vacua nauicula, & praeſeſcente ut prius cygno, eundem in nauiculam se denuo recepisse, neminiſque porro apparuisse, liberos autem illius illic ad multam aetatem aduexisse. Hunc autem incubum demonem fuisse crediderunt multi, qui viri forma tot annis femina cohabitans, tantis usus praestigijs, simulatos vteri tumores, simulatosque partus suppositis aliunde furto sublatiſ infantibus ediderit.

Succubus demon.

Incubus demon.

An demon ex hominibus semen concipere, & per idem semen in homines procreatum generare possit.

possi-

Quod autem multi hac persuasione laborant, demonem succubum ex viro posse genituram concipere, & mox mutatum in incubum, eandem genituram in vterum mulieris projicere, & ex ea hominem generare, ut est falsissimum, ita nulla prorsus fidem mereri debet. Nam & religioni & natura repugnat plurimum. Si enim hoc

possibile esset, quot ferarum monstris humanum genus tanto tempore, seminum permutatione per daemones in brutis & hominibus facta, infestatum esse à tanto humani generis hoste videremus? Quare rectè de his Conciliator in libro de Medicina, differentia 25. dicens, Sciendum testiculos viri generatiua virtutis esse principes, non solos tamen, quia ex his solis generandi non sit principium, neque per se soli generationem possunt perficere. Primum enim ex corde principium est, propter vitalem in ipso virtutem repositam, ita ut nil viuum sine eius virtutis adminiculo generari possit. Nam vitali virtute & naturali calore testiculorum virtus tandem constat. Quare daemonem ut succubum ex hominibus concipere, & in homines ut incubum conceptum semen projicere, & hominem generare posse, non fabulosum modo dictu, sed impium etiam creditu dicimus.

Infantes suppositiij.

An autem infantes furandi, transferendi, supponendi & permutandi daemon potestatem habeat, multa quaestione non indiget. Quod enim interdum tale quid sit, non illius potestate, sed Dei Opt. Max. permissu propter hominum peccata fieri tenendum est, in primis quando impij parentes, nulla religiosa liberorum cura habita, illos non Dei benedictione muniunt, sed daemonis maledictione obruunt. Omnes ergo, quia Dei sunt infantes, illos religiose tractare & Deo consecrare, non daemoniacis maledictionibus obijcere, ad discant.

LIBER SEXTVS.

DE STERILITATIS CAUSIS DI-
uersis, & de præcipuis matricis ægritudinibus, omni-
umq; horum curis varijs.

CAPVT I.

De sterilitate virorum & fœminarum, eiusq; causis & signis.

Sterilitatem, de qua in præsentiarum dicere insti-
tuimus, non modo pariendi in mulieribus, sed in viris quid.
quoq; generandi & semen fœcundum emittendi, cor-
rigibili aliqua de causa contractam impotentia &
difficultatem dicimus. Hanc Aristoteles obessoribus

2

viris

viris & feminis in primis tribuit, propter genitalium membrorum malam proportionem & indispositam habitudinem, utpote in quibus semen prouocetur remotius, & vitalis Spiritus in illo conclusus propter eam moram euaneſcat citius. Ceterum non modo ea corporis habitudo, ſed inſuper multa alia quoque eius difficultatis exiſtunt cauſa. Cum enim videamus ſape coniuges coniunctos non generare, diſiunctos autem generare utroſque & contra, eos qui coniuncti generant, diſiunctos, ſecundos non eſſe, aliquid certe cauſa ſub eſſe oportet. Quare de his quae notiora ſunt in medium aſſerre, non inutile fore exiſtimamus: externa enim & interna quae hic concurrunt cauſae multa ſunt.

Ut autem in multis externis habet ſua adiumenta ſecunditas, velut in diata conuenienti, temperatura aeris conſueſta, thermis natura calidioribus, quales ſunt Heluetica & Valleſiana, cum aquis Empſiacticis: ita ſterilitas quoque & generandi difficultas plurimum ex illis opus habent, veluti ex inconuenienti diata, aſſueti aeris permutatione, & glacialis aquae potu & balneis. Deinde ex habituſine genitalium membrorum ſterilitas quoque, aſſimari poteſt: ſit enim ut his non paucae agriſtudines accidant, propter quas non modo ſteriles & generandi impotentes, ſed & coniugibus cohabitare inepti coniuges ſiant. Quo loco reſtrictio oriſicij matricis plurimum incommodat, quae ſit ut non modo retenti menſes generationem impediunt, ſed inſuper alia quoque plurima mala pariant. Rurſum cum genitalia membra per ſe aut nimis patula aut reſtricta ſunt, eoque neque conceptui neque generationi conueniunt. Retentio menſtruorum idem facit, quae matricem multum infeſtat, & ſemen in utero proiectum propter copiam malorum humorum ſuffocat. Ex mulieribus quoque quae plus nimium viragines, et ex viris qui plus ſatis effeminati ſunt, generationi minus idonei ſunt. Haec enim purgationibus menſtruis & humoribus nutritiuis in vniuerſum ſere carent: illi autem nimis frigidi & humidi generatiua virtute praeditum ſemen proijcere nequeunt. Huc pertinet & attractiua

matricis

matricis virtus debiliior, & eiſdem permutatione celerior. Nam attractiua & expulſiua matricis virtus aut robuſtior aut debiliior, ex aequo difficultatem generandi pariunt. Matricis quoque, agriſtudines, tumores, inſtammationes, ulcera, apoſtemata, acetabula rupta, menſes copioſi aut retenti, & quae his ſunt ſimilia, eiſdem difficultati multam cauſam praeſent. Venas quoque poſt aures ſitas (utpote quae viam ſpiritibus praeſent, quos ſemini cerebrum communicat) reſectas, Hippocrate monente, multi eiſdem cauſam eſſe dicunt. Voſſica inciſionem idem parere aſſerunt, quae tamen per ſe lethalis exiſtit. Multa etiam ſunt quae ſumpta proprie ſterilitatem inducant, veluti camphora, cicuta, & his ſimiles herbae & radices aliae, omniaque quae cerebrum, renes & teſticulos, utpote principalia generationis membra, offendant.

Huc etiam multa alia quoque pertinent, veluti nimia reſectio, inanitio, exercitia immodica, caliditas reſoluens, frigiditas mortificans. Peculiarem etiam quibusdam aquis ſterilitatem inducendi vim Theophraſtus tribuit.

Primatum inter cauſas complexionum ſere diuerſitas obinet, quando coniuges iuſta qualitatum temperatura careant. Vbi autem vel aliquantulum mixta fuerint, facilius generare poterunt. Multa quoque, aetas per ſe in viris & feminis generationem propter humorum defectum impedit, licet ſeptuagenarios & octogenarios non paucos geſerariſſe adhuc compertum ſit. Poſtremo, magna etiam ſterilitatis cauſa eſt, quae per veneficarum praſtigia contingit. Haec de notioribus ſterilitatis cauſis dixiſſe ſufficiat.

Signa autem quibus haec impraeſnandi difficultas obſeruari poteſt, exiſtunt plurima. Prima ex genitalium membrorum conſtitutione & habituſine ſumenda ſunt, veluti ſi aliquo vitio laborent, nimis patula aut reſtricta ſint, generationi agnoſcantur minus eſſe idonea. Semen quoque ſi nimis calidum aut frigidum exiſtat, quod ipſum ex vrina non modo colore, ſed ſubſtancia quoque eiſdem obſeruari poſſe aiunt. Ex habitu & colore corporis de ſterilitate & ſecunditate

Q 2 multi

Sterilitatis
cauſae ex ma-
trice.

Externae
cauſae.

Signa ſteri-
litatis.

multi etiam iudicant, ut quæ pallidiores sunt fæmina, humidiores quoque credantur esse. Si humidiores, ergo & retinendo & fouendo semini minus pares. Peculiare quorundam experimentum hoc est. Hordeo urinam cuiuspiam, de cuius sterilitate aut fecunditate inquisituri sunt, affundunt. Hoc intra decimum diem si germinat, pro fecunditatis nota: si non germinat, pro sterilitatis certo argumento agnoscunt. Alij autem siliquis vel surfuri urinam affundentes, sterilitatis notam ex eo obseruāt, si vermes in eo generari videant. Hippocrates suffimentis hoc indagare monet, ut suffutu inferius adbibito, superius per olfactum (inferius pannis obstricta muliere) obseruato, fecunditatis nota credatur esse, eo quod genitalia membra restricta non sint: si non deprehendatur, restricta matricis adeoque sterilitatis satis certa nota existat. Linimentis oculorum nonnulli idem deprehendi posse volunt, ut si linimenta colorum quorundam oculis inspersa sputum non alterent, certa constipationis adeoque sterilitatis signa sint, eo quod semini confusa membra oculi existant, utpote propter cuius emissionem immodicam iidem cito concidant. Habent & sua nonnulla vetula signa, quibus in utero coniugum maior sterilitas existat, obseruent. Matula enim manipulos duos seorsim positos, alterum alterius coniugis urina perfundunt, alterumque alterius similiter prioremque qui exaruerit, sterilitatis in eo cuius urina perfusus est, testem esse perhibent. Eadem & per fabas & hordeum experimenta sumunt, ut cuius pars citius germinat, in eo plus fecunditatis esse credant.

Notandum porro hic quoque est, mulieres fecundas & liberos generandas idoneas, citius quidem præ sterilibus habitu corporis senescere, macrescere & debiliores fieri, senectam tamen multo sanioribus iis quæ nunquam generarunt, nancisci, utpote in quibus reterorum variorum humorum copia prius aliquid pepererit, & sanitatem corporis bene constitutam infestandi maiorem occasionem dederit.

De cura sterilitatis à phlegmate profectæ.

Cognitis iam causis & signis difficultatis concipiendi in mulieribus imprægnandi in viris, & generandi in utrisque, consequens est nunc de horum quoque cura dicere. Et primum quidem si ex humido & frigido phlegmate ea difficultas contracta fuerit, ante omnia superflua ea materia sequenti syrupo præparanda & digerenda erit.

R. Radicum Rubæ maioris, ʒ. ij.
Rusci,
Asparagi,
Graminis Cyperi ana ʒ. j.
Artemisia,
Sauina,
Nepeta,
Melissa,
Balsamita,
Menta,
Scolopendria,
Capillorum Veneris,
Callitrici,
Samsuci,
Origani,
Calamenti montani,
Pulegij,
Radicum Valeriana ana M. ss.
Seminis seseleos ʒ. ʒj.
Anisi,
Carui,
Marathri,
Ameos,
Spica nardi, ana ʒ. ij.

Xylobalsami,
 Carpobalsami, ana ʒ. j.
 Liquiritia,
 Passularum, ana ʒ. j.
 Florum Anthos,
 Stachados Arabica ana ʒ. f.
 Rasura eboris,
 Calami aromatici.
 Santali rubei, ana ʒ. f.

Conquassentur hac omnia, & fiat decoctio cum aqua fontana q. s.
 & aceti ʒ. iij. & sacchari lb. iij. colentur vsque ad medietatem, &
 colatura addantur

Cinamomi, ʒ. j.

Musci grana iij.

De hoc syrupo aromatizato singulis diebus mane vncias iij. bene cali-
 das bibere oportet. Vel syrupo hunc magis dissolvere in aqua sambuci,
 pimpinella & artemisia, de singulis vncia vna sumpta, & tres vn-
 cias mano bene calidas bibere licet. Vel alium syrupum hac forma pa-
 rare poteris:

℞ Artemisia,
 Sauina,
 Menta,
 Origani,
 Calamenti,
 Hyssopi,
 Pimpinella,
 Chamædryos,
 Polytrichi,
 Florum sambuci,
 Stachados, ana m. j.
 Anisi,
 Maratbri,

Ameos,

Ameos,
 Carui,
 Seminis anethi,
 Seselios ana ʒ. f.
 Radicis asparagi,
 Rusci,
 Rubea maioris, ana lb. f.
 Cicerum rub. pugillum j.
 Spica Celtica,
 Spica nardi,
 Cyperi,
 Squinanthi,
 Calami aromatici ana ʒ. ij.

Misce, & fiat decoctio in aqua fontana, cum melle & saccharo ana
 lb. j. f. & aromatizetur per colaturam cum cinamomo & musco, ut
 est praedictum. De hoc syrupo tres haustus tribus diebus continuis be-
 ne calidi mane sumendi sic parari poterunt.

℞ Oxytelici squillirici,
 Syrupi de radicibus acetosi,
 Syrupi de artemisia, ana ʒ. j. f.
 Aquarum pimpinella,
 Faniculi,
 Artemisia ana ʒ. iij.

Ex mixtura horum tres haustus fiant.

Deinde materia hac per praedictos syropos sufficienter ad purga-
 tionem emollita, si validioris naturae vel complexionis mulier hac dis-
 ficultatem passa extiterit, hasce etiam pilulas sumere poterit.

℞ Pilularum facidarum ʒ. ij.
 Specierum Diacastorei ʒ. j.
 Diagridi grana ij.

Fiant cum syrupo de artemisia vel melle pilula xl.

Quod

Quod si autem pilularum usum horruerit, pro pilulis hac potione utatur.

R. Diacassia ʒ. f.
Electuarij diaphanicon,
Electuarij Indiana ʒ. ij.
Syrupi de radicibus sine aceto ʒ. j.

Misce cum aqua artemisia vel melissa ʒ. ij. & fiat haustus.
Vel aliter.

R. Electuarij diaphanicon,
Elect. Indi,
Diacassia ana ʒ. j.
Agarici electi ʒ. ij.
Zingiberis ʒ. j.
Salis gemma grana ʒj.

Infundantur omnia in aquam lactis caprarum & mellis rosati ʒ. j. eaq. duodecim horis infusa exprimantur, & praedictis mixta electuarijs in potum redigantur.

Si vero Electuarium siccum magis adlubuerit, tres boli sicci tali forma confiant.

R. Elect. diaphanicon,
Elect. Indi,
Diacassia ana ʒ. ij.
Saccari albi q. s. & fiant tres boli de aurati.

Si nec hoc placuerit, hanc in tabulis confectionem preparare poteris.

R. Rosarum rubearum,
Cinamomi,
Zingiberis ana ʒ. j.
Santali albi & rubri ana ʒ. f.
Hermodylorum,
Esula ana ʒ. j. f.
Diagridij,

Turbit,

Turbit, ana ʒ. ij.

Mastiche ʒj.

Sacchari albi lb. f.

Dissoluantur omnia hac cum succo vel aqua artemisia, & aliquot infusa horis exprimantur, & confectio in morsellis vel tabulis fiat.
Dosis sit ʒ. f. vel ʒ. v.

Vel si placet, de modo dictis pulueribus sumes, & saccharo albo trito aequali pondere miscebis, & trageam conficies, de qua ʒ. j. singulis mane in iusculo cicerum bene calidam praebebis. Quidam folia Senae trita ʒ. ij. f. ad hanc formam praebent. Ceterum solutiva huiusmodi, peritorum medicorum consilio pro eorum qualitatibus quibus hac tribuuntur sunt temperanda.

Expurgata iam sufficienter praedictis medicaminibus eiusmodi materia, proximum erit ut usus thermarum sequatur, ex quibus quoties mulier ascenderit, de theriaca communi vel Mithridatio ʒ. j. in aqua artemisia sumat, vel si magis placet, de sequenti confectione sumat aliquantulum.

R. Specierum, Tryphera magna sine opio,
Diaplyris,
Diambre,
Diamusci,
Diasatyrii, ana ʒ. f.
Rasurae eboris,
Seminis mercurialis ana ʒ. ij.
Coaguli leporis, & matricis eius, ana ʒ. f.
Sisileos ʒ. f.
Sacchari albi lb. f.

Dissoluantur cum aqua melissa, & his rite coctis addantur, conserua corticum citri ʒ. j. & conserua anthos ʒ. f. fiat confectio crassiuscula in morsellis.

Primaria autem eius dum thermis utitur cura sit, ut certa & conuenienti diata frugalique victu utatur, cuius praescriptio a pe-

R rito

rito medico semper petenda erit.

Quod si autem eiusmodi thermas mulier habere nequeat, balneum illi ex sequentibus herbis in aqua coctis parari poterit,

R. Artemisia,
Betonica,
Chamaepityos,
Chamaedryos,
Chelidonia,
Gallitrici,
Foliorum lauri,
Malua,
Amarici,
Melissa,
Nepeta,
Origani,
Oximi,
Pulegij,
Rosmarini,
Savina,
Meliloti,
Hyperici,
Hyssopi,
Chamaemali, ana M. j.
Carui,
Cumini,
Sileris montani,
Anisi,
Aethi, ana ʒ iij.
Seminis lini,
Fenograci, ana ʒ ij.
Radicum consolida maioris,
Valeriana,

Petro-

Petroselini, ana lb. j.

Sulphuris ʒ j. s.

Salis ʒ ij.

Aluminis ʒ j.

Mixta omnia sacco concludantur, & in aqua bulliant. Quarto autem die de nouo semper balneum hoc erit instaurandum. Hoc balneum quoties reliquerit, de theriaca communi vel Mithridatio ut prae dictum est, sumat, lecto decumbat, & si qua potest, sudorem prouocet. Vel confectione praescripta eodem modo mane & vespere utatur.

Vbi autem hoc balneo uti parum commodum fore videbitur, se lecta quadam ex praedictis herba colligi, & ex his fomenta poterunt fieri.

Ceterum quando omnia haec phlegmaticum humorem sufficiens expurgare non potuerint, pessarium hoc modo paratum singulis noctibus illi adhibere proderit: quo tandiu utatur, donec phlegmaticis humoribus superfluis se liberatam esse senserit.

R. Artemisia,
Savina,
Maiorana,
Dittamni,
Absinthij, ana ʒ. s.
Anisi,
Ameos,
Ruta
Corticum thuris, ana ʒ j.
Pulpa colocynthidis ʒ ij.

Fiat puluis, & subigatur cum succo Mercurialis vel Chamaedryos, fiat pessarium.

Porro inter omnia medicamina matricem astringendi vix aliud magis quam sequens illud probari putamus.

R. 2 Acacia,

R. Acacia,
 Balauftiorum,
 Capicum glandium,
 Scoria ferri,
 Menta,
 Lilij,
 Corticis lentisci, id est, arboris mastiches,
 Corticis olibani,
 Anthera,
 Sumach,
 Tartari,
 Spica, ana 3. s.

Misce & fiat puluis, ex quo cum succo acetose vel virga pasto-
 ris seu millefolij fiant pessaria.

Fœtor matri-
 cis quomodo
 curandus. Quoniam vero aliquando fit ut propter nimis frigidum & hu-
 midum phlegma, matrix semen non modo retinere nequeat, sed eti-
 am diro fetore offendat, tunc sequenti medicamine est utendum.

R. Galla,
 Nucis muscata, ana 3. iij.
 Caryophyllorum 3. j.
 Musci 3. s.

Terantur, & cum vini rubei lb. j. dissoluantur. His cum mu-
 lier uti voluerit, bene calidis genitalia membra abluat, pannosq;
 immersos imponat, in primis autem hoc cubitum itura faciat.

Quod si magis efficax matricem astringendi medicamen placue-
 rit, hoc ipso uti licebit.

R. Radicis consolida maioris,
 Aluminis,
 Balauftij,
 Myrrha,
 Olibani,
 Mastiches,

Colo-

Colophomia,
 Boli Armenia,
 Galarum cupressi,
 Cornucervi vsli, ana 3. j. s.

Terantur omnia, & in puluerem redigantur, cuius dimidia pars
 vel totū bulliat in vino rubeo austero, mixto aceto modico. Ea de-
 coctione bene calida mulier genitalia abluat. Puluerem etiam sic-
 cum ijs inspergere poterit, pānumq; aliquoties complicatum ea de-
 coctione madefactum imponere.

Quod si hoc quoq; nihil aut parum prastiterit, sequenti in super-
 pessario ad hunc modum parato utendum erit.

R. Aluminis scissilis,
 Myrrha,
 Ligni aloes,
 Pilorum leporis incisorum,
 Ruta,
 Baccarum lauri,
 Doronici,
 Nucum cupressi ana 3. s.
 Storacis calamita 3. ij.
 Ambra 3. j. s.
 Moschi 3. s.
 Gallarum,
 Mastiches,
 Aluminis saccharini, ana 3. ij.

Mixta in puluerem redigantur, & cum oleo myrtillorum fiat
 pessarium.

CAPVT III.

De cūra sterilitatis, à biliosis matricis humiditatibus oborta.

Quando à cholera impragnandi difficultas fuerit, ante omnia
 conueniens diata instituenda erit, & mediocris vsus omnium

R 3 eorum,

eorum quæ hominum vitæ necessariò inferuiunt, puto, somni, vigilia, motus, quietis, cibi, potus, aeris & similitum, ut ad frigidum & humidum declinent omnia. Deinde post aliquandiu tentatum harum rerum conuenientem usum vena malleoli vtriusque pedis aperienda erunt, in primis vero quando sanguine mulier abundauerit & bilior visus fuerit. Nimum tamen sanguinem non mittat, quoniam sanguis, ut vulgo dicunt, frenum est cholera. Post venæ sectionem sequente syrupo cholericæ humores erunt præparandi.

℞ Symplicis acetosa simplicis,
Oxyacchari simplicis,
Endiuia, ana ℥. j.
Aquarum Cichorii,
Lupulorum,
Buglossi, ana ℥. ij.

Misce cum sandalo citrino, cinamomo & macis q. s. & ut potius aromatizetur. De potu hoc singulis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, & tribus ante cenam horis, aut quotiescunque hoc necessarium fore videbitur, certam illi portionem propinabis. Vel si placet, pro potu hoc decoctionem hanc potes illi præbere satis calidam.

℞ Florum buglossi,
Borraginis,
Rosarum rubearum, ana M. s.
Violarum,
Lactuca,
Foliorum papaueris albi,
Endiuia,
Scariola, ana M. j.
Seminis endiuie,
Lactuca, ana ℥. s.

Quatuor seminum frigidorum ℥. vj.

Misce, & fiat decoctio in aqua fontana q. s. vel cum vini granatorum ℥. j. s. & aceti ℥. iij. Addantur sacchari lb. ij. & aromatizetur

zetur cum santali citrini, cinamomi & ambre ana ℥. j. Vtatur hoc syrupo mane & vespere dosi vnciarum trium.

Iam superflua materia humorum cholericorum ad purgationem præparata, sequenti haustu erit expurganda.

℞ Cassia nouiter extracta, vel
Manna electa ℥. j.

Temperentur decoctione sequenti:

℞ Capillorum Veneris,
Florum buglossi,
Violarum,
Prunorum,
Tamarindarum,
Electuarij de succo rosarum, ana ℥. ij.

Misce cum prædicta decoctionis ℥. iij. & fiat haustus vnus.

Vel ℞ Rhabarbari electi ℥. ij. Spica nardi grana vj. infundantur in lac caprinum cum vino albo pauco, & x. horis infusione facta exprimantur. Eius autem colatura ℞ ℥. iij. & Syrupi de rosæ Persicis ℥. j. s. & ex mixtis illis fiat haustus vnus.

Si potus hic non adlabescit, bolus illi sequentem sic confectum præbebis.

℞ Electuarij de succo rosarum,
Diamanna, ana ℥. iij.
Sacchari albi, q. s.

Bolus deauratus in tres partes diuisus fiat.

Quod si autem citrina vel vitellina Cholera hanc difficultatem matri-
trici peperit, sequentibus solutius mixtis erit vitendum, certo pon-
dere pro periti medici consilio sumpto, ex

Citrina vel vitellina Cholera quomodo purganda.

Electuario Diaphaniconis,
Electuario Indi,
Pilulis de rhabarbaro, &
Aggregatiuis.

Expurgatis deinde sufficienter superfluis humoribus, matricis natura

natura & habitudo rursus sequenti erit confirmada medicamine.

R. Specierum diatriasandali 3. ij.

Rasura eboris,

Visci quercini,

Pulueris genitalis tauri,

Matricis leporis, ana 3. ij.

Sacchari albi lb. f.

Dissoluantur cum aqua rosarum, & confectio in morsellis fiat.

Vel aliter.

R. Conserue rosarum 3. f.

Borraginis,

Florum nenufaris,

Buglossi ana 3. iij.

Specierum, Diarhodon Abbatis,

Diatriasantali,

Aromatici rosati, ana 3. j.

Margaritarum,

Pulueris gemmae,

Rasura eboris,

Visci quercini, ana 3. f.

Species omnes hæc dissoluantur cum syrupo rosarum q. s. & fiat mixtura & electuarius deauratus.

His omnibus rite expeditis, sequenti balneo lauet, quod hoc modo pareatur.

R. Vtriusque malua cum radicibus,

Matris violarum,

Rosarum rubearum,

Nenufaris,

Foliorum cotoni ana M. j.

Fenogreci lb. f.

Salis communis,

Aluminis rocha ana 3. ij.

Incidentur

Incidentur herbae omnes minutatim, & sacco conclusa in aqua, in qua mulieri insidendum est, bulliant. Huius balnei usus singulis annis per tres aut quatuor continuas hebdomadas esse poterit. E balneo autem quotiescunque exiuerit, pondus auellanae nucis de electuario confortatiuo praescripto sumere debet.

Suffitum etiam hunc interdum à balneo pro vtero faciat.

R. Santalorum omnium, ana 3. j. f.

Syracis calamitæ 3. ij.

Ambra grana 3. j.

Rosarum rubearum,

Florum nenufaris,

Violarum, ana 3. j.

Conquassentur cum aqua rosarum, & trochisci fiant.

Unguento item Galeni vel sandalino lumbos & matricem aliquoties perungere non inutile erit.

Pessarijs etiam sic paratis nocturni poterit.

R. Medulla cruris vituli,

Cerebri cerui,

Butyri vaccini,

Adipis caprinae,

Seminis mercurialis, ana 3. f.

Acaciae,

Hypoquistidos,

Santali rubei,

Syracis liquidae,

Cornu cerui vsti, ana 3. f.

Incorporentur cum oleo rosarum & lana pura, fiantque pessaria.

CAPVT IIII.

De cura sterilitatis, si à matricis sanguineis humoribus superfluis proueniat.

Quoniam vero non ex phlegmate modo & cholera abundantibus sterilitas inducitur, sed ex nimio sanguine quoque contrahitur,

tur, eidemque interdum reliqui humores etiam nimij vel corrupti miscentur, primum per vrina iudicia dispiciendum erit, quisnam ex illis humoribus abundet. Si sanguinem solum abundare deprehenderit, tunc talis erit instituenda dieta, quæ sanguinem minuat, & modicum illi alimentum ministret. Si humorem cholericum inesse senserit, dietam ad frigidiorum modum instituet. Si phlegma in eo abundauerit, ad siccum dietam temperaturam diriges. Sic enim fiet, ut ad conuenientem purgationem ea superfluitas cuiuscunque tandem humoris fuerit, sensim præparari possit. Quia vero sanguinem prædictis humoribus permixtum, ab iisdem purgandi ratio vulgo nota non est, ea à peritioribus est petenda medicis: nos quod ad sanguineorum humorum minuendam copiam pertinet, hic prosequemur tantum.

Quando itaq; in mulieribus sanguinis abundantiam conceptum impedire constat, primum vena malleoli in utroque pede aperiantur & iusta sanguinis imminutio fiat. Quo facto balneum ex talibus herbis erit præparandum, quæ ad frigidum omnes declinent. Post balneum autem in his tabulis uti debet mulier.

- R. Cinamomi,
Seminis mercurialis,
Rosarum rubearum,
Limaturæ eboris,
Margaritarum præparat. ana ʒ. j.
Coralli rubei præparati,
Pulueris de gemmis, ana ʒ. ij.
Santalorum omnium ʒ. f.
Sacchari lb. f.

Dissoluantur saccharum in aqua rosarum, & decoquantur omnia usq; ad consumptionem aquæ rosarum: quo facto, addatur conferva rosarum ʒ. j. mixturæque omnibus ut decet tabula deaurata fiant.

Electuarium etiam huic vsui valde accommodatum, de quo ante cibum

cibum nucis auellane pondere semper sumat, hoc modo præparari poterit.

- R. Conserua rosarum ʒ. j.
Buglossi,
Borraginis ana ʒ. ij.
Specierum diatriasantali,
Diarhodon abbatis, ana ʒ. iij.

Misceantur species hæc cum Syropo rosarum, & incorporentur omnia simul, & deurentur cum solijs auri q. s. & fiat electuarium.

Fomentari etiam utile erit super sequentium specierum decoctione in aqua pluuiali facta, vel in qua chalybs extinctus sit.

- R. Rosarum rubearum,
Gallarum,
Sumach,
Seminis plantaginis maioris cum folijs,
Consolidæ maioris, ana M. f.
Terra sigillata,
Boli Armenie,
Aluminis rocha, ana ʒ. f.

Ex præscriptis speciebus puluis quoq; fieri & in prædicta aqua bullire poterit, qua mersus complicatus aliquoties pannus, lumbis & genitalibus bene calidus imponi debet.

Emplastrum quoq; sequens prædicto modo calidum similiter imponi poterit.

- R. Musci grana vj.
Santali citrini,
Rosarum rubearum ana ʒ. f.
Olei rosarum ʒ. j. f.
Misce, & fiat emplastrum.

L I B E R
C A P V T V.

Decura sterilitatis, ex melancholico humore natæ.

S Imelancholicus humor abundans sterilitatis causa fuerit, diata ante omnia ad calidum & humidum declinans erit instituenda. Frons quoque exporrigenda, & quantum fieri potest indulgendum gaudijs, omittendi vero mærores, & fugienda omnis tristitia. Tum sequente syrupo superfluus humor ad purgationem præparandus & emolliendus erit.

R. Syrupi acetosi de radicibus ℥ij.
Fumi terræ ℥j.
Aquarum scolopendria &
Artemisia ana ℥ij.

Misceantur hæc & aromatizentur cum cinamomo, & fiat Syrupus clarus.

Vel aliter.

R. Aquarum buglossæ,
Pimpinella,
Fumi terræ,
Artemisia,
Scolopendria, ana ℥ij.
Æceti ℥j.
Sacchari albi ℥iiij.

Hæc cum cinamomo aromatizata, luli b fiant, cuius dosis sit ℥ iiij.

Vel aliter.

R. Calaminthæ,
Origani,
Stichadis,
Eupatorii,
Florum borraginis,
Artemisia,
Buglossi,
Chamadryos ana ℥ s. f.

S E X T V S.

71

Scolopendria M. f.
Corticum genistæ,
Fraxini, ana M. f.
Passularum ℥j.
Misce, & fiat decoctio cum
Epithymi ℥j.
Sacchari ℥j.
Mellis despumati ℥. s.
Æceti ℥ij.

Aromatizetur decoctio hæc cum cinamomo. Dosis sit cum prædictis aquis ℥j. f.

Præparata ad purgationem his syrups & emollita materia, consequens est eandem hoc medicamento expellere.

R. Cassia nouiter extracta,
Manna, ana ℥ s.

Dissoluantur hæc sequenti decoctione.

R. Capillorum Veneris,
Florum borraginis,
Buglossi,
Violarum,
Chamadryos,
Lingua ceruina, ana M. f.
Passularum ℥ s.

Misce, & fiat decoctio in aqua, cui addæ
Cinamomi ℥j.
Cassia extracta,
Manna,
Confectionis hamech, ana ℥ ij.
Syrupi violarum ℥j.

Misceantur omnia, & fiat medicamentum solutiuum, cuius dosis sit ℥j. f.

S 3 Vel

Scolo-

Velaliter.

R. Confectiones hamech 3 iij. f.
Sacchari q. s. & fiat deauratus bolus trifariam diuisus.

Pilulis Laxuli etiam vti licebit, quarum dosis sit 3. j.

Expurgata materia superflua, proximum est conuenientibus & ad rem pertinentibus vti balneis, qua hoc modo paranda erunt.

R. Chamamali,
Meliloti,
Chamadryos,
Chamaepithyos,
Hyssopi,
Foliorum lauri,
Lauendulae, ana M. ij.
Artemisia M. iij.
Maluauiſci cum radicibus M. v.
Seminis lini,
Fenograci, ana ℥. j.
Radicum valeriana ℥. f.

Omnia haec incendantur, & conclusa sacco bulliant, cui mulier deinde insideat.

Post balneum autem, vel singulis diebus mane & vespere, certam particulam de sequenti confectione comedat.

R. Specierum de lapidibus pretiosis 3. ij.
Seminis Mercurialis,
Limatura eboris, ana 3. j.
Pudendi tauri,
Coaguli leporis cum matrice, ana 3. ij.
Sacchari albi ℥. f.
Dissolue cum aqua
Buglossi, & adde
Conseruarum buglossi 3. f.

Borraginis

Borraginis 3. iij.

Cinamomi 3. j.

Puluerizanda puluerizentur, & confectio in morsellis fiat.

Quod si autem praescripti balnei vsus accommodus non fuerit, somenta tamen ex praescriptis speciebus fieri poterunt, semper adhibito praecedenti hoc electuario.

Ceterum post balneum vel somnitationes, his quoque pessarijs vti noctu & quouis alio conuenienti tempore, non erit inutile.

R. Costum puluerizatum, & cum oleo rosarum & bombyco pessarium confice. Vel cum sanogracio & adipe anatis. Vel cum seminibus asparagi & adipe anseris. Vel cum oleo violarum, musco & seminibus praedictis.

CAPVT VI.

De cura sterilitatis, à nimia caliditate, siccitate, humiditate, & frigidityate profectæ.

Inter alia cōcipiendi & generandi impedimēta, non minima causa est, nimia matricis siccitas. Ea autē causa obseruata rerum omnium vsus ad humidiores temperaturam dirigendus est, ita tamen, ne corpus per haec debilitetur sed confirmetur. Itaque his tabulis frequentius vti perutile erit.

R. Sacchari albi ℥. j. f.

Amyli 3. iij.

Saccharum dissoluatur cum aqua rosarum, mixtoq; amylo fiat decoctio cum amygdalorum dulcium 3. iij. & oleo pauco, fiantq; morselli.

Mirè vtile est etiam lac caprinum recens mulgendo extractum cum mellis aut saccharo mixto bibere.

Balneum quoque hoc mirè conueniet. R. Capita veruecum, quae bulliant in abeno aqua pleno consque donec ab ossibus caro resoluatur penitus: quo facto, insuper

R. Foliorum vitis musca: illa,

Salicis,

Salicis,
 Violarum,
 Chamamali,
 Melilori ana M. ij.
 Maluauisci cum radicibus M. vj.
 Fænogræci,
 Seminilini, ana lb. ij.
 Radicum valeriana lb. j. s.

Misce omnia, & ex sufficienter bullitis fiat balneum. Poterit autem & encathismi vice instrui, ut vel in illo mulier infideat, aut ut somenta ex eo faciat. Post balneum autem vel somenta de hac confusione proximis ante cibum horis buccellam sumere licet:

R. Specierum diarhodon abbatis 3. ij.
 Seminis mercurialis,
 Rasura eboris, ana 3. ij.
 Matricis leporis 3. ij.
 Seminis bombacis,
 Tragacanthæ,
 Gummi Arabici ana 3. s.
 Sacchari albi lb. s. in aqua buglossi dissoluti,
 Conseruarum buglossi,
 Borraginis, ana 3. j.
 Misce, & fiat deaurata confectio.

Inprimis vero opus erit matricem humectare, quod partim fiet per somenta inferius in concluso sedili adhibita, partim autem per pessaria sic preparanda.

R. Medulle cruris vacca,
 Adipis gallinae, ana 3. s.
 Syracis liquida 3. ij.

Possunt insuper addi olei amygdalorum dulcium 3. iij. fiantq. cum lana pessaria.

Quod si autem propter nimiam caliditatem conceptus impediatur

diatur, ut aut corpus complexionis nimis calide, aut genitalia ipsa infestata sint, tunc ante omnia cōuenienti venarum incisione facta, malleoli in sinistro, & hepatica in dextro pede, hic calor minuendus erit. Deinde etiam purgationibus quantum satis est, erit utendum, quibus tamen pro præparandis calidis humoribus hæc potio erit præmittenda.

R. Herbarum plantaginis maioris,
 Endiuia,
 Capillorum Veneris,
 Polypodij,
 Fumi terræ, ana M. s.
 Rosarum rubearum,
 Florum violarum,
 Buglossi,
 Nenufaris,
 Borraginis, ana p. j.
 Passularum 3. s.

Mixta omnia cum aqua fontana q. s. ad medietatem vsque decoquantur, colentur, & colatura addatur sacchari albi q. s. & aromatizetur cum

Cinamomi,
 Rasura eboris,
 Corallorum rubeorum præparatorum,
 Santali rubei, ana 3. s.

Ex prædicta decoctione sumantur 3. iij. & misceantur cum
 Rhabarbari electi puluerizati 3. ij.
 Serapij de epithemo 3. s.
 Cassia nouiter extracta 3. j. s. vel manna 3. j.
 Vel aliter.

R. Elect. de succo rosarum 3. iij.
 Cassia nouiter extracta,
 Diasene, ana 3. ij.

T Misce

Misce cum prædicta decoctionis vel aqua endiuia $\mathfrak{z}$ j. s. fiat potus.
Vel aliter.

R. Syrapide rosis persicis $\mathfrak{z}$ j.
Syrupi de floribus persici $\mathfrak{z}$ s.
Trochiscorum de agarico $\mathfrak{z}$ j.
Cassia nouiter extracta $\mathfrak{z}$ ij.
Aquaturn buglossæ &
Borraginis ana $\mathfrak{z}$ j.
Misce, & fiat haustus vnus.

Pessaria quoq; parari & supponi poterunt, cum succo mandragoræ,
mastyche, myrrha, camphora & gummi Arabico præparata.

Si vero caliditas non excedat, sed temperatior fuerit, tunc emplastris umbilico & pudendis impositis, quod abundat, adhuc imminuendum erit, veluti vnguento santalino formaliquida & crassa decocto. Breuib; eo modo procedi potest, vt supra de cholera vel bile & sanguine præscripsimus.

At si frigiditas & humiditas genitalia membra nimis infestauerint, eorum superfluitas primum ad purgationem emollienda & præparanda erit, per remedia ad calidum et siccū declinancia, prosequens syrups præscripto.

R. Herbarum artemisia,
Betonica,
Melissa,
Pulegij,
Maiorana ana M. j.
Radicum enula campana,
Cyperij,
Saryrij,
Cij,
Feniculi,
Asari ana $\mathfrak{z}$ ij.

Seminis

Seminis anisi,
Amomi,
Liquiritia,
Rubea tinctorum,
Pastinaca,
Sileris montani,
Cumini ana $\mathfrak{z}$ j.
Passularum $\mathfrak{z}$ j.
Aqua fontana q. s.
Sacchari vel mellis despumati q. s.

Misceantur omnia, & post colaturam aromatizentur cinamomo,
& oxymel squilliticum adijciatur. Dosis huius sunt $\mathfrak{z}$ iij.

Vel aliter.

R. Elect. Indi $\mathfrak{z}$ j.
Cathartici imperialis $\mathfrak{z}$ s.
Aquaturn buglossi &
Borraginis ana $\mathfrak{z}$ j.

Misce, & fiat haustus. Vel dissolue cum prædicta decoctionis $\mathfrak{z}$ iij. & fiat itidem haustus vnus.

Pilularum fœtidarum & ex rhabarbaro cōfectarum itidem hinc
usus esse potest.

Sufficienter purgatione facta, pilulis hoc modo paratis $\mathfrak{z}$ j. sumpta, cubitum itura vtantur.

R. Ligni aloes,
Xylobalsami,
Sileris montani,
Asari,
Masticis,
Nucis muscata,
Seminis anisi,
Feniculi ana $\mathfrak{z}$ j.

T 2

Spica

Spica nardi,
Calami aromatici,
Galbani, ana 3. s.
Myrobalanorum chebulorum,
Belliricorum, ana 3. vj.
Aloes 3. ij.

Misce cum Syrupo de rosis Persicis, & fiat massa pilularum, quarum dosis sit 3. j. Breuibus, eo modo procedi potest, ut supra in cura pblegmatis monuimus.

CAPVT VII.

De generalibus quibusdam præceptis, virorum & fœminarum sterilitati curandæ inferuentibus.

Virorum & fœminarum sterilitatis cura magna pars in vsu rerum externarum sita est, quem tamen ita moderatum esse iubemus, ne corpus ad obesiorem habitudinem propellat, quia & pinguedo plurimum fecunditati officit. Horrida macies etiam multo in hac causa vitio carere nequit. Quare in vtriusq; his, alimentis temperatioribus, quibus minus inflati natura insit, erit vtendum. Vino modico, cibo autē frugali & temperato. Principaliter vero mulieres complexionem & habitudinem matricis obseruent, & mensibus suis cautē intendant, ne his fluentibus, aut purgata iam, victu vtantur inconuenienti, sed talibus fruantur potissimum, quibus expulsiua vim inesse constat, qualia sunt, apium, petroselinum, fœniculum, pimpinella vulgò Germanis dicta, cum similibus herbis & eiusdem naturæ radicibus. Caterum vt ad omne casum beneinstruata qualibet esse possint, contrariam cuius corrupta matricis complexionem dābimus antidotum.

Et primum quidem quando matrix nimia frigidityte infestata fuerit, mensum sit retentio, ex male disposita cibi potusq; ratione cōtracta, vnde dolores circa lumbos, renes, genitalia, per tergū reliquaq; corporis membra sentiuntur continui, frigusq; subinde infestant horrida. His autē sic habentibus seruiunt quacūque calidi-

oris

oris naturæ existunt, in primis vero therma sulphure abundantes, quales Heluetiorum præcipue existunt Badenses dicta. Syrupo autem vel potione pro præparatione expurganda huius materiæ, primum vti perutile erit huiusmodi.

R. Syrupi de artemisia 3. j.
Oxymelitis compositi 3. s.
Aquarum artemisia &
Melissa, ana 3. j.
Miscendo fiat haustus vnus.

Pro expurgatione autem hoc potu vtendum.

R. Benedicta laxatiua,
Cassia noniter extracta, ana 3. iij.
Aquarum pulegij &
Artemisia 3. j. s.
Miscendo fiat haustus vnus.

Diacastoreum etiam ad hunc vsu probatur.

Omnes quoq; cibi earum aromatibus quæ calefaciendi naturam habent, condiendi sunt, puta pipere, zingibere & similibus. Breuibus, eo modo procedendum vt supra in curanda sterilitate pblegmatica docuimus.

Deinde si nimia caliditate & siccitate matrix infestata fuerit, fluent sapius menses, acuti tamen, ita vt pudenda quoq; afficiantur & exulcerentur sapius. In hoc casu, & dieta, & medicamina, omniumq; externarum rerum vsus ad frigidum & humidum reuocandus erit, vt & supra dictum in cura sterilitatis ex bilis abundantia.

Quia vero & à conclusa ventositate sæpe conceptus impeditur, cibo potusq; non instante sed ventositatem dissipante, erit vtendum, eoque procedendum ordine vt supra de mola ventosa curanda docuimus. Et hac de iis quæ sterilitatem rectificant, sufficenter dicta sint.

Nunc quæ fecunditatem promouent & inducunt, in hac tractatione omittenda non sunt. Multa hic eximie vtilia à veteribus & recentioribus sunt prodita medicis, quorum quæ delectissima sunt, colli-

Adminicula
fecunditatis.

gere, & in medium asferre, non sine mulcorum fructu, perutile esse
dudimus.

Suffitus.

Suffimenta primū pruna iniecta, & ad matricem directa plu-
rimis hac placent.

℞ Nucum cupressi,
Nucis muscata,
Mastiches,
Thuris,
Ladani,
Myrrha,
Galbani,
Bdellij,
Baccarum lauri, ana ʒj.
Styracis calamita,
Styracis liquidi, ana ʒij.
Caryophyllorum,
Carui ana ʒ. s.
Ambra grana ij.
Crocij ʒj.
Musci grana v.

Misceantur omnia hac cum oleo spica odorifera, fiant que tro-
chisci, quibus mane adhuc ieiuna & vespere cubitum itura mulie-
res suffiantur. Hinc & pessaria commoda confici quoq. poterunt.

Vnguentum.

Vnguento etiam sequenti genitalia perungere proderit.

℞ Styracis calamita ʒj.
Crocij,
Mastiches,
Ladani,
Myrrha, ana ʒj.

Misce cum oleo spica Rosarum & cera alba q. s.
Et fiat linimentum.

Profunt in hoc casu & leporum assata cerebra.

Non-

Nonnulli autem vtuntur adipe anatum, anserum, gallinarum,
cernorum & similibus, quibus præscriptis miscent species, & tro-
chiscos faciunt suffitui faciendo idoneos.

Suffumigijs etiam sequentibus præscripto modo vti licebit.

Suffumigia.

℞ Ladani puri ʒj.
Styracis calamita,
Olibani, ana ʒj.
Ligni aloes,
Sauina sicca, ana ʒj. s.
Ambra grana iij.
Musci grana vj.

Misceantur & terantur omnia, & fiant pistillo calido trochisci,
ex quibus supra prunas iniectis per embotum suffumigatio fiat. Ex
massa horum & pessaria confici poterunt.

Vel aliter:

℞ Ladani ʒj.
Styracis calamita ʒj.
Caryophyllorum,
Ligni aloes,
Rosarum rubearum, ana ʒ. ij.
Ambra ʒ. s.
Musci grana vj.

Terantur omnia hac, & trochisci prædicto modo fiant. Non-
nulli horum etiam aqua rosarum dissolui poterunt, eaq. os matricis
ablui. Hinc & pessaria parari possunt.

Aliud mirè vtile.

℞ Rosarum rubearum ʒj.
Thuris,
Mastiches,
Myrrha,
Sanguinis draconis,

Boli

Boli Armenia,
Myrtillorum, ana ʒ. ij.
Syracis calamita ʒ. j.
Ladani ʒ. f.
Ambrae,
Musci,
Ligni aloes,
Caryophyllorum,
Balsami artificialis,
Spica nardi ana ʒ. f.

Terenda terantur, & praedicto modo trochisci fiant, quorum per embotum ʒ. j. suffiatur.

Veteribus quibusdam pro vero quasi receptum erat, mulieres quae radicibus aristolochiae cum assata vitulina carne sapius vescerentur, certo ferè masculam sobolem concipere posse.

Sed ex recentioribus plures talia pessaria septimo die post mensum diffuxum pro conceptu rectificando supponere admonent.

R. Radicis gentianae,
Croci,
Myrtillorum,
Aloes, ana ʒ. ij.
Oleilini q. f.

Et fiat pessarium, cuius usum paucis diebus conceptum sequi perhibent.

Galenus autem castoreum recens & pipere quoduis xij. grannorum hordei pondere sumptum, succo pulegij, mixta in vino cretico vel maluatico bibere consulit. Idem ille matricem leporis siccata & tritam in vino maluatico sumptam, probari quibusdam refert. Sed recentioribus nonnullis medicis praescripta suffumigia plurimum probari certum est. Horum etiam dum mentionem facimus, nihil nobis cum vetularum quarundam praestigij, & demoniacis circa hanc rem artibus rei esse, omnibus notum esse cupimus. Sed

bae-

haecenus de ijs quibus externa sterilitas auerti, & fecunditas inuari potest, dixisse sufficiat.

Restat & de ijs paucula dicere quae internè adhiberi possunt. Interna fecunditatis adiumenta. Quia enim coniugum fecunditas, Veneris fastidio, & impraegnationi impotentia, seminumque infirmitate, vel naturae vitio, vel malorum artium praestigij contracta, plurimum impediri potest, omnia haec quomodo corrigenda sint sequentium medicamentorum praescriptis formulis exponemus.

Pulvis autem huic rei accommodus primum talis fiat:

Pulvis.

R. Testiculorum vulpis,
Castorei,
Matricis leporis arida, ana ʒ. ij.
Zingiberis ʒ. f.
Galangae,
Piperis longi, ana ʒ. ij.
Sacchari pro pondere omnium.

Misce, & fiat pulvis, de quo plenum cochleare vnum singulis diebus mane & vespere cum vino maluatico sumendum.

Electuarium etiam multum probatum, viris faeminisq. perutile, singulis diebus mane ieiunis vespereq. cubitum ituris pondere aeuellanae nucis sumendum, hoc modo erit parandum.

Electuarium.

R. Testiculorum vulpis mundatorum ʒ. vj.
Cicerum rubeorum,
Menthae,
Satureiae,
Erucae sylvestris,
Radicis acori,
Pastinacae sylvestris,
Radicis gladioli,
Melissae,
Nasturcij,
Ozimi,

V

Pule-

Pulegij,
Vrtica,
Feniculi, ana ʒij.

Omnia bene mundentur, et in ouino lacte decocta quam optimè pifletur, & ad preparationem huius electuarij conseruetur. Deinde

R. Ex cerebri columbarum,
Gallarum,
Gallorum,
Passerum,
Anatum,
Fasionarum,
Testiculorum tauri,
Hirci salacis,
Gallorum,
Aprorum, ana ʒij.

Similiter ouino lacte decoquantur, & decocta, modico butyro recenti cum duorum ouorū vitellis subigatur, & in patellis successiue assentur. Quo facto

R. Amygdalarum dulcium,
Nucum auellanae,
Nucleorum communium,
Nucum pinearum, omnium mundatarum & aliquantulum in assatarum, ana ʒj.
Medulle nucis Indicae,
Dactylorum pinguium, ana ʒj. f.

Omnia haec incidantur, & vltima contritione conterantur. Tandem

R. Priapitauri sicci,
Seminis erucæ, ana ʒj. f.
Seminum anisi,
Bauca,
Asparagi,

Fraxini,

Fraxini,
Apij,
Petroselini,
Raphani, ana ʒij.
Piperis longi,
Zingiberis, ana ʒ. iij.
Radicum satyrii viriusq, ana ʒf.
Caudascincorum ʒ. v.
Cauda lacerti ʒ. j. f.

Terantur omnia haec in puluerem subtilissimum. Preparatis autem omnibus, electuarium confice cum sacchari lb. vj. de pasta praedictorum lb. ij. sumptis: vel cum mellis despumati lb. iij. & praedicta pasta lb. ij. f.

Vnguentum in eundem vsu quo genitalia & lumbi perungi possint, tale parari poterit:

R. Olei de ouis formicarum,
Castorei,
Vulpini,
Costini,
Galangæ,
Sambuci, ana ʒf.
Petrolei,
Olei Spica odorifera, ana ʒ. ij.
Radicum piperis,
Pyretri,
Euphorbij,
Castorei, ana ʒf.
Seminis erucæ,
Cepæ, ana ʒj.

Mixta omnia cum cera alba & adipe gallinarum q. s. decoque, & vnguentum ex illis confice.

Aqua ad eundem vsu talis fiat:

V 2

R. Ouo-

Aqua.

R. Ouorum formicarum ʒ. ʒ.
 Nucis Indicae,
 Scinci transmarini,
 Caudae lacerti,
 Amygdalarum dulcium,
 Pinearum,
 Seminis erucæ, ana ʒ. j.
 Vrticæ,
 Radicis satyrii vtriusq.,
 Hermodactylorum,
 Piperis longi & nigri, ana ʒ. ij.
 Nausci ʒ. j.
 Vini optimi albi,
 Vini sublimati ana mens. j.

Misceantur, & infundantur hæc omnia, & xiiij. diebus ad solem
 exposita destillentur. Hac aqua si vti volueris, R. ʒ. f. cum Electua-
 rio Diasatyriion ʒ. j. mixtaq. mane & vespere bibito bene calida.

Probantur & hæc pilula vespere sumpta.

R. Seminis erucæ,
 Raphani,
 Petroselini,
 Vrticæ,
 Saturciæ, ana ʒ. j.
 Testiculorum vulpis,
 Priapi tauri, ana ʒ. ij.
 Caudæ scincorum,
 Lacertorum, ana ʒ. j.
 Cerebrorum passerum,
 Anatum,
 Gallorum,
 Columbarum, ana ʒ. f.
 Piperis,

Galan-

Galangæ,
 Piperis longi, ana ʒ. j. f.
 Radicum satyrii vtriusq. ʒ. f.
 Euphorbij,
 Castorei, ana ʒ. j.

Terantur omnia in puluerem, subigantur cum melle, fiantq. pilule,
 quarum dosis sit ʒ. ij. vel ʒ. j.

Electuarium aliud ad idem mane & vespere quantitate nucis
 castaneæ sumendum, hoc modo parabitur. Electuarium
aliud,

R. Radicum satyrii lb. f.
 Dactylorum ʒ. iij.
 Menthae,
 Zingiberis conditi,
 Inubarum, ana ʒ. iij.

Misceantur omnia, lacte ouino decoquantur, & solito more pisten-
 tur. Quo facto, deinde

R. Testiculorum gallorum,
 Verris vel tauri,
 Hirci salacis.

Eadem hæc lacte ouino decoquantur, modico butyro recenti & duo-
 rum ouorum vitellis subigantur, & successiue in patella assentur.
 Post quæ

R. Mellis despumati lb. ij. f.
 Sacchari tabarzeth q. f.

Coquantur hæc omnia successiue, & bene collis sequentes miscean-
 tur pulueres:

R. Pudendi tauri,
 Hirci,
 Seminis erucæ, ana ʒ. j. f.
 Galangæ,
 Zedoariæ, ana ʒ. j.
 Cinamomi,

V 3 Lin-

Zingiberis,
Piperis longi,
Seminis fraxini, ana 3. vj.
Seminis mercurialis.
Seminis malua, ana 3. f.
Medulla nucis Indica,
Pinearum mundatarum,
Amygdalorum dulcium, ana 3j.

Omnia hæc in puluerem redigantur, & præscriptæ decoctioni misceantur, fiatq; electuarium. Iam & hæc de intro recipiendis sterilitatis medicaminibus sufficienter dicta sint.

CAPUT VIII.

De suffocatione matricis, eiusque causa, signis & cura.

Restat de potissimis matricis ægritudinibus, quæ sterilitatem inducendi, conceptumque & generationem prohibendi vim præsentissimam habent, deinceps pauca quoq; dicere, quales in primis sunt, matricis suffocatio & præcipitatio, mensiumque fluxus nimius, eorundemq; retentio. Sed de prima primo dicendum erit.

Suffocatio
matricis
quid.

Suffocationem matricis, non naturalem, sed ventosis varijsq; vaporibus corrupta materia natis, coactum ipsius matricis ascensum versus diaphragma dicimus, quo fit ut pulmone arterijsque cordis compressis, aeris meatus intercludantur, pulmoque debita & solita dilatatione prohibeatur. Hæc ipsa autem ægritudine, anhelitus rarefcit, cerebrum infestatur, cor constringitur, pulmo comprimitur, sensus motusq; cessant, intercipiuntur spiritus, negant officium membra corporis, vnde fit ut syncopa eueniant, deliquia repentina obruant, & nonnunquam vita corde suffocato spoliens: à quo effectu nomen hoc Latinis accepisse creditur.

Causæ.

Causas huius nisi præter naturam detentos menses, corruptumque semen, vel alios in matrice deprauatos humores conclusos inven-
tositatem dissolutos, eoq; matricem sursum impellentes, alias dicere non possumus.

Signa

Signa eius ægritudinis duplicia sunt, præsentis quidem ex præ-
senti paroxysmo: futuri autem, ex futuri paroxysmi petita notis. Præsentis autem ægritudinis per præsentem paroxysmum nota signa hæc sunt: Anhelitus mulierum rarus, pulsus arteriarum paucus, manus illarum ventri supra umbilicum pro deprimenda sursum tendente matricis continuè affixæ, curua habitudo corporis, color pallidus, responsum nullum, intellectus sine voce inuidus, motus corporis nullus, similitudo mortis præsentissima.

Præsentis paroxysmi signa.

An verò vita in tali ægritudine præsentis paroxysmi adhuc in corpore supersit, his experimentis licebit assequi. Pluma vel lana pura eius quæ paroxysmum patitur ori imponantur, quæ si diffleantur aut saltem moueantur, vitam adhuc inesse certum erit. Certius autem erit, vitrum aqua plenum pectori eius imponere, reliqua enim adhuc vita, pectus dilatari necesse est, & aqua motum cõsequi. Vel speculum purum politumque ori naribusque eius imponendū, & præsentis adhuc vita speculum propter calidum halitum insci videbis: quod experimentum ex omnibus videtur esse probatissimum. Perhibent autem quidam, quandam tribus cõtinuis diebus noctibusq; hoc paroxysmo laborasse, mortuamq; creditam post tantum tempus tandem ad se rediisse. Nos vno naturali die, horis inquam 24. contiguus, idem in quibusdam mulieribus propter suffocationem matricis, euenisse vidimus.

Futurum autem paroxysmū signa hæc præcedunt, scilicet dolores capitis, oculorum vertigo, pulsus cordis continui, anhelitus difficilis, rationis propter vapores spiritibus mixtos perturbatio, membrorum omnium debilitas, sudores frigidi, dolor in vtero continuus. Omnia autem hæc retenti & conclusi in matrice mali humores pariunt, partim proxima, partim vero remota, ut cerebrū aliq; infestantes corporis membra, intercludendo vitalem à corde profectū calorem, donec omnes sensus simul & vires suffocent atq; perimant.

Cura præsentis paroxysmi in suffocatione matricis.

Ceterū in cura præsentis ex ægritudine paroxysmi, primum sale aceto miscebis, & membrorum extremitates ea mixtura fricabis, pedum

pedum inquam soleas, & manuum palmas, brachiorumque pulsus. Deinde ligamentis circa peclinem, coxas & poplites adstrictis, ventosas sine scarificatione iuxta adhibebis. Postea quaecunque tetri factoris sunt incensa naribus eius applicabis, veluti castoreum, asinam foetidam, plumas, crines, coriū, cornu, ungulas, & quae his sunt similia. Haec enim animalem Spiritum sopitum impellunt & commouent, qui mox tanto fectore impulsus, per nervos & organa ad cerebrum festinans, motuam virtutem in eo excitat. Hic autem tanto factoris impetu motus, ad cor cum animali Spiritu se recipit, ubi utrique simul retentam sopitamque vitalem virtutem in eo reparant. Omnes tandem coniuncti, matrici ad diaphragma ascendenti se opponunt, eiusque vim expulsivam stimulant, ut expulsis qui in ea sunt corruptis humoribus, matrix se demittat, & superioribus vitalibus organis locum patulum praebeat. In hoc casu merda caballi auena nutriti vino optimo decocta, bene calida pota, multum probatur. Diacastorei quoque 3. s. in iusculo ex gallina decocta sumpta.

Vnguentum.

Vnguentum etiam quo genitalia eius quae hanc syncopen patitur interius perungi possint, tale praeparari potest.

R. Musci 3j.
Gallie muscatae 3j.
Olei liliorum 3. ij.

Misce, & fiat vnguentum.

Suffumigia.

Suffumigia quoque ex quibus suffitus ad nares dimittatur sic parata proderunt.

R. Castorei,
Galbani in aceto soluti ana 3. s.
Sulphuris 3. j.
Assae foetidae 3j.

Si suffumigia vel trochiscos parare volueris, cum oleo de castoreo conficies. Si autem cum aceto uti volueris, lanam puram aceto in quo hi pulueres dissoluti sint, mersam naribus eius inseres vel applicabis exterius.

Quod

Quod si autem agritudo haec vel à retentis mēsis, vel corrupto semine prouenerit, curari eo modo poterit quē sequentibus capitibus exponemus.

Quod si ex nimia frigiditate huius agritudinis causa extiterit, consultissimum erit post debitam expurgationem factam thermis calidioribus uti, quales in primis Helueticae existunt, certa diata lauandique, ratione à perito medico praescripta. Quia enim multo sulphure & nonnullo ea aqua constat alumine, facilius resoluit, frigiditatem dispellit, matricem calefacit, reliquaque muliebria membra confortat.

CAPVT IX.

De praecipitatione matricis, eiusque causis & cura.

Matricis praecipitatio est ipsius matricis à suo naturali loco in alium quempiam locum discessus & digressio, vel per genitale membrum progressus & eminentia. Contingit haec aut propter casum, percussionem vel aliam laesionem vehementem aliquam, aut propter conclusam in ea ventositatem vel humores corruptos, aut propter humiditatem nimiam ligamenta ipsius putrescentem, vel propter abortus & partus difficultatem obstetricumque negligentiam, vel violentam secundarum extractionem, qua fit ut ipsius ligamenta rumpantur, & ad exitum matricis praecipitetur. Variè haec dimotio fit, in latus inquam dextrum aut sinistrum, aut inferius, & in anteriorem posterioremque corporis partem.

Causa autem huius agritudinis licet ex praemissis his facile assternantur, adhuc tamen in externas & internas diuidi possunt. Externæ sunt, casus, percussio, laesio, magni ponderis eleuatio, cursus vel saltatio, equitatio intempestiua, exercitium omne nimium, & quae his sunt similia. Item, super terram gelidam vel pavimentum frigidum diuturna sessio, in frigida aqua mora longior, frigida potus nimius & frequentior. Impetuosa quoque infantis proruptio, partus difficilis, obstetricum importunitas, secundarum violenta extractio, si frequens, clamor ingens, sternutatio vehemens, tenesmus

Præcipitatio
matricis quid
sit.

Externæ cau-
sæ.

X constri-

constringens: quæ omnia præcipitanda matrici facile adminicula præbent. Interna sunt, menstruorū longa retentio, quorū pondere matrix degranata, ruptis sæpe ligamentis, in præceps descendit: conclusi humores, ventositas impellens illamq; suo loco dimouens. Ipsa quoq; matricis nimia humiditas, ligamenta putrefaciens, & ad exitum ea tæbe impellens.

Signa. Causis non absimilia huius ægritudinis signa sunt. Externarum causarum signa quæcunq; hanc ægritudinem patitur facile referet. Interna vero se pro ratione dimotionis matricis habent. Si enim sine præfocatione sursum diaphragma versus vergat, dolores & grauidines supra umbilicum sentire, massam rotundā globi instar in ventre tangere, & cito suspiria singultusq; quasi intestina eius velociter manu compressa sint, in muliere obseruare licebit, vertigine oculorum, capitis doloribus, cibi fastidio & eructationibus frequentibus præcedentibus & concomitantibus: interdum & sonitu ventris audito, maxime cum à conclusa ventositate ea dimotio orta fuerit. Ad inferiora autē si se præcipitem dederit, tunc dolores plurimi circa renes, lumbos & pudenda erūt, massaq; rotunda in collo matricis tactu obseruabitur, quæ vesica & rectum intestinū ita comprimuntur, ut & urinam & excrementa difficile sit excernere: urina quoq; alba & spissa erit, lurida in fundo vel nigra collecta sece: pulsus ferè nullus, mollis, tenuis, crassus & inordinatus. Quod si matricis humiditate nimia, ligamenta eius putrefacta sint, ita ut ea causa ad exitum ipsa præcipitata sit, hoc nullo dolore fieri tenendum est: cum autē ita habet, fatida putridaq; tabes cōtinue è matrice profluit. Difficultate partus si cōtigerit, per pudenda quidem in vniuersum se non extret, sed laboribus maioribusq; exercitijs impulsu procurret, & inter labia compressa magnos dolores mouebit. Omnes autem hæ ægritudinis huius conditiones diligenter obseruanda sunt, ut eo commodior in cura adhibenda progressus fiat.

Supereft iam de cura quoq; quantum cognoscere & ex alijs vtilliter colligere licuit, admonere diligentius. Quod si sursum matrix

sine

sine præfocatione dimota fuerit, facilliter in suum locum, embotis, foementis, rebusq; alijs repellendi vim habentibus, reduci poterit, vt ex tractatione superioris Capitis de suffocatione matricis luculenter patuit. In latius vero dextrum si concesserit, ex opposito latere ventose sine scarificatione apponēda sunt. Ligatura quoq; ex panno aliquoties complicato fiant, in septo fasciculo ex talibus rebus medici alicuius dictamine composito, quæ matricē impellendi vim habeant. Ea ligaturis inclusa, ei in quod matrix dimota est lateri alligentur, & super ea hanc infirmitatē passa mulier decumbat, eiusq; repellenda periculum faciat. Ea autem erunt, melissa, chamamala, artemisia, melilotus, ruta, & quæ his sunt similia.

De sequenti autem puluere vacuo adhuc ventriculo singulis diebus mane cochlear vnum plenum cum vino bene calidum sumere debet.

Puluis.

R. Florum & baccarum lauri,
Cornu cerui vñi, ana ʒ. ij.
Myrtillorum ʒ. ij.
Aristolochia rotunda ʒ. j.
Misce & fiat puluis.

Vel aliter.

R. Nucleorum perficorum numero X 11.
Dissolue cum vitellis ouorum trium. Deinde
R. Cinamomi,
Baccarum lauri,
Aristolochia rotunda, ana ʒ. j.
Dictamni ʒ. f.
Nucis muscata ʒ. j.
Croci ʒ. f.

Misce cum vino & saccharo q. s. offa autem hinc decoquatur, quam vacuo adhuc ventriculo bene calidā mulier comedat. Mire enim restituerunda matrici seruit, eiusq; dolores mitigat.

Quod si autem deorsum præcipitata sit, & per pudenda promi

X 2 neat,

Balneum. neat, primum clystere cōuenienter alui excrementa prouocanda, exonerandaq; vesica similiter, vterus autem balneo sequenti emolliendus, vt facilius matrici regressus fiat.

R. Artemisia,
Chamamali,
Malua vtriusq; cum radicibus,
Fenograci,
Baccarum lauri, ana M. j.
Misce, & fiat balneum.

Balneo quotiescung; exierit, matrix calidis foveatur pannis, & viscositate ex granis cydoniorum aqua acacia mollitis cōfecta perungatur, vt lubrica sit in recursu. Asperso deinde sequenti puluere, calido panno fota in vterum remittatur.

R. Succiacaciae 3. ij.
Myrtillorum,
Balaustiorum,
Rosarum rubearum ana 3. j. f.
Misce & fiat puluis.

In cura autem huius aggritudinis mulier supina decumbat, natibus mediocriter surrectis, vt precipitata matrix eo commodius in vterum repellatur. Reducta illa, ex porrectis cruribus iaceat, vitrum autem amplū vel ventosa plures iacentis ventri adstringantur, & quacung; boni iucundiq; odoris sunt, veluti ambra & similia, natribus eius adhibeantur, vt percepti odoris suauitate matrix sursum trahatur. Iacenti etiam suffitum facies, qui solū ad matricem eius, ad nares verò nequaquam perueniat.

R. Succiacaciae,
Ossis sepiæ,
Balaustiorum,
Rad. um. bistortæ,
Gallarum,
Nucum cupressi,

Myr-

Myrtillorum vel foliorum eius ana 3. f.
Mastiches,
Olibani, ana 3. iij.
Assa fetida 3. j.
Misce, & fiat puluis.

Post suffitum hunc matrix spongijs calidis sequenti decoctione mersis & successinè applicatis fouenda erit.

R. Myrtillorum, M. j.
Rosarum rubearum,
Glandium,
Balaustiorum,
Acaciae, ana M. f.

Misce, & fiat decoctio cum vino rubeo vsq; ad partem tertiam. Postea hoc pessario vti proderit.

Pessarium.

R. Assa fetida 3. j.
Mastiches 3. ij.
Myrtillorum,
Thuris,
Gallarum,
Nucum cupressi ana 3. j. f.

Misce cum oleo myrtillino, & fiat pessarium ex pura lana, longitudine & crassitudine vnus digiti, serico obductum.

Experimentum etiam valde vtile hoc probatur. Allium contusum in aqua ita dissolue, vt nihil spissitudinis reliquum sit, ea aqua prominens matrix lauetur, sequentiq; cōspersa puluere in vterum remittatur.

R. Pinearum combustarum,
Cornu cerui vsti,
Thuris,
Mastiches ana 3. j.
Misce, & fiat puluis.

Reducta iam in vterum matrice & in locum suum reposita, ven-

X 3 10, 11

Quomodo re-
tinenda ma-
trix repulsa in
vterum.

toſis vtendum, & quacunq; ipſam trahendi retentiua vim habent.
Pro certo experimento quidam hoc agnoſcunt, vticas bene contu-
ſas emplaſtri vice vtri imponere, neq; cito inde dimouere, ſic enim
matricem & retrahi, & reduclam vſq; retineri.

Balneum.

Sed vt in vterum reduclam maneat, neq; ſtatim in præceptis iterum
ruat, ſequentibus præceptis confirmari debet. Primo, toto die poſt
reſtitutionē matricis mulier ſupina recumbat. Poſtridie vero bal-
neo his herbis cocto circiter horæ vnius ſpacio inſideat.

R. Roſarum rubearum,
Myrtillorum,
Seminis ſumach,
Foliorum meſpili,
Sorbellorum,
Corticum quercus,
Glandium,
Origani,
Saluie,
Ruta,
Conſolidamaioris, ana M. j.

Miſceatur & conquaſſentur omnia, & in aqua pluuiali vel in qua
ferrum candens extinguitur ſit, decoctio vel balneum fiat.

Puluis.

Balneo egreſſa hunc puluerē vino bullitum bene calidum bibat.

R. Ruta,
Artemiſia ana M. ſ.
Caſtorei 3. ij.

Miſce & fiat puluis. Tunc

R. Vini albi optimi q. ſ.
Cola & colatura adde
Meſtridatis 3. ij.
Et fiat potus calidus.

Poſtea genitalia nonem continuis diebus fomentanda, iuxtaq;
vtendum peſſarijs.

Deci-

Decimo autem die emplaſtrum ſequens ſuper corium album di-
duclum inſima venteris parti imponendum, continueq; aliquot ſe-
ptimanis illic relinquendū. Cerotum autem vel emplaſtrum ſic fiat:

R. Thuris,
Maſtiche,
Opozanacis,
Terebintina,
Galbani,
Serapini,
Reſina pinus,
Syracus liquida,
Colophomia ana 3. ij.
Cera citrina 3. iij.

Miſce, & fiat cerotum.

Vel aliter.

R. Galbani 3. ſ.
Gallie muſcata 3. j.
Caryophyllorum 3. ſ.
Reſina pini &
Colophomia q. ſ.

Miſce, & fiat cerotum.

Præterimus hic de induſtria nec ſine magna cauſa, quiddam
quod ſolis doctioribus & peritioribus in hac cura notum eſt, quod
ab illis quotieſcunq; opus fuerit, peti poterit.

Notabis porro, quod quando prædicta ægri-
tudine à frigiditate,
viſcoſitate, ventofitate vel nimia matricis humiditate orta fuerit,
eo modo omnino procedi debere quem ſupra de mola ventofa & a-
quofa, tympanitide inquam & hydrope diſſerentes præſcripſimus.

CAPVT X.

De ſuperfluitatibus menſtruorum, & eorundem cura.

Q Vemadmodum præter naturam menſes retineri poſſunt, ita
præter naturam quoq; fluere nimium: & vt ex retentis, ita ex
abun-

Fluxus mensi-
um non natu-
ralis.

abundantibus quoque aegritudines mulieribus, Hippocrate monente, possunt conciliari plurimae. Vt autem naturalis mensium fluxus, quem menstruam purgationem alias dicimus, in mulieribus bene corpore & aetate dispositis naturaliter lunatione quavis fluere debet, à tertio inquam aut quarto post nouilunium die ad octauum usque circiter (licet & hic multa sint discrimina aetatum, complexionum & habitudinis corporum: ita non naturalem fluxum dicimus, si modo dictum tempus excesserit. Hunc autem dupliciter contingere, id est, externis & internis de causis euenire videmus.

Externæ
causæ.

Extrínseca causa hæ sunt, veluti si renula aliqua rumpatur in orificio aut collo matricis propter nimium aliquod exercitium vel læsionem subeuntem, puta subleuationem nimiam, percussionem, casum, impetum aut exulcerationem. Ex abortu quoque partuq; difficili & matricis bulceribus tale quid potest contrahi. Contingit tamen aliquando tales fluxus in prægnantibus obseruari singulis mensibus, quibus tamen neq; debiliores fiant, neque vllum infanti alimentum subtrahant.

Intrínseca causa aut ex natura ipsa aut sanguine assimantur. Ex natura, cum ea robustior sanguinem expellit, debiliior autem retinere nequit. Ex sanguine ipso, cum aut nimium calidus & acutus, aut nimium frigidus & tenuis existit: rursus quando otio nimioq; cibo & potu, nimia sanguini alimenta præbentur.

Signa causæ
ræ.

Signa autem certa occurrunt, quibus an externa vel interna de causa proueniant, certo deprehendi possit. Si externa de causa, veluti ex vena rupta, propter nimium aliquod exercitium, læsionem aut casum contigerit, sanguinis color primo rubens, mox vero niger & luridus erit. Si statim diffluat, nativo colore apparebit retentus autem aliquando in matrice, tetro crassoq; colore prodibit: si diutius illic manserit, totus saniosus erit. Si autem propter bulcera matricis sanguis fluxerit, primum clarus & tenuis, mox vero sine omni dolore saniosus erit. Si naturæ virtus robustior expellat, tam sine dolore fiet, ut corpus etiam alleuetur insuper, eo quod natura non plus excernit,

excernit, nisi quod in qualitate aut quantitate abundat. Si propter defectum retentionis virtutis contigerit, guttatim paulatim & inordinate sine intermissione fluet, ea vero quæ hunc fluxum patitur pallida, macilenta, membrisq; penitus dissoluta fiet, ipse autem sanguis nativum colorem retinet, diffluensq; non urit, mordet aut doloribus infestat. Huius autem causa fluxus mulieribus ut plurimum annum iam 30. superantibus accidit, quando menses ipsarum recedunt in uniuersum. Iunioribus cum accidit, ex vehementibus paroxysmis tertiana, quartana & cephalica plerumq; contingit. Hæc enim naturam virtutem dissipant talemq; fluxum facilius inducunt. Si à caliditate aut acrimonia sanguinis prouenit, ipse fluxus orificium matricis mordet, urit, inflammat & corrodit. Hunc fluxum patiens sitim patitur maximam, labiaque eius fissuris infestantur, ex acutissimis & calidissimis sanguinis vaporibus sursum balantibus, enatis. In papillis mamillarum dolores sentiuntur maximi propter earum cum matrice affinitatem. Sanguis croceus & niger est, nec copiose fluit, licet impellatur vehementius. Si propter subtilitatem & tenuitatem sanguinis oriatur, sanguis ipse purus & clarus est, fluxus vero modicus. Si mixtus calor fuerit, in matrice alijq; notis obseruabitur facile: si mixtum frigus, obseruabitur itidem. Si propter liquiditatem fluidus extiterit, causa huius est male disposita habitudo corporis, & concoctionum debilitas, ex abundantia multarum humiditatum & ventositatum in matrice conclusarum contracta. Quod si autem de humore fluxum impellente certam cupis tenere notitiam, pannum lineum leuiter sanguini menstruo intinctum respice. Huius color si ad rubedinem desierit, à sanguine: si ad citrinitatem, à bile: si ad albedinem, à phlegmate: si vero ad nigrum, à melancholia, fluxus causam esse scias.

Notabis porro, ubi fluxus tolerabilis extiterit, qui corpus non emaciet nec debilitet, sed allenet agiliusq; reddat, virtute naturali hunc impelli, hoc tantum quod in sanguine nimium est excernente, eoque fluxum hunc restringi non debere. Si vero contrarium fiat,

Qui fluxus restringendi.

Y omni-

omnino restringendus est, ne ad febres biliosas & cholericas propellat, eo quod euacuato sanguine bilis dominatur & exultat, & freno suo liberata, indomita molestat. Sanguis enim, ut vulgo dicitur, cholerae frenus existit. Quia vero etiam naturalis color sanguine nutritur atque fouetur, eo disfluente, necessarium est caloris quoque defectum sequi, eoque omnia membra frigescente, totum corpus debilitari, appetitum vniuersum tolli, concoctiones impediri, tabem & hydropem, nec non alios quoque miserrimos morbos tandem consequi.

Quia vero non sufficit agnitio tantum diuersitates nouisse, nisi & de conuenienti cura repellendi constet, deinceps de cura quoque horum, quae delectissima videntur esse, pauca ex multis afferemus. Quemadmodum autem interna & externa horum fluxuum causa sunt, ita etiam interna & externa cura erit.

Interna cura
fluxuum non
naturalium.

Et primum quidem, si externa aliqua de causa fluxus contigerit, ante omnia diata omniumque rerum externarum usus ad frigidum & siccum pro minuendo sanguine instituendus erit. Multum itaque proderit lacte vel aqua, in qua chalybis extinctus sit, omnes conuenientes cibos decoquere, & caulibus cum lenticulis aut fabis decoctis vesci. Vel si placet, talis decoctio quae reliqui deinceps cibi decoquantur, primum parari poterit.

R. Foliorum plantaginis,
Florum verbasci cum folijs, ana ℥.j.
Radicum lymphitis, id est,
Consolidae maioris ℥.j.

Misce, & cum aqua vel lacte ferro extincto decoque, cola & exprime. Ex hac decoctione omnes alij cibi parari poterunt, veluti amygdala, lentes, fabae, milium, oryza, amyllum, & similia. Ex carnibus assatae praeparatae proderunt. Embammata quoque, ut succo de ribes, acetose & berberis parari, reliquisque cibis misceri poterunt. Aromaticis, omnibusque quae calidioris naturae sunt, imprimis vero croco abstineat. Vinum rubrum et assum bibat, aqua chalybeata lymphatum. In eo vino aurum quoque saepius extinguere proderit. Exercitium

nullum

nullum sit, quies vero altissima. Somno multo utatur, Venere in vniuersum, uti praesentissimo veneno, abstineat. Consipata ex diutino fluxu alui, modico clystere laxari poterit. Fluxum autem nisi debilitatem aliquam induxerit, nullo modo restringes, ne natura superflua sponte excernenti te malo molimine opponas.

Ceterum quando necessitas postulauerit, tunc demum fluxum bunc astringere proderit. Primum autem hoc puluere uteris, de quo 3. j. cum aqua in qua aurum extinctum sit, una dosi ebendam dabis. Puluis autem sic parabitur.

Quando &
quomodo re-
stringendus
fluxus.

R. Terra sigillata,
Carabe,
Succi acaciae, ana ℥.j.
Hypocistidos,
Cornu cerui loci & vsti,
Coaguli hodi vel leporis, ana 3. ij.
Corallij rubei praeparati & triti 3. j.
Gummi Arabici,
Costi,
Sanguinis draconis,
Boli Armeniae praeparata, ana 3. j. f.
Consolidae maioris,
Florum cydoniorum,
Corticum granatorum, ana 3. j.
Margaritarum praeparatarum 3. j.
Mumiae 3. j.
Myrtillorum,
Olibani, ana 3. j.
Lapis haematita,
Radicum nenufaris, ana 3. j. f.
Misce omnia, & fiat puluis.

Sequentem etiam hunc puluerem in ovo comedendum non inutiliter dabis.

Y 2

R. Boli

R. Boli Armenia preparata,
Terra sigillata,
Sandali rubei,
Anthera, ana $\mathfrak{z}$ j. s.
Corticum granatorum,
Capitum glandium,
Nucis muscata, ana $\mathfrak{z}$ s.
Misce, & fiat pulvis.

Ve electuario hoc mane & vespere utatur:

R. Antidoti Athanasia,
Muleta, ana $\mathfrak{z}$ j.
Conserua rosarum veteris $\mathfrak{z}$ j. s.
Corticum granatorum,
Capitum glandium,
Nucis muscata,
Coralli rubei & preparati ana $\mathfrak{z}$ j. s.
Margaritarum preparatarum $\mathfrak{z}$ j.
Terra sigillata, $\mathfrak{z}$ s.
Sanguis draconis,
Boli Armenia preparata,

Lapis hematita, ana $\mathfrak{z}$ j. Misce cum syrupo granatorum q. s. & fiat electuarium. Adde si opus sit philonij persici $\mathfrak{z}$ j. Contra sitim autem aqua chalybeata syrupo cydoniorum & granatorum, & succo de ribes & acetoso simplicis mixta, pro potuerit preparanda.

Composita medicamina.

Quia vero in restringendo hoc fluxu ut plurimum compositis reteres medici non sine laude uti consueverunt, deinceps ex his quoque nonnulla afferemus.

Electuarium.

Electuarium ante omnia parabis, de quo $\mathfrak{z}$ s. singulis diebus mane vacuo adhuc ventriculo mulieri hunc fluxum patienti in vino rubeo chalybeato dissolutam praebebis.

R. Radi-

R. Radicum consolidae maioris & plantaginis q. s.
Haec bene colla pistentur, & per pannum equinum setis confectum colentur, deinde

R. Pasta consolidae $\mathfrak{z}$ ij. s.
Radicum plantaginis $\mathfrak{z}$ j. s.
Sacchari lb. j.

Saccharum in aqua pluuiali vel ferrata dissolue, vel in aqua plantaginis, in qua hamatites lapis ad rubedinem usque dissolutus subige, mixtaque omnia paruo lentoque igni decoque, decoctis autem & infrigidatis parumper subscriptas species adijce:

R. Sanguinis draconis,
Succi acaciae,
Seminis sumach,
Terra sigillata,
Carabe,
Cornu cerui vsti & loti ana $\mathfrak{z}$ j.
Margaritarum preparat. $\mathfrak{z}$ iij.
Corallij rubei preparati $\mathfrak{z}$ j. s.
Spodij,
Lapis hematita,
Seminis apij, ana $\mathfrak{z}$ ij. Trita misce, & in forma solida electuarium in buccellos diuidendum confice.

Vel aliud electuarium hoc modo prepara:

R. Conserua rosarum antiqua $\mathfrak{z}$ j.
Diacodonion cum saccharo sine speciebus $\mathfrak{z}$ iij.
Diarhodon specierum abbatum,
Coralliorum rubeorum preparatorum & tritorum $\mathfrak{z}$ iij.
Margaritarum preparat. $\mathfrak{z}$ j.
Trochiscorum de charabe, de terra sigillata, ana $\mathfrak{z}$ ij.
Spodij.
Lapis hematita,
Mumia ana $\mathfrak{z}$ s.

Y 3

Misce

Misce cum syrupo granatorum, & fiat electuarium de auratum, de quo singulis diebus mane & vespere portio nucis castaneae quantitate sumatur & è vino rubeo chalybeato dissoluta bibatur.

Pilulæ. Pilulas etiam sequentes singulis diebus ieiuno adhuc ventriculo septem semper vna dosi acceptis, sumere licebit.

R. Mumia,
Thuris,
Mastiches,
Cornu cerui vsti & loti, ana ʒss.
Coaguli leporis vel hædi ʒiij.

Misce cum aqua plantaginis, in qua dissolutum sit gummi Arabicum, & formetur pilula ad modum cicerum.

Laudat in hoc casu Mesue etiã pilulas de bdellio maiores & minores dosi ʒj. sumendas. Prosunt tamen & hæ sequentes pilulæ:

R. Terra sigillata,
Boli Armenia preparata,
Gallarum,
Sanguinis draconis.
Coaguli hædi, ana ʒj.
Camphora ʒij.

Misce, & cum syrupo myrtino pilula fiant, quarum dosis sit ʒj.

Externacura. Non minus iam externæ quoque curæ foris adhibenda quàm interna hætenus pertractata ratio habenda est. Multa enim sunt quæ externe adhibita mire fluxibus his curandis inferuiant. Primum autem encathismus talis est parandus:

R. Caudæ equinæ,
Foliorum mori,
Pirorum,
Prunellorum,
Sorborum,
Mespilorum,

Corti-

Corticum interiorum quercus,
Rosarum rubearum,
Virga pastoris, ana M. ij.
Gallarum,
Myrtillorum, ana lb. j.
Mespilorum,
Sorborum,
Capitum glandium, ana lb. ij.

Misce, & ex omnibus aqua ferro extincta decoctis encathismus fiat.

Si encathismo hoc vti commodum non sit, suffitum tale per embotum recipiendum præparabis.

R. Colophonia ʒss.
Spodij,
Boli Armenia,
Blatta Byzantina,
Papaueris nigri,
Hyosciami, ana ʒ. ij.

Misce, & fiat pulvis crassus.

Vel hoc valde probato experimento vtendum. R. Corticum piceæ tritorum à coriarijs, qui ad opus suum ijs iam vsti fuerint, lb. j. gallarum partes seu nucleos interiores: racemos vel scapos vuarum aridos, hæc simul mixta bulliant in aqua chalybeata, illudq; fomentum per embotum mulier in matricem dirigat: eoque facto, pro confortatione ex præscripto electuario bucellam comedat.

Mire probatur etiam vnguentum comitisse, quod quia myropo-
lis notum, non fuit opus hic adscribere. Id autem si comparari non possit, vnguento sequenti sic parato vti licebit vtiliter.

R. Olei myrtillorum ʒ. iij.
Succi plantaginis maioris ana ʒij.
Pulueris mastiches ʒ. ij.
Seminis sumach,

Succi

Succi acaciae,
Hypocisthidos,
Myrtillorum,
Terra sigillata,
Boli Armenia ana ʒij. s.
Spodij,
Hordei vsti,
Rosarum rubearum, ana ʒj.

Misce cum cera q. s. & fiat unguentum.

Epithema.

Epithema quoque utile tale fiat:

R. Succo consolidae maioris,
Plantaginis utriusque,
Pentap hylli, ana partes aequales.
Aceti parum.

Misce omnia, ijsque madefacta lintheam in a ventri & lumbi im-
ponito.

Vel aliud hac forma parabis.

R. Succi acaciae,
Hypocisthidos,
Psidia,
Terra sigillata,
Trochiscorum de carabe,
Colophonia, ana ʒj.

Misce, & fiat pulvis, quem cum succo plantaginis subactum cataplas-
matis modo ante & retro adhibebis.

Emplastrum.

Emplastrum quoque non inutile tale fiat:

R. Pulveris cornu cervi vsti,
Chartae combustae,
Squamae ferri ana ʒj.
Capitulum glandium ʒij.

Misce, & fiat pulvis, qui cum albumine oui, paucis aceto & aqua plan-
taginis subactus, fiat emplastrum.

Aliud

Aliud quoddam hoc modo parabitur:

R. Mastiches,
Olibani,
Mumiae,
Sanguinis draconis, ana ʒj.
Psyllij vsti,
Aluminis,
Radicum symphyti,
Psidia,
Balaustiorum, ana partes aequales omnium pulveriza-
torum ʒj.
Lumbricorum tritorum,
Thuris, ana ʒij.

Misce, & cum albumine oui, paucis aceto & aqua plantaginis fiat
emplastrum.

Aliud emplastrum epithematis modo utendum, rursus sic fiat:

R. Succum plantaginis aceto mixtum, in ea mixtura corium
vaccinum liquefacito, deinde coquito, pannumque aliquoties compli-
catum ei decoctioni mergito, & ut epithema pro more imponito.

Quod si omnibus his frustra usus fueris, tandem his pessarijs, mi Pessaria.
tam astringendi vim habentibus, uti poteris.

R. Tryphera magna,
Muclosa,
Athanasia, ana ʒj.
Hypocisthidos,
Succi acaciae,
Boli Armenia,
Sanguinis draconis,
Radicum consolidae maioris,
Arnoglossi,
Gallarum,
Psidia, ana ʒj.

℞

Misce-

Misceantur & incorporentur omnia cum succo plantaginis & ruta, fiantq; pessaria.

Vel aliter.

R. Gallarum immaturarum combustarū aceto extinctarum 3.ij.

Gummi Arabici 3.f.
Sanguinis draconis,
Pulueris radicum symphyti,
Sumach,
Mastiche,
Capitum glandium,
Hypocistidos,
Acacia,
Cornu cerui vsti,
Colophomia,
Myrrha,
Scoria ferri, ana 3.j.
Camphora 3.j.

Misce & incorpora omnia simul cum succis sanguinaria semperniue solani, vermicularis & plantaginis q.s. fiatq; pessarium.

Vel aliter.

R. Cineris testarum ouorum combustarum,
Testarum de cancriis,
Sanguinis draconis,
Boli Armeniæ,
Stercoris bouini sicci, ana 3.ij.
Marchasite argenti vel auri diligentissime triti 3.j.
Pilorum hircorum,
Leporum,
Bombacis, omnium combustorum, ana 3.f.

Misce cum succo rutæ & plantaginis q.s. & fiat pessarium.

Quod si autem nimia sanguinis caliditas fluxum impulerit, magnamq;

gnamq; sitim pepererit, diata ad frigidum & siccū declinanda erit. Si fluxus à caliditate sanguinis sit, quomodo curandus.

R. Conserua rosarum antiqua 3.j.
Diabolici 3.ij.
Corallij rubei & preparati 3.j.
Margarit. preparat. 3.j.
Seminis cumini in aceto per diem infusi 3.j.f.
Mentha sicca 3.iiij.
Olibani 3.ij.
Mastiche,
Nucis cupressi,
Radici bistortæ, ana 3.f.
Spica Indica 3.j.

Terenda terantur, omnia cum syrupo de granatis q.s. subacta fiant electuarium de auratum.

Pilulis sequentibus etiam vtendum erit quinq; ex illis mane, vel tribus ante cenam horis drachmæ pondere sumptis.

R. Thuris,
Mastiche,
Mumia,
Aluminis,
Cornu cerui vsti & loti,
Nucum cupressi,
Coaguli leporis vel hædi, ana 3.j.
Gummi Arabici 3.j.

Misce, & cum succo cardui Maria fiat massa pilularum.

Laudantur hic & pilule de bdellio cum succo porri preparata.

Emplastrū hoc, vel solida, vel liquida forma vnguenti modo paratum,

ratum, multam ante & retro perungendo mulierem vim habebit.

R. Olei mastiches 3 ij.
Myrtini,
Succi menthae,
Rosarum rubearum, ana 3 j.
Pulveris mastiches 3 ij.
Nucum cupressi,
Mumia
Bisforta,
Olibani,
Myrtillorum,
Rosarum rubearum, ana 3 ij.
Gypsi vsti,
Aluminis,
Gallarum,
Capitum glandium, ana 3 j.
Boli Armenia,
Terra sigillata, ana 3 s.
Cera alba q. s.
Misce, & fiat emplastrum.

Hoc vnguento vincta sequens cerotum ante retroq. impositum vsq. gestare poterit.

R. Mastiches 3 j. s.
Ladani,
Olibani, ana 3 ij.
Gallarum,
Nucum cupressi,
Bisforta,
Mumia, ana 3 j.
Myrrha,
Galbani,
Terra sigillata, ana 3 ij.

Misce

Misce cum oleo mastichino & cera q. s. fiatq. cerotum, quod supra corinnum album linitum ante retroque mulieri fluxum patienti imponatur. Profunt in hoc casu theriaca, non sulphurea, sed cupro & alumine constantes.

Quod si autem ex sola frigidityte sanguinis fluxus ortus fuerit, tum eo omnino modo procedendum vt supra in curanda sterilitate phlegmatica praescripsimus.

CAPVT XI.

De retentionis menstruorum causis & cura.

Q Via vero de nimis mensium fluxibus eorundemque cura priori capite docuimus, proximum est de retentione ipsorum aliquantulum quoque verba facere. Inde enim plurimae aegritudines contrahuntur, si contra naturam detineantur, nec singulis lunationibus in mulieribus aetate & habitudine corporis bene dispositis tanto fluxu quanto oportebat, alleuentur. Hanc autem externis & internis de causis contingere tenendum est.

Externa causa sunt, aer nimis calidus, frigidus & siccus, cibi nimis calidi & styptici, quibus humores aduruntur, corpus exiccatur & concoctiones impediuntur: cibi item nimis frigidi, propter frigus nimium reliquos corporis humores congelantes, & restringendo ab exitu prohibentes. Ad has causas & haec pertinent: vigilia nimia, ieiunium immodicum, intempestiua & subitanea quauis corporis commotio, velut ira grandis, furor subitus, maestitia grauis, luctus ingens, sollicitudo nimia, labor magnus, morbi maiores quinis, paroxysmi acuti, febris quartana, cephalaea, helvetica, pinguedo nimia, fluxus sanguinis narium vel membri alicuius alterius, huleera & apostemata grandia.

Interna causa sunt, partim ex humoris vitio, partim vero sine humoris vitio contracta. Sine humoris vitio causa sunt, nimia caliditas, frigiditas & siccitas. Biliosis enim propter caliditatem nimiam humores exiccantur, eoque menstrua retinentur. Melan-

Externae causae retentionis menstruorum.

Internae causae.

Vitium quali-
tatum.Vitium humo-
rum.

cholici autem propter nimiam frigiditatem & siccitatem idem con-
tingit. Quando autem sine humoris vitio contingunt, qualitates in
causam trahere oportet, licetque certis signis observare ex quam
qualitate, rursusque an ex simplici vel composita profecta sint. Si ex
frigiditate & siccitate, menses fluent paucissimi, color erit pallidus,
desiderium Veneris nullum, urina tenuis, alba & sine debita in fun-
do subsistentia. Si ex caliditate & siccitate, menstrua erunt paucula,
color eorum rubicundior. Veneris appetitus maior, urina tenuis,
rubicunda, subsistentia in fundo eius fere nulla. Ut plurimum au-
tem humoris vitio isthac retentio contingit, puta phlegmatis, chole-
ra & melancholia, sanguinis vero nequaquam, quia illi propter do-
minantes humores reliquos in sanguine retinentur tantum.

Signa autem communia quibus observatur humoris vitio reten-
tionem hanc contractam esse, hæc sunt, dolores inquam ab umbilico
ad pudenda usque, maximi, & circa renes, lumbos & coxas continui,
capitis vero plurimi, nec non sudores frigidi: oculorum agilitates
propter ipsorum cum matrice affinitatem multæ, palpebrarum tri-
stis gravitas, color pallidus, mærores multi, frequens fastidium cibi,
appetitus inertes, membrorum debilitas, & grauedo totius corporis.
Sed pro humorum qualitate hic quoque maxima observantur discrimi-
na, uti sequenti tractatione manifestum fiet.

Si à phlegma-
te veniat, quæ
signa & quæ
curæ.

Si à phlegmate causa sit, mulieres pallefcunt, oculi luescunt, super-
cilia tument, frigus in fundo matricis sentitur, crassi & fatidi hu-
mores interdum diffluunt, albi menses stillant, urina pallida, la-
ctea, spissa crassaque in fundo observatur subsistentia. Vbi autem hæc
causa observata fuerit, primum diata ad calidum & siccum dirigen-
da erit: deinde frigida isthac materia sequenti syrupo ad purgatio-
nem erit emollienda & præparanda.

Syrupus.

R. Chamæpithyos,
Chamadryos,
Origani,
Rosmarini,

Pule-

Pulegij,
Saluæ,
Sisymbrij,
Calamenti,
Mentastri,
Origani,
Thymi, ana M. j.
Foliorum senæ ʒ j.
Radicum rusci,
Asparagi,
Apij,
Petroselini,
Raphani sylvestris,
Rubeæ maioris,
Valerianæ, ana ʒ j. s.
Granorum iuniperi ʒ iij.
Agarici ʒ ij.
Seminis vrticæ,
Dauci,
Ameos,
Anisi,
Maratri,
Costi, ana ʒ s.

Misceantur & conquassentur omnia, atque decoquantur in aquæ
fontanae lb iij. ad medietatem colentur, & colaturæ addatur sac-
chari q. s. aromatizetur cum cinamomi ʒ ij. & fiat Syrupus, cuius
dosjs sint ʒ iij.

Vel aliud digestivum tale fiat:

R. Oximelitis compositi ʒ iij.
Syrupi de artemisia ʒ ij.
Aquaturn artemisiæ, &
Melissæ, ana ʒ iij. s.

Aro-

Aromatizetur cum cinamomi ʒj.

Fiat potio tribus haustibus sumenda.

Potio. Preparata ad purgationem hoc modo materia, cum sequenti potione erit expurganda.

R. Cassia bene pinguis & extracta cum decoctione chamadryos ʒj. f.

Cuscuta,

Liquiritia,

Polypodij,

Passularum,

Capillorum Veneris ana M. f.

Cassie extracta,

Electuarij Indi, ana ʒiij.

Syrupi de radicibus sine aceto ʒj.

Pilula. Misce, & cū in sculo cicerum mubeorū fiat potus, cuius dosis sit ʒiij. Si pro potu pilula magis adlibuerint, his erit utendum.

R. Massarum pilularum foetidarum,

Aggregatiuarum, ana ʒf.

Diagridij grana iij.

Misce cum syrupo de artemisia, fiantque pilulae, quarum una vice IX. erunt sumenda.

Puluis. Vel puluis hic in iusculo cicerum vel aqua lactis sumendus, sic parabitur:

R. Turbit electi ʒ. j. vel ʒiij.

Zingiberis ʒf.

Salis gemmae grana vi.

Croci grana ij.

Cinamomi grana iij.

Sacchari ʒij.

Misce, & fiat puluis.

Vel portione sequenti utendum.

R. Benedicta laxatiua,

Ele-

Electuarij Indi, ana ʒij.

Diacassia ʒiij.

Misce cum aqua Melissa & Artemisia q. s.

Et fiat haustus.

Vel morselli purgantes tales fiant.

R. Rosarum rubearum,

Zingiberis,

Cinamomi, ana ʒij.

Sandali albi & rubei, ana ʒj.

Hermodylorum,

Esula, ana ʒiij.

Turbit ʒiij.

Diagridij ʒij.

Mastiches ʒj.

Sacchari albi lb. j.

Dissoluantur omnia hac in aqua artemisia, & fiat confectio in morsellis, cuius dosis sit ʒiij.

Vel infusione sequenti utendum.

R. Agarici ʒf.

Zingiberis ʒij.

Salis gemmae ʒf.

Infundantur in aqua artemisia ʒiij.

Adde oxymelitis squillitici ʒj.

Infundantur omnia hac horis XII. deinde colentur, exprimantur & aromatizentur cum cinamomo & saccharo q. s. fiatq. potus.

Expurgata iam sufficienter superflua materia, proximum est ut tale balneum cui expurgata insideat, preparetur.

R. Sauiæ,

Calamenti,

Origani,

Melisse,

Matricariae,

Morselli.

Infusio.

Balneum.

Nen-

Mentastri,
 Pulegij,
 Meliloti,
 Chamemali, ana M. ij
 Chelidonia,
 Peucedani,
 Prastij,
 Absinthij, ana M. j.
 Foliorum lauri,
 Lauendulae,
 Mercurialis,
 Rosmarini,
 Ozimi,
 Florum sambuci, ana M. iij.
 Althaeae cum radicibus M. iij.
 Artemisiae M. vi.
 Radicum valerianae B. ij.

Omnia haec excepta artemisia conquassentur, & sacco conclusa in aqua bulliant, fiatq; balneum.

Vnguentum. Balneo egressa lecto decumbat, & sequenti vnguento infra umbilicum & circa lumbos vngatur.

R. Olei liliorum,
 Amygdalorum dulcium,
 Medullae cruris vituli, ana 3j.
 Muscilaginis althaeae,
 Fanogræci,
 Seminis lini, ana 3j.
 Cerae q. s.

Misce trita, & fiat vnguentum.

Puluis. Hoc facto, de sequenti puluere cochlearum vnum plenum cum iusta prioris decoctionis parte sumptum, bene calidum ebibat, & deinde lecto decumbens quiescat.

R. Cinamo

R. Cinamomi electi,
 Corticum cassiae fistula, ana 3s.
 Cassiae lignae 3. iij.
 Croci 3. j. s.
 Aristolochiae rotunda,
 Asari,
 Calami aromatici,
 Corticum radicum capparis,
 Costi,
 Dictamni,
 Radicis tormentilla,
 Eryngij,
 Laccae, ana 3. iij.
 Chamapityos,
 Chamaedryos,
 Foliorum lauri,
 Origani,
 Pulegij,
 Zingiberis,
 Calamenti,
 Thymi,
 Seminum leuistici,
 Ruta agrestis,
 Dauci,
 Nasturtij agrestis,
 Hyssopi,
 Cubebarum,
 Nigella,
 Amos,
 Anisi,
 Marathri,
 Baccarum lauri,

Serapini,

Serapini, ana 3 s.

Sacchari ad pondus omnium.

Misce, & fiat pulvis.

Si puluerem hunc hoc modo sumere fastidierit, confectio in morsellis, de quibus semper post balneum comedat, hoc modo fiat. R. Prædicti pulueris sine saccharo 3 j. sacchari vero albi ℥. s. Dissoluatur saccharum in decoctione prioris vel aqua artemisia 4 q. s. & confectio in morsellis fiat.

Probantur in hac causa à phlegmate profecta omnes calidiores therma multo sulphure constantes, quales sunt Badenses nostra.

Fomentum. Quod si autem præscripto balneo uti mulier nō potuerit, iij. M. ex prædictis speciebus collectisumat, cum vino optimo decoquat, & suffitus. fumum illarum per embotum recipiat.

Si & hoc ferendo impar fuerit, tamē sequenti suffitu suffiatur.

R. Amomi,
Galbani, ana 3 iij.
Assa fœtida,
Castorei,
Spodij, ana 3 j.

Misce, & fiat pulvis, de quo vna vice 3 j. prunæ iniecta suffitus in matricem tantum recipiendus fiat.

Pilulæ. Post suffitum factum his pilulis utatur, viij. vna dosi sumptis.

R. Fructus sauinæ 3 ij.
Ruta sicca 3 j.
Seminis ruta agrestis 3 s.
Assa fœtida,
Lachryma Ammoniacæ,
Rubeæ tinctorum, ana 3 j.
Myrrha,
Castorei, ana 3 ij.
Cinamomi,
Piperis nigri, ana 3 s.

Misce-

Misceantur omnia fiantq. pulvis, & aqua artemisia subigantur, & pilula ad modum cicerum formantur.

His omnibus peractis utraq. saphena in utroq. pede descendente luna aperienda erunt.

Deinceps his pessarijs uti licebit:

Pessaria.

R. Theriacæ,
Mithridatij, ana 3 s.
Castorei,
Lachryma Ammoniacæ ana 3 j.

Misce cum bombace in succo mercuriali tincto, & fac pessarium.
Vel aliter.

R. Succo ruta,
Absinthij, ana partes aequales.
Myrrha,
Euphorbij,
Castorei,
Seminis sauinæ ana 3 j. s.
Misce, & fiat pessarium.

Aliud pro mulieribus natura robustioribus sic parari poterit:

R. Ellebori albi,
Pyretri, ana 3 iij.
Nigellæ,
Diagridij, ana 3 j.

Misce cum succo mercurialis, & fiat pessarium.

Aliud, maioris efficacis tale fiat:

R. Nigellæ,
Staphisagria,
Centauræ minoris, ana 3 ij.
Ellebori albi,
Vitri,
Salis gemmæ,
Piperis nigri,

a 3

Diagri-

Asparagi,
 Petroselini,
 Apij, ana ʒj.
 Cyperi,
 Spica, ana ʒj. s.
 Cicerum,
 Faseolorum rubeorum,
 Granorum iuniperi,
 Fanograci, ana p. j.

Misceantur & quassentur hac omnia, & cum aqua fontana lb. iij. decoquantur ad medietatem vsq; colentur, & colatura addatur sacchari q. s. & cum cinamomi ʒj. s. aromatizetur. Huius decoctionis ʒiij. quatuor continuis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, vel vesperi tribus ante cenam horis bene calidas bibendas praebebit.

Syrupus. Si autem decoctionem hanc horrueris, sequenti syrupo utatur:

R. Syrupi acetosa simplicis ʒj.
 Oxymelitis simplicis ʒf.

Misce cum aquarū cichorea & endiuia ana ʒj. & fiat haustus vnus.

Vel aliter.

R. Syrupi de rosis persicis ʒj. de Endiuia ʒf.

Misce cum praedicta decoctionis vel aqua endiuia ʒij. & fiat haustus vnus.

Vel alia solutina parare poteris.

R. Manna ʒf.
 Elect. de succo rosarum,
 Confectionis hamech,
 Diacassia, ana ʒj.
 Syrupi violarum ʒf.
 Aquarum cichorea &
 Endiuia, ana ʒj.

Miscendo fiat haustus vnus.

Vel

Vel aliter.

R. Rhabarbari electi ʒij.

Spica nardi grana ʒj.

Vino optimo conspersa, in aqua lactis horis xii. infundito, deinde cola, & colatura adde

Manna,

Cassia noniter extracta ana ʒf.

Syrupi violarum ʒj.

Aromatizetur cum cinamomo q. s.

& fiat potus ʒiij.

Materia superflua his solutinis iam sufficienter expurgata, balneum mox cui insideat tale est decoquendum.

R. Althaea cum radicibus m. ij.

Artemisia m. ij.

Florum sambuci,

Foliorum salicis,

Matris violarum,

Polytrichi, ana m. j.

Valeriana lb. s.

Fanograci,

Seminis lini, ana ʒij.

Salis communis ʒij.

Aluminis rocha ʒf.

Sulphuris ʒj.

Conquassentur, misceantur & sacco concludantur omnia, fiatq; coquendo balneum, cui mulier insideat. Prosunt in hoc casu omnes aquae alumine & cupro temperatae.

Balneo egressa semper circa lumbos & infra umbilicum hoc unguentum.

R. Olei rosarum,
 Amygdalorum dulcium,
 Violarum, ana ʒj.

b Medul-

LIBER

Medullæ cruris vituli ʒ.ʒ.ij.

Butyri sine sale,

Pinguedinis gallinæ,

Muscilaginis fœnogræci,

Muscilaginis seminis lini, ana ʒ.ʒ.

Cera q.ʒ.

Et fiat unguentum forma liquida.

Pulvis.

Post unctionem factam de sequenti pulvere cochleare vnum plenū in decoctionis adscriptæ modico potu sumat, & lecto decumbens quiescat.

R. Herbarum acetosæ,

Melissæ,

Mercurialis,

Artemisiæ,

Cicerum rubeorum,

Faseolorum rubeorum,

Fœnogræci,

Radiciſ imperatoria,

Valeriana, ana M.ʒ.

Misce cum vino q.ʒ. fiat decoctio, coletur, & colatura addantur sequentis pulueris ʒ.ij. simulq. bibantur bene calida.

R. Corticum castiæ fistula,

Cyperī, ana ʒ.ʒ.

Radiciſ tormentillæ,

Pæoniæ à superiori cortice mundatæ,

Cinamomi, ana ʒ.ʒ.

Croci,

Seminis dauci sylvestris,

Granorum pæoniæ ana ʒ.ʒ.

Seminum agni casti,

Apij,

Basilici,

Petro-

SEXTVS.

93

Petroselinī,

Mercurialis,

Asparagi,

Milij solis, ana ʒ.ʒ.

Capillorum Veneris,

Polytrichi,

Chamameli,

Betonice,

Eupatorii,

Spicæ nardi,

Squinantibi,

Lupulorum,

Endiviæ ana ʒ.ʒ.

Sacchari tantundem,

Misce, & fiat pulvis.

Si pulvere hoc prædicto modo vti non voluerit, confectio in tabulis Tabulæ fiat, quas balneo egressa aut solas comedat, aut præscripto decocto dissolutas sumat. Harum autem confectio talis sit. R. Præscripti pulueris sine saccharo ʒ.ʒ. sacchari albi ℥.ʒ. saccharum dissolvatur aqua rosarum, subigatur pulvis, fiantq. tabule in morsellis.

Si balneo hoc vti non placuerit, tamen fomento hoc utatur.

Fontentum.

R. Abrotoni,

Aneti,

Artemisiæ,

Chamameli,

Gallitrici,

Melissæ.

Mercurialis,

Florum sambuci,

Rosarum rubeorum, ana M.ʒ.

Fœnogræci,

Seminis lini, ana ℥.ʒ.

Misce,

Fundación
Uriach

Misce omnia, fiatq; decoctio cum vino q.s. qua souseatur mulier.

Suffitus. Vel sequentem hunc suffitum per embotum recipiat.

R. Seminis agni casti 3j.

Aneti M.j.

Carui,

Costi, ana 3j.

Misce, & fiat decoctio cum vino q.s.

Omnibus his peractis post diem quintum aut sextum vena malleoli vel saphena utriusq; pedis aperienda sunt, vel vno die tantum vna, altero vero etiam altera. Proderit & in balneo sudare, nec non circa coxas ventosis cutem scarificare.

Pessaria. Deinde & pessarijs his uti licebit:

R. Boraci,

Amomi,

Myrrhe,

Aristolochie rotunde,

Calami aromatici,

Caryophyllorum,

Maiorana ana 3j.s.

Diagridij grana x.

Misce cum succis artemisia, absinthij & mentastri q.s. fiatq; nasale quo utendum erit continuè.

Vel aliter.

R. Tryphera magna sine opio 3s.

Myrrhe,

Calamenti montani, ana 3.ij.

Rutæ recentis 3.iiij.

Sauina,

Radicum abrotoni, ana 3.iiij.

Ladani,

Galbani,

Serapini,

Assa

Assa fetida ana 3j.s.

Radicum rubra maioris,

Cyperii ana 3j.

Misce, & fiat puluis, sed cum felle tauri & oleo liliorum fiat pessarium.

Vel sequenti pessario erit utendum:

R. Succu mercurialis,

Absinthij,

Maiorana,

Artemisia,

Gallitrici,

Mentastri, ana 3s.

His succis praescriptos pulueres misce, & pessarium debita quantitate confice.

Quando autem ex melancholia menstruum retentio prouenerit, dolores & sonitus in fundo matricis obseruantur, propter ventositates simul mixtas & conclusas. Vrina tenuis, liuida & remissa erit: pannus eo fluxu tinctus colore lurido comparebit. Hac autem causa cognita, ante omnia dicta ad calidum & humidum est declinanda. Deinde superans materia sequenti decoctione vel digestione emollienda & ad purgationem erit praeparanda.

R. Foliorum senae 3j.

Herbarum calamenti,

Origani,

Artemisia,

Stachados,

Scolopendria,

Eupatorii, ana M.s.

Florum borraginis,

Buglossi,

Violarum,

Capillorum Veneris,

Chamadryos, ana p.j.

b 3

Radi-

Radicum apij,
Asparagi,
Feniculi,
Corticum rad. capparum, ana ʒij.
Liquiritia,
Passularum, ana ʒss.
Rhabarbari electi,
Agarici, ana ʒj.

Misce cum aqua fontana, & decoquatur vsq̃ ad medietatem: cola
deinde, & colatura adde sacchari albi q. s. & aromatizetur cum ci-
namomi ʒj. Ex decocto hoc toties infusa p̃ raendum, donec ma-
teria satis emollita videatur esse.

Vel aliud digestiuum parabis hoc modo:

R. Ozymelitis simplicis ʒj.
Syrupi de radicibus ʒss.
Agnarum asparagi &
Sambuci ana ʒj.
Aromatizetur cum cinamomo q. s. & fiat haustus
vnu.

Materia autem satis emollita sequenti potione erit expurganda.

R. Capillorum Veneris,
Florum borraginis,
Bugloss,
Violarum,
Lupulorum,
Stachados,
Chamaedryos ana M. s.
Polypodij ʒij.
Liquiritia,
Passularum, ana ʒss.

Misceantur & conquassentur omnia, fiatq̃ decoctio cum aqua fon-
tana q. s. ad medietatem vsq̃: cola deinde, & colatura adde,

Syru-

Syrupi de epithymo,
Violarum,
Cassia nouiter extracta,
Manna, ana ʒij.
Electuarij hamech,
Diaphaniconis, ana ʒj. s.

Misce, & fiat minoratiuum.

Vel si placet hoc modo fiat:

R. Myrobalanorum Indorum ʒss.
Citrinorum ʒij.

Infundantur in aqua lactis per horas XI. deinde exprimantur,
& colatura addantur,

Cassia extracta,
Manna ana ʒss.
Pulueris epithymi ʒij.
Zingiberis grana ʒj.
Sacchari q. s.

Misce, & fiat potus.

In hoc casu & pilula Inde probantur maxime.

Expurgata autem sufficienter abundante materia, balnea quo-
que, fomenta suffitus, vnguenta, pulueres, pessaria instrui poterunt
eo modo vti de plegmate & cholera modo diximus, sed non sine pe-
ritorum medicorum consilio. Iam enim de retentione menstruum
certa de causa plura dicendi finem facimus.

Hac sunt, Lector humanissime, quae pro instituta breuitate, de
seminis & humanae geniturae origine, natura, conceptu, alteratione,
incremento & perfectione: nec non de matricis habitu, dispositione,
natura, partibus, partiumq̃ naturalium & non naturalium diuer-
sis formis, infantibus viuus & mortuis & secundis quoque impel-
lendis & extrahendis: rursumq̃ de falsis conceptibus vterique tumo-
ribus primarijs, veluti mola, tympanitide & hydrope, cum multa illo-
rum curandorum doctrina, simulq̃ de geniturae defectibus, infantibus
imper-

LIBER VI.

imperfectis & monstrosis partibus, conceptusque dignoscendi & agnoscendi rationibus: sterilitatis item, conceptum generationemque impediens, diuersissimis ex causis orta signa & curas, cum varijs sterilitatis corrigenda & facunditatis adiuvanda praeceptis, una cum potissimis matricis aegritudinibus, suffocatione, praecipitatione, nimio mensium fluxu eorundemque retentione, quae & ipsa conceptum prohibent, generandique virtutem impediunt, simul adhibitis earum curis varijs ac diuersis, dare volumus: quae si grata tibi fore videbimus, aliquando & de puerperarum infantiumque, recens natorum varijs aegritudinibus curandis, quae hinc inde à multis utiliter prodita sunt colligemus, & volente Domino publica utilitatis gratia in lucem dabimus.

F I N I S.

E R R A T A.

Pag.	fac.	lin.	
17	2	1	} pro 3 reponatur 3
ibid.	2	16	
21	1	18	
22	1	7	
ibid.	1	27	
ibid.	2	78 & 1	
23	2	24	}
24	2	6	

FRANCOFVRTI AD MOENVM, APVD GEORGIVM
Coruinum, impensis Sigismundi Feyerabendij.

M. D. LXXX.

Fundación
Uriach